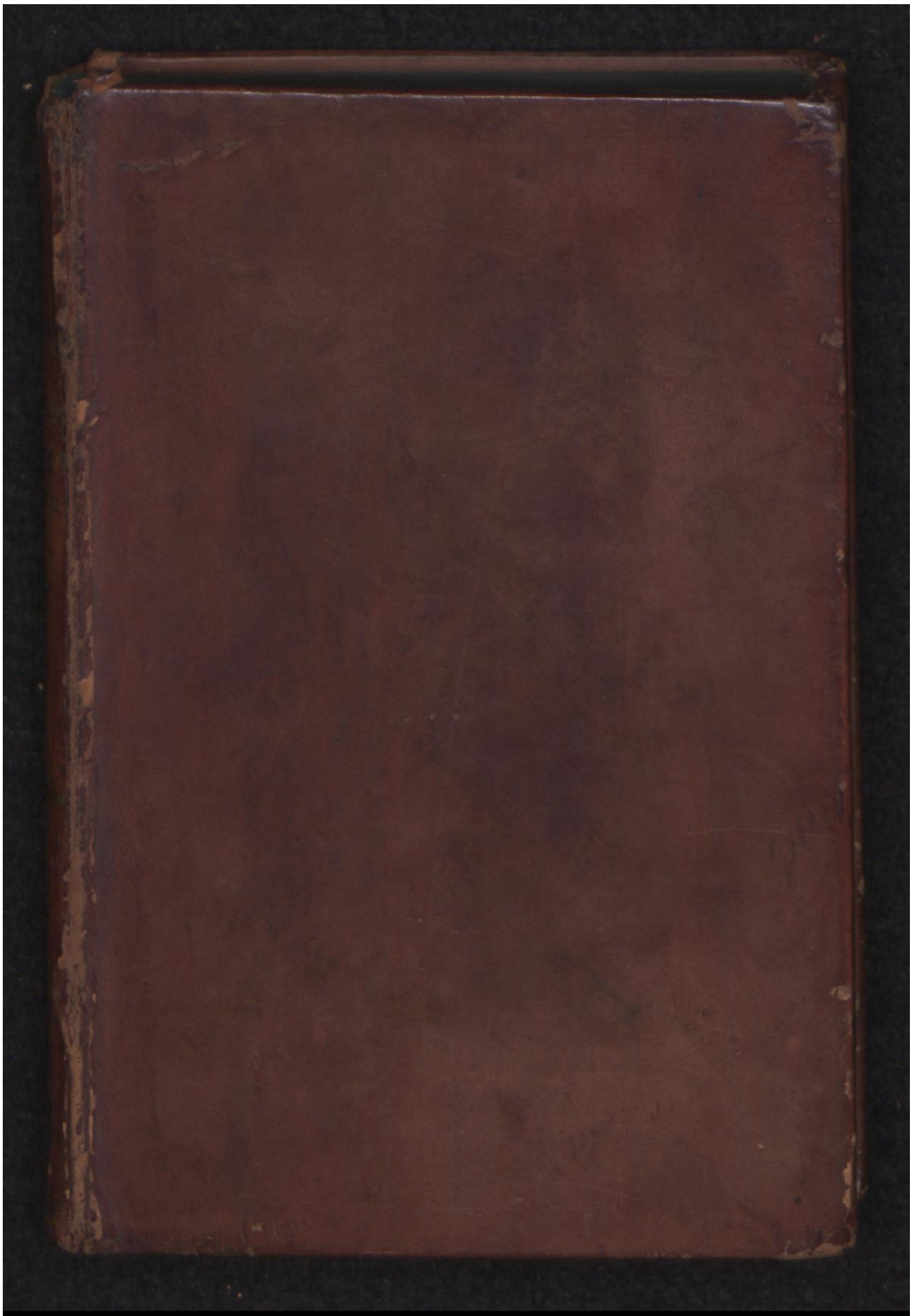

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

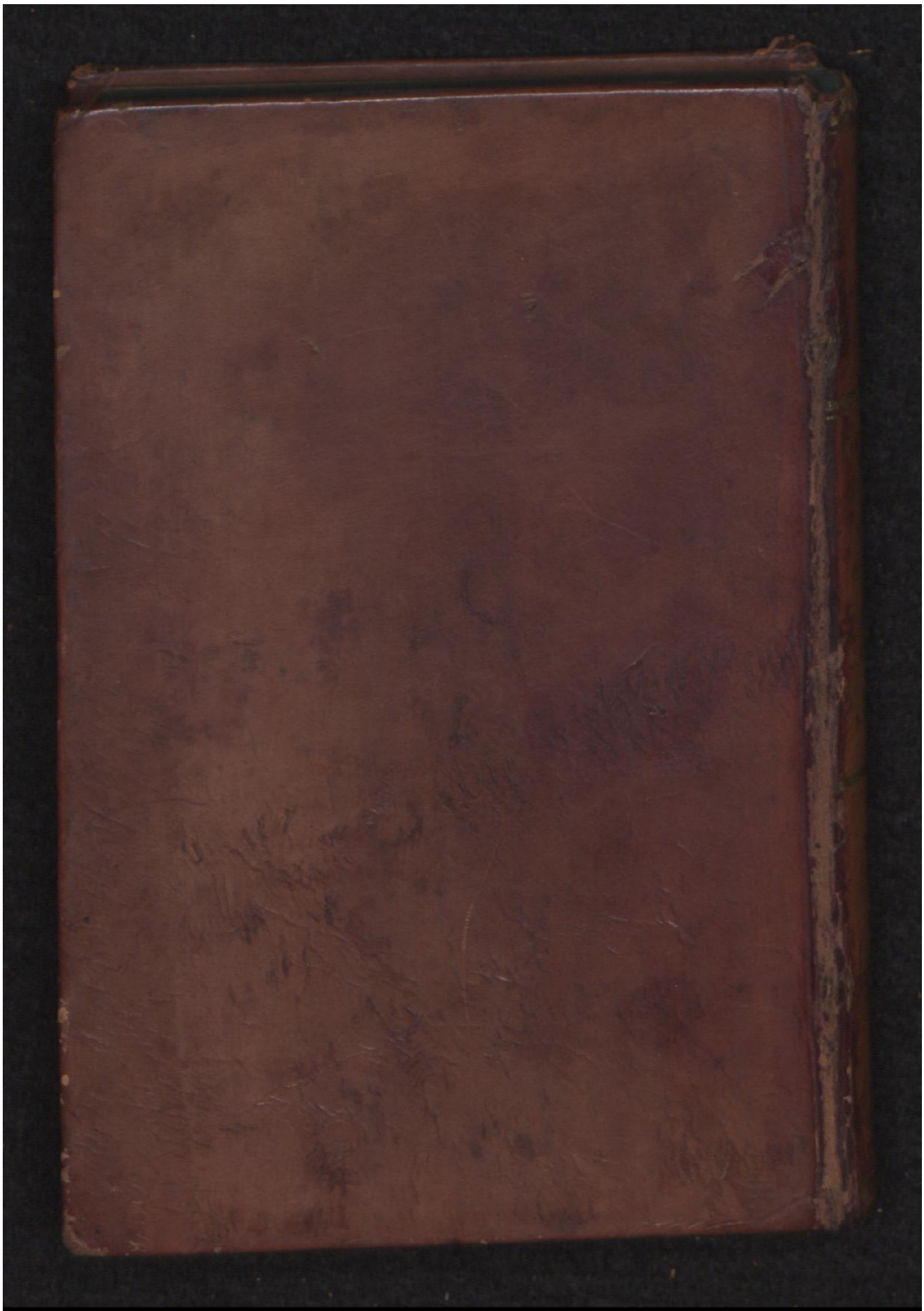

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Bd. I, 427. f. N. 215.

LN 215
ex. 4

Kay Hoegs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

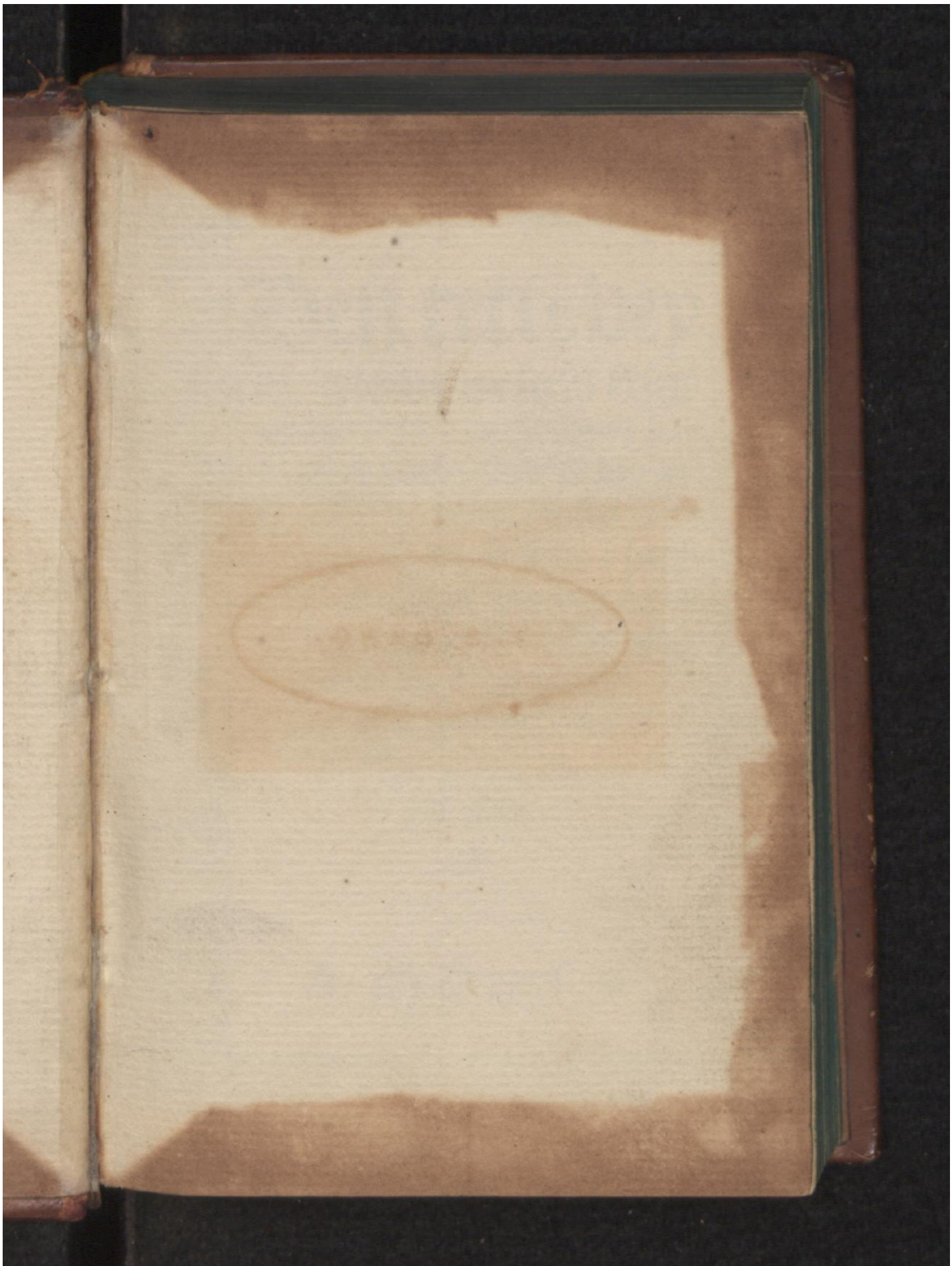

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

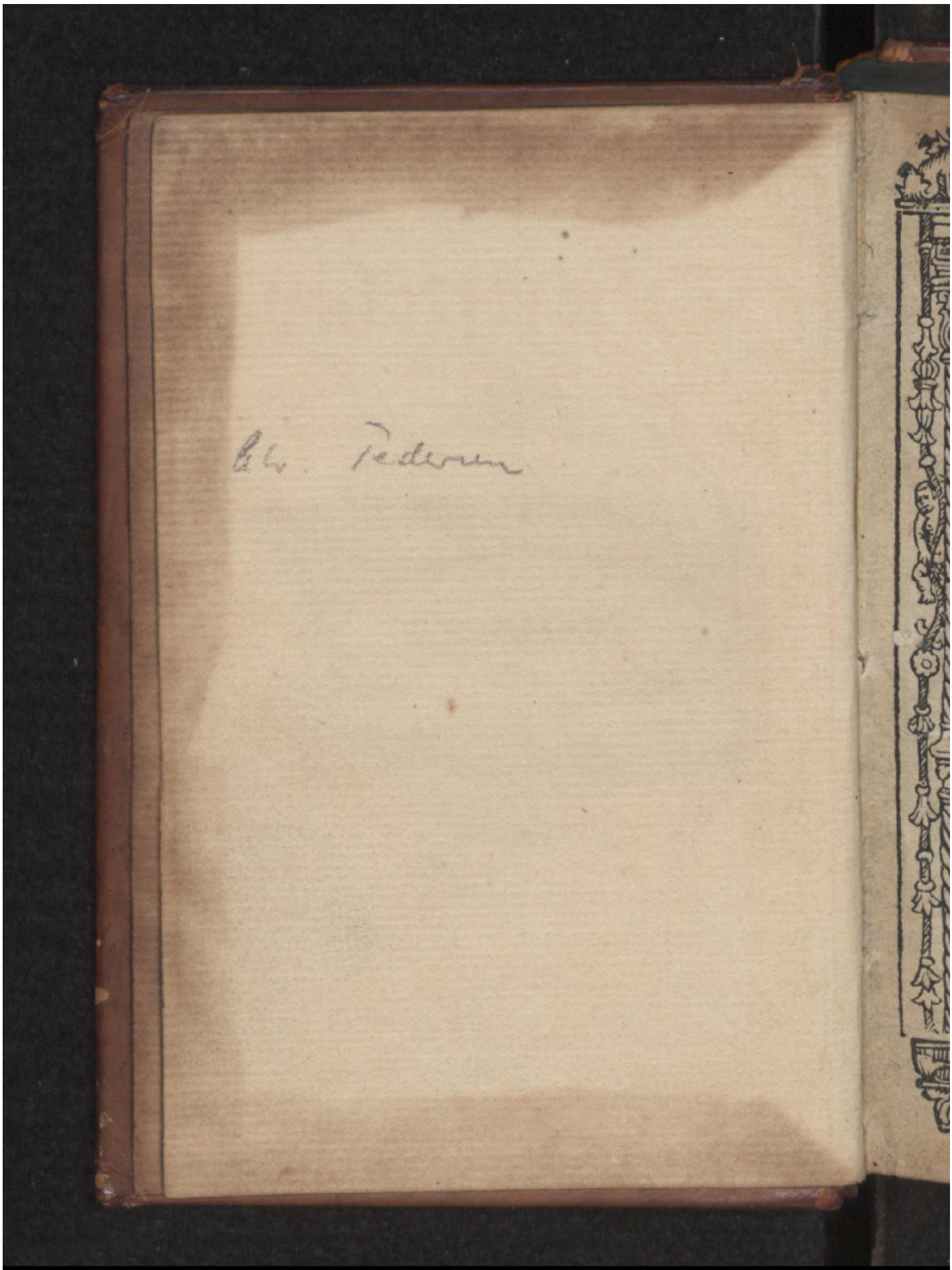

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Den rette vey
till Hiemmerigis Rige

Hand lartis her i de thi Gudz bud
ord/och i Credo/och Pater no-
ster I huilke hwert christet mēni
ske finder alt det sō staar i scriff-
ten/Och alle de ting som hannē
er nøttelige oc tilbørlige ath
vide til sin sielis salighed
Lass bogen till ende
da skalt dw det
saa finde

✠

✠ MDxxxi ✠

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

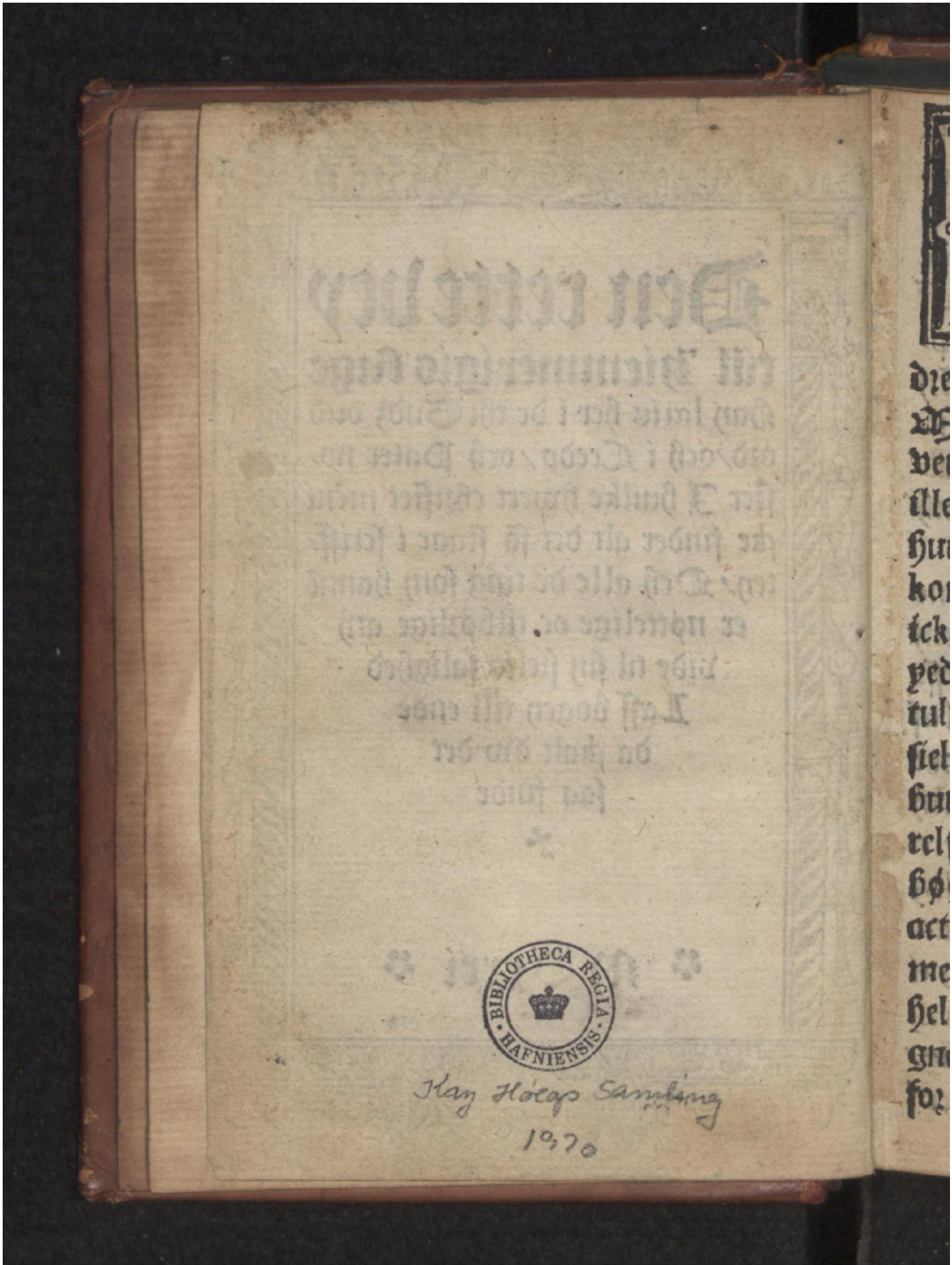

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Naade och fred aff Gud vaar fader/ oc aff vaar Herre Jesu Christo vor frelsere/ Vere meth alle christne menniske

I blant mange andre skadelige bøger och falske lerdomme/ Meth huilke christne menniske haffuc før vered skadelige bedragne i mange aar och ille oc wrettelige lærde oc vnderuisde (Aff huilke megen vantro/oc stor vildfarelse er kommen i cristendõmen) Da are de bøger icke de minste der i blant/sõ man før pleyede mest ath bruge/Som kalledis/ Horatulus anime oc paradisus anime (Det er sielēs vrtegaar/oc Sielēs Paradis) Dem burde met rette at kallis/ Sielens vildfarelse/bedragelse/ och forderuelse/ I huilke bøger/der ere saa mange forfengelige/løsactige/oc vnøttige sticke tilhobe samblede met mãge bøner til ferlestis Patroner oc helgene/ Oc om scrifftemaal/ Oc at opregne och telge sine synder sticke fra sticke for sin scriffte fader/ Och ath sige i hwad

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

maade/ Och met hwad perſone de vaare giorde/ Effter ſom vanwittige Lærere och Wwncke det opdicted/ tenckt oc drømet hagde effter deris egne hoffuit och gode tøcke Och ſat det ſkarn til hobe oc ſcreff uit det Ath andre ſkulle det laſe/ och opregne det daglige faar gudelige bøner Ey dog ath der opregnis mange ſlemme ſynder i dem/ ſom mange gode menniſke aldrig før viſte/ Och ey heller tenckte ath gøre i alle deris dage

✿ De hagde oc tilhobe ſancked i ſamme bøger mange atſkillige bønner (ſom dem tøcte meget gudelige ath vere/ Oc ſcreffue røde tittel offuer dem/ At huo dem laſde/ han ſkulle faa ſaa mange tuſinde aar Pauis affladt/ aff ſkyld oc pine faar dem Oc frelſe ſin ſiel/ oc ſin faders oc moders och andre ſine venners ſiele aff ſkers ildz pine ſo han ville bede faare i ſame bøner

✿ De gaffue oc ſamme bøner ſaadan titel/ naffn/ krafft/ och mact/ Ath hwo dem leſde om dagen/ eller bar dem paa ſig/ Han ſkulle icke ſlaſſ i hiel i ſtrid/ eller i

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

andre maade/Oc ey heller druckne brende eller henge/eller faa anden wdød/Och ey heller fonge nogen sorg nød eller drøffuel se/Och ath hwo der lesde S Erasmi bøn om søndagen/Han skulle faa mad oc dric ke nock den vge/Och hwo der bad til S Cristoffer och saa hans billede/han skul- le icke den dag dø wkristelige / eller faa nogen modgong / Och saadanne mange andre vtalige macter/krafftet oc dygder/ lagde de til saadanne bønner Huilket her vaare for meget langt ath bescriffue sō det sig burde / thi lader ieg det nw hen fare/ De som før hagde och brugede saadanne bøger oc bøner/de vide der nok aff selffue Jeg holt oc før meget aff samme bønner i min forblindelse Men Gud vere benedi det sō mig halp der fra/oc fra andē vild- farelse sō ieg vaar før vdi/Det gøris nw endelige storlige behoff At lære oc vnder- uise alle cristne mēniske Ath de skulle icke her effter læse eller bruge sāme bøner som de før giorde Oc ey heller sette deris haab tro/trøst eller salighed po dē Oc det vore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

alder beſt/Ath man ſorlode dem plat/och lode dem hen fare/oc bliffue till inted/thi mand fortiener ingen ſalighed met dem

✤ Det vaare oc nøtteligt Ath man forlode/och aldelis offuer gaffue Paſſionale Sanctorum/ Legenda Sanctorum Siele trøſt oc Exempels oc iertegens bøger I huilke der er meget til hobe ſat ſom dieffuelen haffuer indſkydet i dem ſom dē førſt dicte oc de ſcreffue At gode mēniſke ſkulle der met dragis fra deris rette Chriſtelige tro/Oc ſette deris haab oc trøſt til helgene/och til deris ſerleſtis patroner/Ath de ſkulle bede for dem oc gøre dem ſalige

✤ Och der offuer forlade Vaar Herris Jheſu Chriſti dødis oc pinis fortieniſte/ met huilke han giorde fylleſt for alle vaare ſynder/Oc vil gerne forlade oſſ dem aff ſin egen godhed aldelis forgeffuis/ Thi ſkulle wii all ene loffue hedre oc ære vaar Gud oc ſkabere/Oc ingen anden bede til vden til hannē all eniſte ſom han oſſ ſelff bød/ Dw ſkalt bede til en Gud/och dw ſkalt icke haffue andre guder

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

✤ Der faare er nw denne tette ſande lerdø tilſammen ſcreffuen/ſom alle criſtne mēniſke mue haffue hoff dem Oc laſe oc bruge dem daglige till Gud vil giffue ſin naade til/At de krūde ydermere bliffue lar de oc vnderuiſde i den hellige criſtelige tro

✤ Førſt huorledis de ſkulle kende deris ſynder/Och ath de are ſyndige menniſke/ Det ſkulle de lære aff de y Gudz budord Saa ſkulle de lare deris Tro ſom ſtaar i Credo/ Och vide huorledis dem bør ath tro paa deris Gud oc ſkabere/oc kēde hā nem Siden ſkulle de lære aff Pater noſter Huorledis de ſkulle rat bede til Gud vor fader i hiemmeriꝛe Thi det er faſt oc viſt Ath ith ret criſted menniſke haffuer nock bedet om dagē Naar han haffuer rat laſt oc bedet en Pater noſt/met hiertens grūd oc en god menig ſom det ſig bør Oc giff uit fuldkōmelige act oc ſind paa det han laſde oc bad/ Thi at en bøn er icke fordi god/at hun ſkeer met mange ord/eller ath hun er meget long/ Som vor herre ſiger ſelff Matthei vi c/ Men en rat bøn ſkeer

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

naar mand beder och sucker inderlige i sit hierte til Gud/ huilken swck oc ret inderlig begerig/ wi skulle altid haffue til Gud ✿ Der faare er det alle menniske nøtteligt At de forlade de andre bøger/ oc serlestis de bøner sō haffue besynderlige naffn och titelle/ Ath der skulle ligge saa meget och saa mange tusinde aar afflad til dem Och ath de skulle haffue saa mange/ dyg der/ kraffter/ macter/ naader och afflosninger i dem aff skyld och pine/ huilket dog vor løgn och bedragelse/ Thi skulle alle Christne menniske nw lære oc venne dem till igen Ath læse och bede den rette bøn/ som er Pater noster paa deris egne twngemaall/ huilken bøn Vaar Herre lærde oss selff ath bede/ Och hwn haffuer den gode nature i sig/ Ath diss mere nogen læser hende met en god act och mening diss fødere/ bedre/ och nøtteligere bliffuer kwn hannem/ Vaar Herre som hende selff dictede oc lærde Vnde oss alle naade till Ath wii nwe faa kerlighed och vilge till Ath lære och læse hende rettelige Gud till loff oc vaare fattige siele til salighed Amen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Ret vey til Hiemmerige

Ey alsommectiste Gud skicke de det icke saa faar vden besyn derlig sag Ath de Thi Guds budord skulle først scriffuis/oc siden sigis oc prædickis saar alle menniske At de skulle først lare sãme thi bud/Och sidẽ Credo oc Pater noster/I huilke try sticke indeholdis sandelige alt det sõ staar i scrifften/Oc alt det sõ oss prædickis och laris kan til vaare sielis salighed/Oc alt det sõ oss er nøtteligt/oc tilbørligt at vide aff Vor Herre Jhesu Christo vaar Gud oc frelsere Och det er saa ret vel/oc stæcket begrebet met faa ord i sãme thi Guds bud/oc i Credo oc Pater noster At ingen kan aarsage sig/eller sige/eller kare der po Ath han kunde icke lære eller kõme dem i hw/Eller och ath det vaar hannem for swart ath lære och forstaa dem

Der ere try ting som huert menniske ere nøttelige at vide til sin sielis salighed/ Først at hã skal vide huad han skal gøre oc lade/Det Andet er/Ath naar han seer

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

at han kan icke gøre eller lade/aff sin egen mact oc krafft det hānē burde/At han kā da faa at vide/huor han skal lede oc finde det/ som han kan gøre eller lade det meth

✿ Det Tredye er/At han skal vide huor ledis oc huor han det søge oc finde skall/ Ligeuis som det er ith siugt mēniske nøt teligt oc først behoff/at han vid huad hāe siuge er Oc huad han skal gøre eller lade til sin siuge Sidē haffuer han behoff at vi de huor han kan faa legedom/at han maa bliffue karsk igen/Desligesī maa han en delige begere legedom Oc søge effter hannem/ eller lade hente hannē der sō han er fal/om han vil snart bliffue karsk oc sund

✿ Saa lære nw de Thi Gudz bud alle mēniske at kende deris skrøbelighed oc syn der At huer kan finde see oc mercke ved sig selff/Huad han kan gøre eller lade aff sig selff Oc der aff bekēder han sig da/at vere en syndere/oc end saar gud/Thi han kan icke holle eller fuldkōme hans bud / och icke heller holde sig aff synden

✿ Siden skall mand lære hannē troen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Oc sige hannem huor han skal finde naa
de oc legedom/som kunde hielpe hannem
till/Ath han kan bliffue dygdelig oc god
Och forlade sin syndelige oc onde leffnid
✿ Siden skal mand lære hannem/huor-
ledis han skall holde Gudz bnd / Thi
ath Troen lærer oss ath kende Gud och
hans store naade och miskundhed / som
han haffuer beuist oss meth sin kere søn
Vor Herre Jhesum Christum som han
lod pine oc plaffue till døde for vor skyld
✿ Siden skal mand lære hannem Pater
noster/oc huorledis han skal begere oc faa
dē sāme naade/Som er met en ydmyg oc
trofast bøn til Gud Oc bede hannē met
ith inderligt hierte/och met en ret tro/saa
bliffuer samme naade hannem giffuen De
han blissuer siden salig faar han holder
Gudz bud oc leffuer effter dem
✿ I disse Try ting indeholdis al scriff
ten Thi er det nøtteligt oc tilbørligt Ath
huert cristed menniske/begynder først ath
lære budordene At mand kan der aff lære
oc bekende sine synder oc ondskaff/som er

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

den aandelige siugdom i mennisken / faar hues skyld wii kunde icke gøre det oss burde ath gøre Och ey heller lade det oss burde ath lade / som wii met rette plictige ære effter Gudz bud oc vilge

Om de Thi Gudz bud

DEn Første Mosi taffle holt de Try første bud i sig Aff huilke alle menniske skulle lære huad de ære Gud plictige / oc hwad dem bør at gøre eller lade / i de ting som Gud tilhøre

Det Første bud

Dw skalt icke haffue andre guder

DEtte Første bud lærer mennisken huorledis det skal haffue sig indwertis i sit hierte mod Gud / Det er huad det bør al tid ath tro tencke oc mene om hannē Det er at han skal fast tro / Oc visselige vente

sig alt gaat aff hannem/ Lige som aff sin kere fader/oc alder beste ven/ Oc der saa- re skall han haffue hannem kar aff alt sit hierte offuer alting/ Och frøcte hannem aff kerlighed/som ith gaat barn frøcter sin fader/ Oc tage sig vel vare/ oc altid tenc- ke der paa/ath han vil icke forthøine han- nem i nogē maade/eller synde emod hans bud / Naturen larer oss och ath der er en Gud til al eniste/som giffuer oss alt gaat oc hielper oss i all modgong sorg oc dyff uelse

Det Andet bud
Du skalt icke forfengelige nefne Guds nafn

✿ Dette andet bud larer huert mēnisk- he huorledis det skall haffue sig mod Gud vduertis saar mennisken i sine ord/ oc de- sligest induertis ved sig selff/ Det er ath han skal are Guds nafn Thi ath ingen kan vise eller bethe Gud for mennisken/ eller for sig selff effter hans guddōmeligе nature/men al ene ved hans nafn

Det Tredye bud

Du ſkalt holde din ſabbat hellig

Dette Tredye bud lærer huert menniſke huorledis det ſkall haffue ſig vduertis i ſine gerninger det er i Gudz tieniſte Saa lære diſſe try bud menniſkene huorledis de ſkulle haffue dem mod Gud meth tancker ord/oc gerninger/det er i all deris leffned/men de leffue her i verden

❧ Den Anden Moſi taffle holt de andre siw bud i ſig I huilke menniſkene laris ſwad dem bør ath gøre deris ieffn criſtne Och hnad de ſkulle lade och icke gøre dem i naagen maade

Det Fierde bud

Du ſkalt hedre Fader och Moder

DEtte Bud lærer / Huorledis huert Christet menniske skall holde och haffue sig mod sine foreldre / Och mod all offuermact och Herredøme / Thi de ere skickede i Gudz sted / Fordi følger och dette Bud strax effter de første try / som røre Gud al eniste paa / och det staar fore de andre sex Och det lærer ath man skal hedre Fader oc moder / oc sine foreldre / Och alle andre som haffue nogen offuermact och Herredøme som er Konger Herrer och Førster Burgmestere och Raadmend / Predickere Scolemestere / och alle andre gode læremestere och twctemestere

Det Femte bud

Dw skalt ingen i hiel sla

DEtte Femte bud lærer / Huorledis mand skall haffue oc holde sig mod sin ieffn Christen / Ath mand skall inted ont gøre hannem Men ath mand skal hielpe oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

tr̊ste hannem aff sin mact i alle de ting som den anden haffuer hannem behoff/oc huor han kan hielpe och tr̊ste hannem i nogen maade

Det Siette bud
Du skalt icke g̊re hord

DEtte bud lærer huorledis huer skall haffue sig emod sin ieffn cristen/ baade emod hans hustrw d̊tter oc fencker Det er ath mand skall icke beligge eller skende dem/ Men holde dem i heder och ære saa meget som hanne er aldermest mweligt

Det Siuende bud
Du skalt icke stiele

✿ Dette bud lærer huorledis huer skall haffue sig emod sin ieffn cristen i hans timelige gotz/ Ath man skal icke stiele det eller g̊re hannem hinder eller skade der paa/ Men ath man skall forsuare och beskerme det aff all sin formwe oc mact och forbedre det ehuor mand kan

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Det Ottende bud

Dw skalt icke bere falskt vidne mod din ieffn cristen.

✤ Det bud lærer hwert menniske Huor ledis man skall haffue sig mod sin neffn cristen i hans timelige gotz ære och røcte Ath mand skal icke formindske det Men forbedre och beskerme det aff all sin mact oc formwe / Her i forbiudis ath man skal ingē skade gøre sin neste paa sit røcte gotz oc ere oc det biudis oss ot wii skulle gøre hannem tieniste nøtte oc gaffn / Oc ingeledis bære falst vidnedz byrd mod hannē i nogen sag eller ærinde Naar wii ville ræt acte oc besinde den naturlige low som er i oss Da finde wii huor tilbørlige och retferdige disse budord ere / Thi der er inted budet i dem som hør til Gud eller mēnisken / Ath huer mand ey ville ath hannē skulle saa ske aff andre / om han en skulle vere i Gudz / eller i huert menniskis sted paa iorden

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Det Niende bud

Dw skalt icke begere diy ieffy christens hws

Det Tiende bud

Dw skalt icke begere diy ieffy christens hnstrw pige drengh suend eller qweg eller noget andet som hānem hør till

❧ Disse tw siste bud lære huor ond mēniskens nature er/ Oc huor rene oc wskildelige wii skulle met rette vere fra alle legemens begerelser baade til gotz pēninge oc rigdom oc all andē ting/ thi haffue wi nock at stride oc arbeyde mod vaare onde begerelser saa lenge wii leffue

Ey stacked beslwtning paa disse thi bud

❧ Vor Herre Jesus Christus siger selff Hwad i ville ath menniskene skulle gøre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

eder/det gøzer oc dem/ Det er all lowen
och alle Pzopheterne/som S Mattheus
scriffuer i det vii c/Thi at ingen vil haff
ue vtack eller vtacknemmelighed foze sine
velgerniger Ingen vil lade en anden haff
ue sin heder eller are/Ingen vil at en an
den skal gøze hannē ont wzet eller wskel
hoffmod eller och fozacte hannem/Ingen
vil haffue wlydighed aff sin tienere oc vn
dersotte Ingen vil haffue had awind eller
wzede aff sin ieffn cristen Ingen vil at en
anden skal beligge hans hwstrwe/Ingē
vil at en anden skal stiele røffue eller tage
hans gotz fra hannem met mact oc velde
Ingen vil vere beswigen bedzagen/fozta-
led eller baguaskid aff en anden/ Ingen
vil helder ath nogen skal sla hwgge stin-
ge eller gøze hannem saar eller føze han-
nem ozlog oc krig paa Men huert menn
ske begerer kerlighed oc venskaff hielp oc
trøst aff andze/Oc at han kan finde sand
hed tro oc loffue hoss alle menniske Och
dette altsammen lare disse fozscreffne thi
voz Herris budozd oss

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Her effter følger hvorledis mand synder mod det Første Gudz bud som er Du skalt icke hafue andre guder

✤ Den synder mod det første Gudz bud som bruger troldom/ den forte konst/eller atspør den som bruge saadan dieffuelens konst/som er troldkoner/ och troldkarle/ spaamend oc tryller Oc huo som brwger swerd breff eller andre breff mod nogen liffuis fare vand/ var storm/ eller i anden nød/Eller vrter/eller ord tegen signelser/ eller anden saadan ting De som brwge sticker/staall kors krystall/spegel/bøger/ ord/ oc serdelis naffn oc lesninger till ath tage liggende fa/oc penninge op aff iorden meth Oc de som tage milk oc smør met troldom fra andre folk

✤ De som skicke deris leffned och gerninger effter nogre serdelis dage/tegen oc hiemmeles løb effter som Astronomer/oc spaamend dicte scriffne oc spaa der om

Hwo som signer eller besuerger sig selff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

sit huss eller gaard met nogre serdelis ord eller sine børn tiwende oc qweg/eller signer eller binder røgelse / ord eller seriffter paa sin sanid sore wiffue och diwr/ Hwo som skylder dieffuelen eller onde menniske for nogē sin modgong sorg nød oc drøffuelse oc siger ath de haffue giort hannem det eller skyndet hannem det paa hender/

Huo som icke anammer alth ont och gaat met wilge oc kerlighed aff Gud tacknemmelige/ Oc hwo som icke tacker oc loffuer Gud der saare/oc befaler hannem ath gøre oc skicke alting met sig effter sin guddommelige wilge/oc icke effter sin egē wilge oc begering/ Han synder mod Gud saa tit oc offte som han knwrer oc imwrer mod hannem i sin modgong nød och drøffuelse Hwo som freister Gud oc giffuer sig selff i nogen liffuis fare weluillige Eller i sin sielis fare for wden nød oc skellig sag. Den som er hofferdig aff sin wisdom/lerdom konst subtilligħed klogskaff eller aff nogen anden aandelig gaffue/eller aff sin retferdigħed oc gode lessned han

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſynder mod Gud / Den ſom hedzer och arer Gud eller hans helgen foz noget timeligt gotz eller rigdō ſkyld/oc forglēmer ſin ſielis ſalighed han ſynder mod Gud

Hwo ſom icke troz paa Gud och icke ſetter alt ſit hob och trøſt til hannem all ene/Och icke ſetter all ſit tilflwct til hannem i alle ſine gerninger arende och ſkickelſer han ſynder mod Gud/ Hwo ſom twiler paa troen eller paa Gudz naade oc barmhertighed han ſynder mod Gud

Hwo ſom icke larer och vnderuiſer en anden i troen ehuoz han kand/ Eller icke omwender hānem til Gud fra hans van tro/Och larer hannem icke ath han ſkall tro paa Gud all eniſte/och paa hans miſkundhed och naade / men foztømer det/ han ſynder ſtozlige mod Gud

✤ Alle ſom icke ret tro/eller falde i noget miſhoff oc vantro/Eller och icke tro paa Gudz vbegribelige miſkundhed och naade de ſynde mod det føzſte Gudz bud

Huorledis mãd synder mod det Andet Gudz bud som er Du skalt icke nefne Gudz naffn forfengelige

✿ Huo som swerger lettelige vden nød eller skellig sag om Gudz naffn / Han synder storlige mod Gud / Saa gøre och alle som suerge aff en ond seduane / oc alle som suerge i nogen maade forfengelige .

Hwo som swerger nogen falsk eed / eller holder icke tro och loffue han synder mod dette bud Hwo som loffuer eller swerger ath han skall gøre noget ont eller synd / eller nogen ond gerning Hwo som bander met Gudz naffn / eller siger til nogen anden Gud forbande dig / eller Gud plaffue eller straffe dig / eller och siger om en anden saadanne ord Hwo som taler forfengelige och løssactige om Gud eller om hans naffn eller gør der fabel och løss snack om / Eller omwender scrifftens ord oc rette mening til nogẽ andẽ løssactig

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

mening for løst skwff och anden løssactighedz skyld/ Eller at andre skulle der aff lee gledis eller løste till ath høre der paa

Hwo som icke kalder paa Gudz naffn i sin nød sorg modgong oc dyffuelse/ Oc icke velsigner oc tacker hannē baade naar det gaar hannem ilde eller vell/ Och icke tacker oc loffuer hānem for alting Hwo som begerer priff heder ere roff erligt naffn eller loff/ fore sin lerdom/ visdam/ fornyms stighed forstand/ konst eller subtilighed

Huo som falskelige po kalder Gudz naffn som hipocriter oc ogne skalke gøre Och de som holde dem saa meget gudelige vduertis for mēniskene oc mene oc lade dem tøcke ath de ere bedre en andre / eller vel høyde hoff Gud for de kunde meget lase stunge oc bede/ Hwo som icke loffuer och arer Gudz naffn i alt det som hannē hender oc tilkommer baade ont oc gaat Huo som icke straffer en anden naar han hører hānem neffne eller bruge Gudz naffn for fengelige/ om han nogeledis det gøre kan Huo som hører ser eller vid at nogen bru

ger Gudz naffn til nogen troldom/spaa-
dom eller till nogen anden saadan konst/
Och han icke omuender hannem der fra
met sin lerdom och vnderuiselse/ ath han
maa det icke gøre/da synder hã Alle som
begere forfengelig verdens loff priss ross
heder eller ære/eller noget hederlig eller er
ligt naffn for deris retfertighed eller gode
leffned skyld de synde motte dette bud

Hworledis mãd synder mod det Tredye bud som er Dw skalt holle din sabat hellig

❧ Hwo som icke vil høre Gudz ord oc
Euangelium/eller icke hører oc læret dem
om han kan faa aarsage till ath høre och
lære dem Huo som icke beder inderlige til
Gud och tiener hannem aandelige induer
tis i sit hierte Hwo som icke lader alle si-
ne gode gerninger ath vere Gudz gernin-
ger/men regner dem sig selff til Huo som
icke lader Gud betẽme oc regere sig som
han vill/oc skicke hannem sorg/nød drøff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

uelse/modgang/pine eller plaffue effter sin vilge/Hen kmwrrer eller mwrrer der emod Oc vil icke lide det veluillige oc tolmodige/oc tacke och loffue Gud der faare han synder mod samme bud Hwo som icke vil lade Gud betēme oc skicke alle hans gerninger erende met hānem lige som han vil oc skicker dem Hwo som icke larer oc hielper andre til ath gøre oc holde dette Gudz bud/oc icke larer oc vndertuiser dem ath de skulle icke synde mod samme bud

Huorledis mād synder mod det Fierde bud som er. Du skalt hedre din Fader och Moder

✿ Hwo som blues eller skemmis ved sine forældris armod/nød brøst breck/oc sygdom/ Hwo som icke besørger dem met klede oc føde oc all anden nøttørt om han kan det gøre Oc de synde alder mest som dem bander oc sender slar eller drager eller fortaler oc baguasker dē eller er dem

whøzig oc wlydig/ Hwo som icke elsker dem aff sit hierte oc holder dem meget foz øgen foze Gudz bud skyld Hwo som icke hedzer oc arer dem ey dog at de gøze hannem wzeth vold oc wskal Hwo som icke hedzer sine Herrer oc føzster oc alle som haffue hezredøme oc mact offuer hannem/Oc icke er dem tro høzig oc lydig hwad helder de ere onde eller gode

Hwo som icke hielper lærer oc vnderuiser andze ath holde disse bud Oc icke straffer oc staar mod dem som dem icke gøze eller holde valle / Alle som ere hofferdige wlydige oc whøzige mod deris fozeldze/ herrer oc lerefedre synde mod dette bnd/

Huozledis mãd synder mod det Femte bud som er Du skalt ingen i hiel sla

✿ Hwo som gøz sig hastig oc wzed mod sin ieffn cristen/han synder mod dette bud

Hwo som siger til en anden Racha det er alle honde tegen oc ozd / som mand

pleyr ath bruge i vrede och haſtighed/ſom er twi vorde dig/faa dw ſkam/eller ſkam me dig/eller gack eller far fenden i vold/ Eller peger oc tegner mod nogen met fingre/eller vrenger mwnd neſe eller øgen at nogen Hwo ſom kaller en anden gek/daare/eller abe/ eller galen/ vanwittig/beſt/aſen/Eller ſiger nogre ſaadanne andre forſmedelige ord til hannem/eller bander ſender baguacker eller fortaler hannem/Eller retter oc dømer en anden/oc ſiger at hannem burde at lide ſaadan pine eller plaffue Hwo ſom obenbarer/eller lønlige/ſiger ſin ieffn criſtens ſynder for nogen anden/eller hans brøſt oc breck/oc icke døl ger oc ſkiwler dem der meſte oc beſte han kan oc forſuarer hans ære och røcte naar andre tale ilde paa hãnem Huo ſom icke beder gaat for ſine fiende och wuenner til Gud/oc icke er dem venlig oc gør velger nnger mod dem ehuor han kan

Vnder dette bud begribis alle de ſynder ſom ſkee aff had awind oc vrede kiff och trette/ſom er orloff oc krig mord och ſlag

oc all twedzracteghed Hwo som bedzøffuer sig eller søzger naar det gaar hãs ieffn chzistem vell/ eller hans fiende och wuen/ Eller gleder sig aff hans modgong/sorg/ nød/dzøffuelse/pine/eller plaffue/siwgdõ eller andet Hwo som icke gøz miskundelige gerninger mod sin ieffn cristen/oc mod sine wuenner och fiende/ Han synder mod dette bud Hwo som syer eller binder mẽ miskene til sammen/ och siger/den haffuer saa giozt eller sagt/eller saa taled om dig/ eller paa din are och røcte Hwo som gøz wsamdzectighed kiff/had/vzede trette/eller dele mellem andze Huo som icke forliger den som ere wuenner oc twedzractige om han det gøze kan Hwo som icke affvender kiff trette hastighed vzede oc twedzragtighed ehuor han kan

Huorledis mand synder mod det Siette bud som er Dw skalt icke gøze hozd

✿ Hwo som beligger ecte mẽdz høstruer eller skender iomfrwer och piger/eller gøz

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

noget hord och synd met skøger oc andre løssactige personer Hwo som ligger hoss sin slecting oc blod eller gør saadan wbequemmelig wkyskhed Hwo som bruger eller gør nogen wkyskhed met vtilbørlige personer emod naturen/eller i wbequēmelige maade som kallis de stwme synder

Hwo som opuecker nogen ond begerring eller løst til wkyskhed i sig selff eller i nogen anden met viser/sang/ord/løse tale/historier Krønicker ewētyr/sendsager eller met andre saadanne sticke/ eller met billede oc malning Hwo som seer wblue lige po en anden met sine øgen oc haffuer løse tancker och onde induertis begerelser oc løster han synder/ Hwo som tager oc føler paa sig selff eller paa andre och samtøcker synden/ eller besmitter sig selff der offuer Hwo som icke flyer alle aarsager til wkyskhed som er ath ade oc dricke offuerflødige/ladhed aarkeløsshed/ledighed/megen søffn och kresendhed/ Och all vbequemmelig omgengelse med qwindfolk/ och qwindfolk desligest met mand folk

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Hwo som pryder sit legeme met kaaste-
lig kledebon och prydelse encten met sølff
guld dyrebar stene bond eller guldringe/
eller met anden saadan wbequem siring

Hwo som locker eller drager nogen an-
den til wkyskhed met onde seder eller kle-
debon Hwo som lener/ leyer eller vnder
andre hwssrum / tid eller sted til ath gøre
saadan synd vdi Hwo som til hielper/
met ord tale eller gerning eller rwffer och
kobler nogre til sammen ath gøre saadan
synd Hwo som icke hielper til ath be-
ware en andens kyskhed oc erlige leffned
baade met raad oc gerning

Huorledis mãd synder mod det Siwẽde bud som er Dw skalt icke stiele

✿ Hwo som bedriffuer och gør tyffueri
och aager/ eller røffuer eller tager fra an-
dre veldelige Hwo som bruger eller haff
uer falsk vect/ maade skeppe/ eller alen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Hwo som selger onde eller gamble vare
for ny oc gode vare/ och bedrager saa an-
dre Hwo som haffuer wretferdig arff eller
arffue gotz/ eller opbar wretferdig renthe
Hwo som holder fortient løn hoff sig som
han skulle giffue sine tienere eller arbeyde-
re/ oc vil icke giffue dem den Hwo som
siger ney for det som han er en anden plic
tig eller skyldig Huo som icke hielper sin
ieffn christen i hans nød oc nøttørtighed/
och lener hannem icke hwad han haffuer
behoff vden aager rente/penninge och ar-
beyde/ Dc vden al anden løn oc fortieni-
ste ath haffue igen der saare aff hannem
vden det all enisste som han hannem lener
Hwo som borger eller lener en anden naa
get/eller selger hannem noget paa det ath
han skall en anden tid betale hannem det
dyere igen en det er da vert for rede pen-
ninge naar han det køber han synder der
storlige met Denne synd er nw saa meget
almindelig i alle Land oc Rige diss var/
Ath mand acter hende nw føye/ Men den
tid vill komme ath mand skall der saare

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

gøre ſtrengt regenſkaff oc da vil ingen aarſage hielpe till ath forſuare ſig met faa re den ſynd Alle ſom ere gerige/ oc haſte oc fige effter ſtor rente eller at de mwe= bliffue rige eller megtige Oc de ſom i an= dre maade drage frēmed eller anden mādz gotz eller penninge til ſig met liſte ſwig oc lempe eller met nogre andre fwnd/ Hwo ſom icke affuender en anderis ſkade och forderffue ehuor det er hannem mwe= ligt ath gøre Hwo ſom icke varer en an den ath ſin ſkade før han fonger hannem om han det ved Hwo ſom forhindrer en andens gaffn nøtte beſte fordell eller pro= fit i nogen maade Hwo ſom ber awind ved at hans ieffn criſten vinder/ eller fon= ger gotz penninge/ ſtor rigdom eller noget andet gaat

Huorledis mand ſynder mod det Ottende bud ſom er Dw ſkalt icke beere falſkt vidne mod din neſte

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

✿ Hwo sō tiger dølger eller vndertrø-
ker sandhed paa dom ting/raad/steffne el
ler paa nogen anden rat/ Hwo som ska-
delige liwger swiger falsker/ eller bedra-
ger nogen anden Alle løgnactige oc ska-
delige smigrere/løgnere oc øretwdere/De
alle som haffue to twnger i en mwnd oc
styndem sige ith oc styndem ith andet/

Hwo som vdlegger en anden mandz ord
gerninger leffnid oc tale til det verste el-
ler fortaler/baguasker/oc foracter hannem

Hwo som laster oc straffer en anden
mandz gotz/eller vare / oc siger dem ath
vere verre en de ere/eller forderffuede

Hwo som gerne hører saadanne baguas-
kere oc onde twnger/oc hielper eller styr-
ker dem der til/oc icke staar der emod/oc
straffer dem der faare ath de fortale andre

Hwo som icke taler gaat alle vegne fo-
re sin ieffn cristen/oc beskermer hans go-
de naffn heder/røcte oc ære ehuor han kan

Hwo som icke straffer alle baguaskere
oc fortalere om han det gøre kan/

Hwo som icke taler alt gaat om alle

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

andre cristne menniske Och icke tiger oc dølger deris synd och ondskaff/ Hwo som tiger sandhed oc icke vil sige hende/ eller oc icke beskerme hende ehuor han kan aff sin formwe oc maet/

Huorledis mād synder mod det Niende och Tiende bud sō er Dw skalt icke begere din nestis huss eller hustru pige dreng suend fa eller queg eller noget det som hannem hør til/

✿ Disse tw siste bud ere oss fore sette til tw maaell och pwncte / Til hwilke wii mwe endelige komme/ om wii skulle nogerledis bliffue salige / Der fore skulle wii daglige arbeyde der paa met anger oc rwelse plict oc bod oc bede Gud om sin hielp och naade / ath wii kunde fuldkomme oc holde disse tw hans siste bud thi det er wmueligt ath nogen kan holde aller gøre dem vden Gudz serlestis naade hielp och miskwndhed / Thi ath

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

de onde syndige begerelser dø icke i oss til fulde før en wii dø her aff verden/ Oc at wi fødis igen paa ny i den anden tilkom mende verden effter dommen och opston- delsen aff døde til det ewige liff

Aff disse y Gudz budordis vd leggelse mue alle gode cristne menniske selffue merke acte oc besinde ath det er wmweligt ath noget menniske kan suldkomme eller holde dem/ Vden ath Gud alsommectiste giffuer hannem en stor serlestis naade der till Gud giorde disse tw siste bud saa w- mwelige for alle mēniske som er dw skalt icke begere noget aff din ieffn christens gotz eller andet (et cetera) Paa det at wii skulle alle kende oc vide vor egen skrøbe- lighed/ Och altid hassue vor tilflwct till hannem oc kende oss for syndige menniske oc bede hannem om hielp trøst oc naade/ oc om aff løsning aff vaare synder

✿ Hwo er det menniske som kan holde sig aff onde begerelser/ huer tencke sig selff vel om i sit eget hierte Sōme begere gotz

oc penninge Somme begere heder och ære
erligt naffn/ løst oc glede Somme begere
gode dage/ kreselig føde mad och dricke/
Somme begere deylige vnge piger Jcm-
frwer och qwinder Somme begere vnge
karle oc deylige mend oc swene
✿ Hwo kan holde sig aff begerelse Voz
herre haffuer dog sagt och budet alle/
Dw skalt icke begere Han sagde oc som
der staar i det v S Matthei cap/ Huo
som seer en qwinde och begerer hende han
haffuer giozt hozd i sit hierte/Der ere dog
mange vanwittige lærerre som sige ath
mand synder icke dødelige naar man be-
gerer nogen ting oc ville den haffue/vden
han samtycker det fuldkommelige met hi
erted Hwozledis kan nogen begere noget
vden han ville oc haffue det/ ville han ic-
ke haffue det/da begerede han det icke hel
der/Saadanne vanwittige oc falske lærer-
re de ville gøre Voz herre till en løgnere
eller de ville oc sige Ath det haus bud er
inted/ Dw skalt icke begere Huert chri-
stet menniske skal vell tage sig vare faar

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

saadanne onde vforstandige lærere Thi ath man kan stynden mere synde met en en ond begerelse/en met gerningen

Fordi ath naar en synder met gerningen/Da bekender han sig for Gud oc begirer miskūdhed oc afflosning oc forlādelse der fore aff hannem Oc han saar hēde gerne naar han tøcker sin synd ilde at vere aff sit hierte/Men naar han synder met begerelsē/Da ladēr hā sig styndē saa tøcke at han icke gaff samtøcke til den begerelse i sit hierte/Oc men at han er retferdig oc god fore Gud en dog at han er en syndere oc hipocrite oc haffuer syndet dødelige der met ✿ Her skal oc huer merke oc forstaa at Gud acter icke dēne vduertis retferdighed Som mange holde oc gøre vduertis for mēniskene/oc synes aff alle ath vere gode redferdige och gudelige menniske Som han selff sagde til Phariseerne oc hypocriterne som hølle den meget hellige oc gudelige vduertis for mēniskene sō der staar Mathei/xxi/ca/Sādelige siger ieg eder/skøger oc horer oc obē-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

bare ſyndere ſkulle indgaa i hiẽmerigiſſ rige for eder/ Det ſkeer fordi ath ſaadanne ſyndige mẽniſke bekẽde dem fore Gud at de ere ſyndere oc de bede om naade Men de andre mene oc lade dẽ tøcke at de hold de budene/ Oc haffue de en noget brudet aff dẽ/ Da mene de at de giorde fylleſt der ſaare met deris leſſninger bøner faſte och gode gerninger/ oc de bedrage dem ſelffue Item her ſkal huer merke at de ſynder ſõ ſke met de fem vdnertis ſind de ere emod det ffemte oc Siette bud/ De ſynder mod de Siw miſkwndelige geeninger de ere emod det Femte oc Siwende budh

De Siw dødelige ſynder de ere emod alle budene Hofferdighed er emod det førſte oc det andet bud/ Vkyſkhed er emod det Siette bud Vrede had oc awind ere mod det ffemte bud Offuerflødighed mod det Siette/ Gerighed och karighed mod det Siuende/ Ledye mod det Tredye oc mod alle de andre bud thi ath wii ere lade till ath holde oc fuldkomme alle Gudz bud

De frẽmede ſynder ſke mod alle Gudz

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

budord thi ath mand kan synde mod alle bud met raad samtøcke befalning hielp oc trøst De robende oc stwmme synder ere mod det femte Siette oc Siuede bud

Vdi alle disse forneffnde synder som ere emod Gudz bud finder mand inted andet en at huer elsker sig selff och atspørger/ sit eget beste/nøtte och gaffn/ Och der meth tager mand oc røffuer fra Gud det hannem bør/ Och fra menniſken det hannem bør/ Det er at mand elsker icke Gud offuer alting och tacker och loffuer hannem icke fore alting baade for ont oc gaat som hannem hender / Och holder icke helder hans bud eller leffuer efter hans vilge

Ath mand tager fra sin neffn cristen det hannem bør der er ath mand elsker hannem icke som sig selff oc gør hannem icke lige som han ville haffue aff hannem

Den kerlighed oc elskelighed som menniſken haffuer til sig selff han er en rod/ och en oprørelse til alle synder sø S Augustinus siger Thi hā vil icke dele met Gud det hannem bør/ och elske hannem offuer/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

alting och mere en sig selff / Och han
vill icke heldr dele met sit ieffn cristen
det hannem bør det er ath han vill icke
elske hannem lige som sig selff i alle maa-
der / Her aff følger det ath Gudz bud bi-
wde icke andet en kerlighed / Och de for-
biude icke helder andet en kerlighed / det
er den onde syndelige oc forblindede kerli
ghed som huer haffuer til sig selff aff huil-
ken alle synder komme / Mand kan icke
holde eller fuldkomme' Gudz bud vden
kerlighed / oc mand bryder oc synder icke
heldet mod dem / vden met den onde ker
lighed som mãd haffuer til sig selff Thi
siger oc S Pouil ath rat kerlighed fuld-
kommer alle Gudz bud / Lige som den
onde wtilbørlige oc wskickelige kerlighed
synder mod alle budene / Huor fore skeer
hord / fore mand elsker en andens hwstrw
Huor fore stiel mand / thi han beger och
elsker en andens gotz / Huor fore leffuer
mand offuerflødige thi mand elsker sit le-
geme Saa mo huer besinde oc tencke ved
sig selff om alle de dødedilige synder som

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

han gør baade mod Gud och menniſken
Da ſkall han befinde at han gør den fo-
re den kerlighed och elſkelighed ſom han
haffuer til ſig ſelff/ Thi ſagde vor Herre
til ſine Diſciple ſom der ſtaar Joannis i
det viii c/ Jeg giffuer eder ith nyt budord
At i ſkulle elſke hwer andre ſom ieg elſte
eder/ Oc der paa ſkulle alle kende at i ere
mine diſciple oc tienere om i elſke huer an
dre/ Diſſe ord bør alle criſtne mēniſke at
legge paa hierte/ thi at Chriſtus ſagde dē
till oſſ alle/ ſaa vel ſom til ſine Diſciple/
Oc bød oſſ alle ath wii ſkulle elſke huer
andre lige ſom oſſ ſelffue/ oc Gud offuer
alting aff hw hierte oc ſind

Her effter følger hworledis mand ſkall holde Guds bud

Ath holde det første bud ſom er dw ſkalt icke haffue andre guder

✿ Det er at mand ſkal elſke Gud met
en ret tro aff alt ſit hierte och loffue hedre
oc ære hannem altid Och haffue ith taſt

haab oc tro til hãnem i alle Gudz gernĩ-
ger oc ſammeledis i ſine egne/ Och befa-
le ſig Gud aldelis i vold oc i hans hen-
der oc lader hannem regere gøre oc ſkicke
met ſig i alle honde maade effter ſin bene
dide vilge/ Hwad helder det er met ont el
ler gaat/ eller meth hans vilge eller mod
hans vilge/ Oc tacke oc loffue hannẽ fo-
re alting Oc frøcte hannem aff ret kerlĩ-
ghed ſom ith gaat barn frøcter ſin kære fa
der Til dette bud høre alt det ſom er ſcre
ffuit i ſcriffte om troen hobet oc kerlighed
til Gud huilke ſom ere begrebne met faa
ord i dette bud

Ath holde det Andet bud ſom er Dw ſkalt icke ſuerge om din Gudz naffn forfen-gelige

✠ Det er at mãd ſkal hedre are oc loffue
velſigne oc benedide Gudz naffn oc kalle
po det altid bode i ſin velfart oc i ſin mod
gong ſorg nød oc drøffuelſe/ Och foracte
forſmo oc fornedre ſit eget naffn heder are

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

pris ross och loff / Ath Gud maa all ene loffuis prisis hedres rosis oc benedidis aff alle menniske Thi han gør oc skicker alting effter sin vilge / Til det bud hør alt det som findis i scrifften om Gudz heder loff ære och velsignelse / och om hans benedede naffn

Ath holde det Tredye bud som er Dw skalt holle din sabat hellig

Det er at befale oc giffue sig aldelis vnder Gud oc hans vilge / och lade hannem regere oc skicke met sig i alle sine gerninger / som han vil / oc huad hannē teckis oc vedersige sig selff oc all sin egen fri vilge løst oc begering / oc lade hannē aldelis der met betēme oc gøre som han vil / Thi dette bud vil och begerer en arm aandelig siel oc samwittighed / saa at mēnisken skal bekende i sin siel ath han kan inted gaat gøre / tencke eller tale aff sig selff / vden at Gud giffuer hannē der til serdelis naade Der fore skal han oc aldelis giffue sig hā

nem i vold oc lade hannē regere oc skicke
met sig som han vil/oc lade hans guddō/
melige naffn all ene haffue all loff heder
oc ære/sō her før læris i de tw første bud/
Til dette bud hør alt det sō predickis oc
læris om at wi skulle høre Gudz ord oc
euangeliū Oc om alt det som oss er befa
led om gode gerninger Oc at mand skall
twinge legemet vnder sielen/ ath det icke
leffuer effter sin begering oc vilge men eff
ter Gudz vilge/Saa at alle vore gode ger
ninger skulle vere Gudz gerniger oc icke
vor egne/det er at wi skulle gøre oc legge
dem Gud til loff oc ære oc icke oss selffue

At holde det Fierde bud som er Dw skalt hedre Fader och Moder

✿ Det er ath wii skulle vere vaare for
eldre oc all offuermact herrer førster borg
mestere oc læremester hørige lydige oc vil
lige/for Gudz bud oc vilge skyld/som S
Peder oc lærer oc siger oss/ At wii skulle
icke knurrie eller murre eller staa emod

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

nogen offuermaet men wii skulle vere dē aldelis høyrige oc lydige/en dog at de ere icke gode men onde och wretferdige Til dette bud høy alt det som er screffuit i dē hellige scrifft om høysommelighed lydactighed oc ydmygghed/ Och ath man skall gøre Gud all heder loff och ære

At holde det Femte bud som er dw skalt ingen i hiel sla

✤ Det er at mand skall vere mild barmhertig dannis/god/fredsommelig vēlig oc kerlig/Oc at mand skall haffue ith gaat kerligt hierte till alle foye vden alt had awind vrede hastighed oc foytøymelse/Saa skall mand och leffue gøre och haffue sig emod sine wuēner oc fiende Til dette bud høy alt det som screffuit er i scrifften om sagtmodighed tolmodighed fred oc en dyrectelighed

Ath holde det Siette bud

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

sō er Dw skalt icke gøre hord

✿ Det er ath mand skall leffue høffuiske erlige oc kyskelige/oc vere blw twetig oc erlig baade i gerninger/ord tale/oc seder/Oc magdelige ede dricke oc soffue oc gøre all anden ting som kan tiene oc hielpe til kyskhed Til dette bud høre alle lerdömme om kyskhed oc renlifflighed sō er at faste magdelige ade/oc idligge arbeyde oc icke vere aarkeløss/ Oc ath bede oc tiene Gud met ith gaat oc rente hierte

Ath holde det Siette bud sō er Dw skalt icke stiele

✿ Det er ath mand skall vere aandelig fattig i sin siell/oc samwittighed/oc icke begere/ stiele eller tage det en anden hør til/men han skall vere veluillig och kerlig mod alle/ ath giffue och lene dem aff sit gotz och pemninge/ Her till hører alle lerdomme och scriffter som lære/ ath mand skall icke vere gerig eller begere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

nogē anden mandz gotz eller ſwige bedra
ge eller aagre nogen ſine pēninge aff eller
behindre nogē ſin baade eller vinnig faare

Ath holde det Ottende bud ſom er Dw ſkalt icke bere falſt vidne

⁂ Det er ath mand ſkall haffue en god erlig twnge/och ingen gøre ſkade met hē-
de/Wen hielpe oc tiene alle menniſke met hende ehwor han kan oc tale gaat paa al
le oc om den ehuor oc naar han kan/och det gøris behoff/Huer ſkall oc bruge ſin
tunge til ath forlige/dem ſom ere twdrac-
tige oc wuener/Oc aatſage dem det beſte
han kan ſom bliffue klagede oc kerde w-
ſkyldige/Huer ſkal vere ſand i ſine ord oc
tale/Oc tale enfoldige oc ydmygelige till
alle Her til hører alle lerdōme ſom ſcrif-
fuis om ath mand ſkal tale ſige eller tige
noget om det ſom gelder hans tefth cri-
ſten paa/encten paa naffn heder are gotz
eller penninge/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Ath holde det Niende oc Ti ende bud som er Dw skalt icke begere din nestis huss hustru eller noget andet

❧ Deth er ath mand skal icke begere noget timeligt oc forfengeligt verdens gotz Och ath mand skall leffue erlige oc kyskelige i alle maade Oc huer skall aldelis sla all ond begring aff sit hierte Oc det kan icke ske altingis i denne verden/ Men det skall ske och fuldkommis i den anden verden / och i den ewige salighed/ Mand finder inted andet i disse forneffnde budord oc deris gerninger vden huorledis mand skal holde oc fuldkomme budene/ Och ath mand skall elske och tiene Gud oc desligest sin ieffn cristen/ oc icke sig selff Oc icke heller haffue sig selff kar mere en andre / Thi ath kerlighed søger icke det som hannem hør selff til/men det som hør Gud och hans ieffn christen til/ Huo som haffuer ræt kerlighed i sig/ Han er ydmyg oc tienstactig mod alle/ oc gør

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

alle veluillig tieniſſe ehuor han kan/ Han
ville oc gerne dele oc ſkiffte met alle huad
han haffuer oc formuer met en god vilge
❧ Her aff maa huer ſee lare och forſtaa
Ath alle honde leffned och lerdomme ſom
menniſkene ere endelige nøttige oc tilbørli
ge at vide oc at leffue ret effter De ere al
le begrebne met faa ord i diſſe/ thi Gudz
budord/ huilken dem vil holde eller gøre/
Da haffuer oc faar han altid aarſage till
at gøre ſaa mange gode gerninger ſom han
haffuer meſt behoff till ſin ſiels ſalighed/
Saa ath han haffuer icke behoff Ath løbe
oc søge om kring til hellige ſteder i frem-
mede Land oc rige Eller til Rom effter
Pauens afflad Ath han vil der met gøre
gode gerninger Wangen gør oc deſligeſt
mange andre gerninger ſom hanne tøckis
at vere gode huilke Gud haffuer dog icke
budet eller befalet hanne at gøre/ Oc der
offuer forlader han de gode gerninger ſom
Gud haffuer ſtrengelige befaled hanne at
gøre Som er at han ſkal elſke ſin ieffn cri
ſten ſom ſig ſelff/ Oc gøre hanne det han

vil haffue aff hannem Gud haffuer selff budet oc befaled oss de gerninger som wii skulle gøre/Saa at wii haffue icke behoff at søge/lede/dicte/optencke/eller lære aff andre vanwittige mēniske huad gode gerninger wi skulle gøre/at wi skulle bliffue salige Wii skulle gøre baade først oc sist de gerniger sō Gud haffuer budet oss at gøre i de thi sine bud Om wii ville nogen tid bliffue salige/ Forlader nogen de bud och gerninger sō Gud haffuer budet De giør de han alle de andre gode gerniger sō scriffuis oc læris i alle de bøger som ere i verden/De desligest alle sō han selff eller noget andet mēniske kūde dicte eller optēcke da hielpe de hannē aldelis inted til sin sieles salighed/men mere til sin fordømelse/ Thi han foracter oc forsmaar Gudz bud oc acter dē inted/De gør andre gode gerninger efftet sin egē vilge/oc gode tøcke/ eller som andre haffue lært budet/ och befalet hannem ath gøre/Det er lige som at en hosbonde befalede sin suend noget ath gøre oc han ginge bort oc giorde en andē

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

gerning mod hans befalning oc vilge/gi-
orde han ey da mod hans bud och vaare
hannem wlydig oc foractede oc forsmaa
de hans bud oc befalning/Saa gøre och
alle som foracte Gudz bud och gøre an-
dre gode gerninger efter deris eget gode
tøcke som de mene

DEt er merkelige nock bewist
och lart i disse forscreffne thi
bud huad huert menniske skal
gøre Gud oc sin ieffn cristen
Oc at han skal icke elske oc tiene sig selff
Men Gud oc sin ieffn cristē Saa at huer
maa klarlige forstaa och tage och føle der
paa ath wii skulle elske huer andre oc icke
oss selffue Oc der met fulkommis lowen
ath mand elsker Gud offuer alting oc sin
ieffn cristen som sig selff Det gøris icke
behoff ath lære menniskен at elske sig selff
thi huer gør det selff mere en hannem bur
de ath gøre met rette/Fordi gøris det fast
mere behoff at forbiude menniskен at elske
sig selff/Och ath biude hannem ath elske
Gud oc sin ieffn cristen Thi leffuer han

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

och alder best som icke leffuer sig selff till
gode eller tieniste men andre mēniske De
den leffuer alder verst som leffuer sig selff
til gode och icke andre/som de thi bud oss
lære oc biude Her aff maa huer besinde see
och merke huor gantske faa mennisske der
vel och ret leffue efftet Gudz bud oc vil-
ge Thi ath aff mēniskens egen mact och
formwe Da er det icke mweligt at noget
mennisske kan rettelige eller vel leffue som
det burde/Efftet thi at wi kūde nw dette
merke forstaa och vide Da mwe wii och
endelige søge vide oc lære huor wii kunde
det faa och lære ath wii kunde holde och
fuldkomme de thi Gudz budord De det
skulle wi lære aff den hellige cristelige tro
som staar i Credo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Om den hellige cristilige tro

DEr skal huert cristet menniske vel merke ath Troen delis i Trēde parter lige som de tre guddōmelige personer neffnis i Credo / Den fø:ste part aff Credo er om Gud fader / Den Anden om Gudz Søn / oc den Tredye om Gud den Helligaand / Denne er den ypperste oc sø:ste artickel i troen paa huilken alle de andre staa oc henge

✿ Her skall hwer merke ath mand kan tro i twende honde maade / fø:st om Gud / Det er ath mand tro:r det som sigis om Gud / Ath der er en Gud til / Lige som mand tro:r det som siges om andre som er ath der er en Paffue / en twrkee eller en keysee til / Och ath dieffuelen och helffuede er till / Och mand tro:r ath det saa er / Saadan en tro er mere en mening och widskaff en tro

✿ Wdi anden maade tro:r mand paa Gud / Det er ath mand tro:r icke all en-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſte det ſom ſigis om Gud / Men mand
troꝛ paa hannem och ſetter alt ſit hob och
tro til hannem / Och giffuer och befaler
ſig hannem i vold / Ath han maa gøꝛe oc
lade met hannem hwad han vil oc teckis
Och han troꝛ for vden alt twil ath han
ſkall gøꝛe vel mod hannem lige ſom der
ſigis om hannem / Och frelſe hannem fra
dieffuelen helvede och alt ont / Och det
troꝛ mand icke ath Paffuen / Keyſeren /
Turken eller ath noget andet menniſke
kan gøꝛe / ehuoꝛ meget der ſigis roſis och
talis om deris ſtoꝛe mact oc velde Mād
kan vel lettelige tro ath en herre er meg-
tig och god / Men mand troꝛ icke foꝛdi /
Ath han kan gøꝛe hannem ſalig / och giff
ue hannem hiemmerigis glede euindelige
Och desligeſt frelſe oc fri hannem her paa
joꝛden fra alle hans fiender och wuenner /
Och trøſte och hugſuale hannem induer-
tis i hans hierte i all hans foꝛg dꝛøffuel-
ſe nød foꝛfølgelſe / och modgong

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Den hellige cristelige Troes Tolff Artickle sō staa i Credo

Och hwor de haffue deris rette swndamente oc grundual/ Och beuisis met den hellige scrifft

DEr vaar Herre Jhesus Christus hagde befaled sine Apostle At gaa om kring i all verden oc lære oc predicke/ Hans hellige ord oc euangelia faar alle mēniske Da ginge de alle til hobe før de atskildis Ath forfare huad Artickle huer aff dem hølle oc trode i den hellige tro Oc beslutte saa alle endrectelige til hobe/ Huad huer aff dem lære oc predicke skulle/ ehuor han komme eller fore/ Paa det ath deris lerdom/ ord oc predicken/ skulle vere enss oc følgis ath Och ath de kunde rettelige predicke Gudz ord oc vilge offuer all verdēlige met huer anden/ faar vden gensigelse (som Cyprianus scriffuer) Saa beslutte de sammen om disse Tolff Artickle i vor

hellige cristelige tro Ath de ville lære och
predicke dem Lige saa som wii lase dem
en nw almindelige i Christen dommen
alle vegne i verden
Hwad helder Apostlene eller deris effter-
kommere screffue samme Tolff Artickle
met saa faa ord till hobe i Credo som de
nw are / Da vaar det alligeuel gantske
gaat och nøtteligt ath det saa skede Paa
det ath huert mēniske kunde diss bedre la-
re dem/oc kōme dem i hw Dog skal alli
geuel huer som er lærder / eller lase kan/
och noget forstaa/ see och lase i Biblien/
som er lerdommens oc visdommens dyre
bare skat I huilken disse tolff Articke oc
mange flere screffne ere Hun er oc en kil-
de aff huilken all den hellige scrifft vdvin
der oc alle gode lerdomme oc vnderuiselser
som screffne ere fore vort beste oc saligheds
skyld Vii tro ath Guds legeme oc blod
er i det verdige Sacramente/och det staar
icke i disse tolff artickle/ Thi maa mand
endelige besee oc offuer lese scrifftē yderme
re en all enisse i de tolff artickle/ Dog er

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

det aldermeſte och ypperſte i diſſe Tolff troens artickle/ſom huert criſtet menniſke gør is behoff til ſin ſiels ſalighed at vide Effter thi at oſſ ligger nw ſaa ſtor mact paa troen Ath ingē kan bliffue ſalig vdē hende ſom Chriſtus ſagde/ſom der ſtaar Marci i det ſiſte capittel/ Hwo ſom icke troer han ſkal fordømis / S Pouil ſiger oc til de Hebreer i det vi capittel/ Det er vnweligt ath nogen kan teckis Gud vden troen/S Hans ſcriffuer oc i ſit iii cap Huo ſō icke tror / Han er al rede fordømd Thi ſtaar dieffuelen vor obenbare fiende ſwarlige der effter ath han kan drage oſſ fra troen oc fra nogē aff diſſe hendiſſ tolff artickle/Thi ligger oſſ ſtorlige mact paa at wi legge all vor mact der paa ath diſſe tolff artickle kunde bliffue ſtedſſe faſte oc ind bundne i vaare hierte meth en faſt oc womwendelige tro Ath wii kunde driſtelige oc mandelige ſtaa emod alle friſtelſer oc modſigelſer/ Vor Heree Jheſus Chriſtus ſuarede met den hellig ſcrifft mod die ffuelſens friſtelſe ſom S Mattheus ſcriff

uer i sit iiii capittel/ Mennisken leffuer ic-
ke al eniste ved brød Men aff de ord som
gaa aff Gudz mund/ som der staar Deu
teronomio i det viii cappittel/ Och i den
xci Psalm
Dieffuelen suarede Vor Herre igen Gud
bød sine engle ath tage vare paa dig Ath
dw skalt icke støde dine støder paa stene
Vor herre suarede hãnem igen Der staar
och screffuit der hoss Dw skalt icke friste
din Gud och skabere/ Der staar oc Deu
terono xii capittel/ Dw skalt bede til din
Gud och skabere/ Saa skulle wii oc staa
emod dieffuelẽ met troen oc scrifften naar
han frister oss/ Dieffuelen flyr fore scrifftẽ
som er reth sandhed oc effter thi han er en
fader oc begyndelse till all løgn falsk och
swig thi kan han icke lide den ewige san-
dhedz ord/ Han er och en høffding offuer
all møckhed thi flyer han for sandhedsenss
liwss/ Han er dødens begyndelse thi flyr
han for sandhedens ord som ere det ewige
liff/ S Hans siger i sit vi c/ Thi skulle
alle Christne mennisk mwre och befeste

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

disse tolff troens artickle tingt om kyng
den paa alle sider/meth den hellige scriff-
tis ord och taler/ Ath dieffuelen skal icke
omsla eller omstyrte den met sin listighed
✿ Den hellige scrifft er vaar mwr støt
ke oc tilflwct/paa huilke vaare hierte skul
le oc mwe aldelis forlade den till/ Och
all vor troes fasthed oc stadfestelse kom-
mer aff den hellige scrifft/ Thi at alt det
hun larer och biuder oss/ det er retferdigt
sant fast/oc Gudz vilge/Hwn er oc vort
rette liwss och vey/ thi hwn kommer aff
Gud den helligaand/Oc larer oss alt det
oss gørlis behoff til vaare sielis saligheed
✿ Hwn trøster oss oc i all vor modgong
oc fristelse/Oc vnderwiser oc larer oss at
staa mod al vilfarelse/Hun opliuser oss oc
t all vaar vanwittighed mørked oc wfor-
standighed Thi siger S Pouil til de Rō
mere i det xv cap/Alt det som screffuit er
det er oss screffuit til en lerdom/ Ath wi
skulle haffue ith fast hob aff scrifftēs hug-
sualelse/oc tolmodighed/som hun oss larer
Han siger i den anden epistel til Thimo/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

All den ſcrifft ſom er indgyden aff den hel
ligand hun er nøtterlig til lerdō/ til ſtraff
til bedring/til vnderuiſning/oc til retwiſ=
hed paa det at huert criſtet menniſke ſkal
vere vden ſynd oc ſmitte/oc bequēmeligt/
oc ſkickeligt til alle gode gerninger

✠ Den faſte oc ſtadige tro/oc den mec=
tige krafft oc mact heder are oc verdighed
ſom er i Gudz ord oc lerdōme ſom ſcreff=
ne ere i den hellige ſcrifft ſom er det Gam
ble oc Ny teſtamente De bewiſe oſſ klar
lige ath menniſkene haffue icke taled eller
ſcreffuit dem aff dem ſelffue / Men ath
Gud haffuer ſelff taled dem ved mēniſke
ne/Och ath de ere icke menniſkelige ord/
men guddommelige ord/ Saa talede och
Gud till Moſen och ſagde ſom der ſtaar
Exodi iiii c/ Gack bort til kongen/Jeg
ſkall vere i din mwnd oc ieg vil lare dig
huad dw ſkalt tale oc ſige til hānem Vor
Herre Jheſus Chriſtus ſcriffuer oc Gud
fader ſin lerdom till/ſom S Hanſſ ſiger i
det vii oc viiii capittel/Gud fader haffuer
giffuit den hellige criſtelige kirke Jheſum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Christum sin søn til en sand docter oc le-
refader huilkē mand skal høre oc tro som
S Mattheus scriffuer i sit xvii cap Der
siger Gud Fader Dette er min kære søn
som mig vel behager hører hannem
❧ I vor hellige troess artickle staar det
ord først ieg tror/ Thi ath S Pouil siger
til de Hebreer i det xi ca/ Det er vmwe-
ligt at nogen kan behage Gud vden troē
Thi ath hwo der vil kōme til Gud han
skall endelige tro at han er till/ Och ath
han skall vel løne dem sō atspørge hannē
Mand siger icke først i troen Jeg seer
eller vid / Men mænd siger Jeg tror S
Pouil siger til de Hebreer i det xi capitel
Troen er en fast forladelse till det som
mand vist hobis til at faa/ Oc hun er ith
tegen til det som icke seess eller synes

Disse tolff troens artickle

Ere Gudz vnderlige hēmelige ting och
sticke som icke kunde begribes aff menni
skens fornwfft/ Men de bliffue all eniste
sede met troens øgen/ Menniskens visdō

ij forwfft kand icke forstaa/ ath Gud
bleffuen menniske och ladet sig pine til
de oc er opstanden igen aff døde/ Eller
ath han skall oppregse alle igen aff døde
til det ewige liff som ere døde i den rette
christelige tro/ Eller at Christus er opfa-
ren til hiemmelen oc sider hoss Gud Fa-
ders høgre hand/ Och ath samme Chri-
stus Gudz søn er fød aff en ren och klar
Jomfrw

✤ Kaarssens visdom er oc skiwld och
kan icke seess meth menniskens øgen/ el-
ler aff menniskens visdom oc forwfft thi
det er en hemmelig ting som al enisse seess
met troens øgen/ all verdens visdom ved
der indet aff/ thi siger S Po til de Corin
ter i det første ca/ Wii predicke den kaars
feste Jhesum Christū Jøderne til skend-
zel/ och hedningene til daarhed/ Men wii
predicke de wdualde Jøder oc hednige at
Jhesus Christus er Gudz visdō oc mact
Hedningene tøcte ath det wor stor daarhed
ath Gudh skulle dø som waar ypperlig
och megtig offuer alting/ De viste inted

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

aff hans guddommelige lønlighed a
ville bliffue menniske føre vaar salig
skyld som før vaar forseet och skicke
Gud aff ewig tid/ ℌ Pouil siger tu
Corinter i cap/ Effter thi at verdens i
niske kende icke Guds visdom met der
visdom/ Da ville Gud gøre dem salige
som trode met daarlig predickē/ Vor Her=
re Jhesus Christus er skicked och sat til
ith tegen mod huilken der skal sigis emod
Och det skall bliffue mange til fald/ och
mange til opstondelse aff Israels folk sō
der staar Luce ii ca/ Christus er sat til en
sten som māge skulle støde dem paa/ dem
til forderffuelse/ som der staar Esaie viii c
Jhesus Christus er alle cristne menni
skis visdom som gør oss salige/ om wi tro
paa hannē at han giorde fyllest for vaare
synder/ Oc der aff gledis wii oc trøstis i
all vaar sorg drøffuelse oc modgong
✿ Alle Hedninge Westers oc Philoso=
phers store visdō oc klogskaff kunde icke
rettelige hugsuale eller trøste dem i deris
minste modgong sorg/ nød/ oc drøffuelse/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Denne rette visdom haffuer Gud altid skiult for alle / som holle dem selffue ath vere meget vise oc kloge / och han gør en nw saa Och han obenbarer hannem saar enfoldige oc simpele menniske som ydmygelige begere visdom aff hanem / Som S Mattheus siger i det vi c / Jøderne mēte ath de ville bliffue retwise och salige aff lowen Oc aff deris egne gode gerninger oc der met kōme till Gud / Men de kūde dog icke saa bliffue salige / som S Poul siger til de Rommere i det iy ca / De foractede oc vort kaste Jhesum Christū den edelige oc faste hiørne sten som en er lowens ende / Hwo som tror paa hannem han bliffuer salig / som S Poul siger till de Rommere i det y capittel / Der er en anden retuished till som er Gudz retuished / Oc Jøderne vide inted aff hannem som S Poul siger til de Rommere i det første och iii capittel / Den retuished er icke andet en ath tro paa den som gør syndige menniske retuise och salige som S Poul siger til de Rommere i det iiii capittel

E

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Er det saa ath nogen troꝛ reth paa Vaar Herre Jhesum Christum At han er sande lige Gudz søn Och at han frelste hannē fra dieffuelen/oc fra den euige fordømelse oc vil gøre hannem salig Da bliffuer den tro som han haffuer til hannē/regned hannem til retferdighed foꝛ Gud/oc til hans egen retferdighed

✿ Troen er ingen ringe ting som nogē kan gøre eller giffue sig selff naar han vill/Men det er en megtig stoꝛ ting som fornyer menniſken och lader hannem icke bliffue i sin gamble vane/eller i onde begerelser oc syndige leffnid

✿ Ath tro/det er ath bliffue fast oc stadelige hoff Gudz oꝛd/ Hwad helder han trwer eller loffuer menniſkene noget gaat eller ont/Oc at mand troꝛ det fast at det skal ske Saadant kan inted menniſke tro aff sig selff Men den Helligand maa foꝛ opliuse hans hiꝛrte oc fornye hannē induer tis/ Der kan vel nogen gøre sig selff en mening om Gud/ Ath han en god mild oc miſkundelig Men den hans menig/oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

den løse tro haffuer ingē krafft eller mact
i sig/ Thi ath stray han faar nogen sorg/
modgong/nød/eller nogē forfølning Da
forswinder den hans mening och løse tro
lige som en drøm

✿ Det er icke nock at nogē leess Credo
oc opregner de tolff troens artickle/thi el
ler tolff gonge om dagē/Eller Pater no
ster/Men sāme Credo oc hēdis artickle/
skulle endelige før staa och vere screffne
induertis i hans hierte och vere leffuende
der vdi/Ath de icke all eniste opregnis oc
talis met twngen oc munden men oc saa
met hiertet Paa det at naar der kommer
nogen modgong eller forfylning/Ath han
da lige saa tror met hierte som sit han før
sagde met mwnden

✿ Dw siger Jeg tror paa syndens for
ladelse/ Men naar dieffuelen frister dig i
din dødz time for dine mange synder Da
bliffuer dw stray sorferdet och grwer/och
vilt fortuile och falde i mishoff / Der aff
kan huer merke och see ath dw siger disse
ord met din mwnd/ och dit hierte ved der

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

inted aff Thi dw troꝛ det icke fuldkom-
melige oc ſandelige at dine ſynder ere dig
farladne Dw ſiger ieg troꝛ paa legemes
opſtondelſe och paa det ewige liff/ Wen
naar døden kommer/Ath legemet oc ſiele
ſkulle ſkilyes at Da bliffuer dw ſaa ſnar-
lige foꝛferdet/ lige ſom legemet och ſielen
ſkulle baade dø aldelis/ Och ath alting
ſkulle der effter vere plat til inted met dig
See oc beſinde dette met dig ſelff at hagde
dw en ret tro i dig om diſſe artickle/ Ath
dw viſſelige trode at dw ſkulle opſtaa ige
aff døde oc faa det euige liff oc glede der
effter euindelige/ Da bleffue dw icke ſaa
foꝛferdet eller miſtrøſtig ſom dw da gøꝛ/
Thi ath troen foꝛſøgis oc pꝛøffuis i ſtoꝛ
nød lige ſom guld pꝛøffuis i ilden
Dw ſkalt altid foꝛdi bede trolige oc flit-
tige til Gud med en ſtadig tro oc ith faſt
haab oc ſige De alsømectiſte Gud oc Her
re/ giff mig den rette tro oc kerlighed och
ith faſt haab i mit hierte Met huilke ieg
kan tiene dig och alle menniſke effter din
vilge ſaa lenge ieg leffuer

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Den første Artickel aff troen

Jeg troer paa Gud Fader allommectigste som skabte himmel och iord

DEr skall huer først merke At det er all eniste en Gud/Men de ere tre personer/sō er Gud Fader/Gud Søn/ och Gud den Helligand/ som den hellige scrifft beuiser Disse tre personer ere lige euindelige lige mectige / och en maiestat och vørelse Guds søn i det hellig trefoldighed vor vdsender til oss i dēne siste tid/Oc anammede menniskelige nature til sig/Ath han ville fuldkomme scrisstens oc frelse oss efter sin kere Faders gode vilge/Och han skabte alting aff første begyndelse meth Gud Fader/oc Gud den Helligand ved sin guddommelighed/ Saa siger oc scrifften som det staar Deuterono i det vi cap Hør vel Israels folk/ Gud eders Herre er en Gud/Dw skalt elske din Gud aff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

alt dit hierte/ och aff all din siel/ och aff all din mact

✿ Menniskens nature er saa swarlige forblindet aff synden / Ath hun kan icke vel begribe eller besinde aff sin egen nature eller mact ath der er all enisste en Gud til/ Er det en saa ath hun ved eller bespinder / ath der er noget till som skall vere Gud (som Cicero mente oc disputerede) Da ved han dog inted till visse aff hannē/eller aff hans mact eller vilge/Mand kan vel ser/lese/oc spørge/huor lidet hedningene viste aff Gud met deris egen vis dom oc formwfft De hagde mange affguder/och ere forgongne och forfarne i deris tancker och meninger som S Pouil siger til de Rommere i det første capittel/Thi ath de haffue inted vist aff Guds aldermectiste store mact/som huer maa lase oc see i Aristotelis ottende bog som kallis Phisicorum)

✿ Naturens lius oc forstand er formeget skrøbeligt oc swag til at forstaa troen och saadāne høye ting Her maa endelige

naadens lyss skinne i natures mørkhed oc blindhed/ Ellers bliffuer hun i vildfarelse oc wforstandighed

Gud kallis vaar Fader

❧ Dette er huert christet menniske som ret tror/en trøstelig ting/ Thi ath er hand vor fader/ Da ere wii oc hans børn och arffuinge som S. Pouil siger til de Rommere i det viii capittel/ Saa kallede och Esaias hannem fader/som der staar i det lxiii capit/ Herre dw est vor fader/ Dw est gerningens mand/ Oc wii ere alle dine henders gerning/ Thi bede wii alle sō Christus oss lerde som der staar Matthei i det vi capittel/Vor fader som est i himmelen helligt skal gøris dit nafn

Alsommectiste Gud Fader

❧ Gud fader er alsommectiste Alle creatur ere i hans hand och mact oc alting er hannē mwelig/Hans mact vold krafft oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

verelse er alder størst oc megtist offuer al-
le ting/han er for vden all ende/Thi kal
le propheterne hannem saa tit oc offte En
Herre offuer alle herrer oc skarer oc offuer
all mact oc velde/Baruck siger oc i sit iii
capittel/Dw aldermectiste Gud Israels
folkis Herre/Der staar oc Genesis i det
xvii/cap/ Jeg er den aldermectiste Gud
Der staar oc Exodi i det xv cap/Gudz
naffn er aldermectist Judit i det xvi/cap
oc Exodi i det vi cap/ Den aldermectis-
te Herre haffuer giort dem skade Job siger
i sit viii cap/ Naar dw beder den alder-
mectiste Gud Han siger oc i sit xiii/xv/
xxi/xxii/xxiiii/ oc xxvii/ca/Ath Gud
er aldermectist Der staar oc Luce i det
første ca/ Der er ingen ting wmuelig for
Gud thi er han aldermectist S Hans si-
ger och i sin obenbaring i det iiii ca/ Hel-
lig/hellig/hellig/er Gud den aldermectis-
te Herre som vaar oc er oc komme skal
Han siger oc i sit xxi cap/ Den aldermec
tiste Gud er deris tempel oc lam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Som skabte hiemmel oc iord

✤ Det staar screffuit Genesis i det førs-
ste capitrel Ath Gud skabte hiemmel oc
iord i begyndelsen/Esaias scriffuer oc me
get der om i sit xxxvii/xl/oc xlv/cap/
Oc den hellige scrifft er fuld der aff Ath
Gud skakte hiemmel oc iord/ Dette kan
menniskен icke see eller forstaa aff sin egen
nature Thi ath naturen kan icke forstaa
skabelsens store vnderlige ting oc gerning/
Naturen kan icke heller begribe oc forstaa
huorledis det kan noget skabis aff inted
Men Troens lius oc forstand kan vel
merke/befinde/oc forstaa huorledis alle
ting ere skabte oc kunde skabis aff Gud/
som S Poul siger til de hebreer i det xi c
✤ Nw kan huer see oc merke hwor blind
alle hedningers vise klerckis oc mesteres
konst oc vissdom vaare som de hagde aff
deris egen naturlige visdō Deris yppers-
ste lerdom vaar Ath der kunde inted ska-
bis aff inted Oc ath verden hagde vered
aff ewig tid/ Oc at hiēmelens løb hagde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

huerken begyndelse eller ende/ Dc ath der
vor inted menniske først til/ Dch ath der
skulle inted menniske vere sist til/ Dc ath
fødelsen oc dødelsen skulle vaare til ewig
tid/ Dc ath sielen hagde ingen serdelis ger
ning til huilken hun ey hagde legemed be
hoff till/ Dc ath hwad der døde en tid at
det samme kunde icke kōme igen oc bliff
ue leffuende igen Her kan huer høre see oc
merke/ huilken en falsk oc forfengelig/ och
wsand visdom och konst Philosophia er
Thi ath disse forscreffne sticke oc ting ere
icke sanden Dc de ere alligeuel aff de yp
perligste sticke som mand larer aff Aristo
teles/ Thi er nw en simpel enfoldig pige
oc quinde fast visere i den rette visdom oc
Philosophia en Aristoteles den ypperste
mestere vor noge tid i alle sine dage Thi
hun ved det nw aff sin rette tro at Gud
skabte verden/ oc ath Adam vor det første
mēniske/ Dc ath hennis eget legeme skall
opregstis igen paa den yderste domme dag
Dch ath mēniskens siel skal bliffue klar
som solen oc aldrig forfare Den hun skal

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

vare ewindelige/oc ath hun er wdødelig/
Od ath der skall ingen fødis eller dø eff-
ter domme dag/ Thi skulle ingen oplere
vnge cristue mēniske i de hedninske bøger
som ere Aristotelis oc andre saadanne fle-
re/ Wen mand skulle først oplare dem i
Biblien oc i det Ny Testamente som ere
alle cristne mennisckis rette bøger och ler-
domme som alle burde ath lare och vide/
Mand larer icke andet i de hedninske bø-
ger/Uden wgudelige løssactige oc forfen
gelige konster oc sticke som ere reth emod
Gud oc vor cristelige tro oc emod den ret
te hellige scrifft och drage menniscken till
megen vildfarelse/oc forfengelighed/Dog
maa mād lese i dem naar mand først kan
troen ret faar latinen skyld Ath man kan
der aff lare god latine

Den Anden Artickell

Och paa Jhesum Christum hans eniste søn vor Herre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Gvd fader haffuer all eniste
en naturlig søn sø haffuer ens
verelse met Gud fader/ huil-
ken som vaar født aff Gud
fader i vbegribelig och i wsigelig maade/
Gud fader vor icke før en Gudz søn De
ere lige ewindelige aff ewig tid Den sam
me Gudz Søn vor vdsent i tidens fuld-
kommelse och fød aff Jomfrw Maria/
Han vor lenge tilforn loffuid ved prophe-
terne/ath han skulle komme til verden oc
lade sig føde/ Och han er den ewige vis-
dom met huilken Gud skabte all verden
oc alle menniskene Oc Gud aprøyde ver
den oc menisken igen aff deris suare fald
och synder met samme sin eniste søn Han
er den rette Messias och verdens frelsere
om huilken alle propheterne screffuit haff
ue/ Lige som han selff sagde til den Sa-
maritane qwinde der hvn sagde ieg ved
at Messias skall kōme som kallis Chri-
stus Da suarede Jhesus Gudz søn hen
de oc sagde Jeg er den samme som taler
met dig oc qwinden kende hannem stray

ath han vaar Christus verdens frelsere/
som der staar Joannis iiii cap
✿ S Peder oc de andre Apostle kende
hannem oc Ath han vor Gudz søn/oc de
trode paa hannē som S Mattheus scriff-
uer i det xvi c/Dw est Christus Gudz
leffuende søn/ Han er/oc Abrahams vel-
signede seed och affkomme som Gud før
loffuede Abraham/Ved huilken all hans
seed oc affkomme Oc alle mēniske skulle
velsignes paa iorden/ som tro paa hannē
Han er den quīdes seed och affkōme som
skulle trede hossuedit sønder paa heluedis
drage oc hugorm som der staar Genesis i
det iii c/Vii ære forlicte met Gud fader/
all ene ved Gudz Søn som S Po scriff
uer til de Rommere i det v c/ Vii bliffue
alle retwise oc salige ved den tro som wii
haffue til hannem/Han er vor konge och
ewige prest/ved huilkē wii haffue en tryg
tilgōg til Gud/som S Pouil siger til de
Hebreer i det vi c/Han er vor eniste talss-
mand och middel/ som S Pouil siger til
Timo i det ii c/Han er det ny testamētis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

middell / Thi ath menniskene faa deris
synders forladelse for hans død och fortie
niste skyld / som der staar i det ix capittel
till de Hebreer / Han er vort haab och
genløsning / som S Pouil siger til de Co
rinter i det første cap / oc til de Gallater i
det første ca / oc i det første cap til Timo /
S Hans siger oc i sit xiiii ca / Der kōmer
ingen til Gud fader vden ved hannē / thi
han er vegn / oc sandhed / oc det ewige liff
✿ Gud haffuer der faare vdsent hannē
ath han skulle gøre oss salige / Hwo som
tror paa hannem han bliffuer icke fortabet
som S Hans siger i det iii c / Han haffuer
giffuit sit liff i døden for mangis genløsel
se som S Mattheus siger i sit xx capittel
Der kunde oc kan ey helder ingen bliffue
salig vden han tror paa Jhesum Christū
De gode hellige forfedre trode / ath han
skulle komme til verden och lade sig føde
Oc wii tro at han er født / oc er altid ner
uerendis hoss oss Han kallis Jhesus det
er en frelsere / och Christus det er salued /
Han er vor Konge oc Biscop sō Zacha-

charias ſiger i ſit ix c/oc Eſaias i det lxtt
ca/Giff act paa oc tag vare po din kōge
han kōmer ſactmodelige til dig S Pouil
ſcriffuer i den gātſke epiſtel til de Hebreer
om hans pꝛeſte embede/Uden huilked vi
kunde icke kōme til Gud eller bliffue ſa=
lige / Verdēs konger bliffue ſaluede och
ſmwꝛde met foꝛgengelig olye/ Men vaar
konge Jeſus Chriſtus/hueſſ rige ſō icke
er aff dēne verdē/Han er ſalued aff Gud
fader met den helligād/ſō der ſtaar Eſaie
lxi c/Den helligandz naade er offuer mig
thi han ſaluede mig/Oc vdſende mig ath
ieg ſkulle pꝛedicke foꝛ fattige/Lige ſō Na
ue ſøn Joſue vaar vdkaaren till en herre
och høffuitzmand foꝛ Iſraels folk der de
vaare føꝛde aff Egipten / Ath han ſkulle
indføꝛe dem i dette foꝛiette lād/Saa er oc
voꝛ Herre Jheſus Chriſtus oſſ giffuen/
oc ſkicked til aff Gud/ Ht han ſkall føꝛe
oſſ aff voꝛ blindhed oc ſyndelige leffnid/oc
aff all denne verdens vildſarelſe/Och til
det ewige rigis ſalighed/Her om ſiger S
Mattheus i ſit føꝛſte capittel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Han skall gøre folket saligt oc fri fra de-
res synder/ Der saare kallis han saa offte
Vor Herre och frelsere i det Ny testamen-
te som S Pouls epistler beuise alle stede
✿ Han er den eniste Gudz Søn til huil
ken all den hellige scrifft viser oss som til
vor alder eniste frelsere Simeon kallede
hannem oc vor frelsere som der staar luce
i det andet cap/ Men ath scrifften kaller
oss som tro paa hānē Gudz børn det skeer
i andre maade Thi ath vor Herre Jesus
Christus vor Gudz rette naturlige Søn
aff ewig tid som scrifften beuiser / Vort
hierte maa endelige hassue saadan en meg
tig Herre paa huilken det kan drisstelige
staa oc tro paa/ som kand frelse oc besker-
me oss fra synden/ diessuelen oc heluede oc
han maa endelige vere Gud/

Er effter følge mange vidne
aff det Gamble oc ny testa-
mente ath vor herre Jhūs cris
tus er Gudz Søn Der staar
Esaie i der vii cap/ ath Christus kallis
Emanuel Det er Gud er hoss oss S hās

siger i sit fø:ste c/ I begyndelsen vo: o:det
oc o:det vo: hoss Gud/oc Gud vo: o:det
Det o:d er bleffuit kød/oc alting er skabt
aff hanne Effter thi ath han er icke skabt
Men han er den som alting skabte oc gi-
o:de/oc alting gø: Da maa han endelige
vere Gud S Thomas sagde sø der staar
Joannis i det siste c/ Min Herre oc min
Gud/S Lucas sagde oc som der staar i
Apostlenis gerninger Gud haffuer fonged
den hellige kirke met sit blod / Der taler
han om tuende personers endrecteligheð/
som er i Jhesu Christi twefoldige nature
ath han er Gud oc menniske

✿ S Pouil scriffuer till de Rommere i
det ix ca/Huilken Christus som er Gud
oc skall aris oc loffuis til euig tid offuer
alting/Han scriffuer oc til de Philipper i
det ii c/ Huer haffue saadant ith sind som
Jesus Christus hafde huilken en dog at
han vo: i guddømelig skickelse Da actede
han icke alligeuel ath vere lige met Gud
oc tage saadan mact met roff oc velde fra
hannem/S Pouil siger til Colloser i det

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ii capittel All guddommelighed boꝛ i han
nem legemelige S pouil ſiger til Titum
i det ii capittel/ Ath wii ſkulle vacte paa
Voꝛ Herris oc ſtoꝛe Gudz aris och her-
lighedz tilkommelſe Som han ſkal kõme
met at frelſe oſſ/oc gøꝛe oſſ ſalige S Po-
uil ſiger til de Hebꝛeer i det i capit / Gud
telede til ſin ſøn oc ſagde/ Gud din thꝛo-
ne ſkall vare fra ewig tid oc til ewig tid/
S Hans ſiger i ſin epiſtel i det v cap I ſin
ſøn Jeſu Chriſto ſom er den ſande Gud
oc det ewige liff/ Dauid ſiger i den/viii/
Pſalm Hwad er menniſken at dw kom-
mer hannem i hw/ Dw foꝛnedꝛede han-
nem en ſøye tid / Oc der effter kronede
dw hannem met are oc herlighed til ewig
tid/ Det er dw giorde din ſøn til en Herre
offuer all verden oc alle menniſke / Dw
finder faſt ydermere beuiſning paa diſſe
oꝛd om Gudz ſøn i S Pouils epiſtler
til de Epheſer/oc de Colloſer/

✿ Den Gud haffuer ſat voꝛ Herre
Jeſum Chriſtum hoſſ ſin høgre hand oc
giorꝛt hannem til en Herre offuer alting

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Baade i hiemmelen och iorden / Da maa han och endelige vere Gud / Thi det sø-mer sig ingeledis Ath nogen skulle sidde hoss Gudz høgre hand (Det er ath han skulle haffue lige mact oc velde met Gud fader i alle maade baade i hiemmelen och iorden) Uden han vaare Gud Thi ath Gud vil ingen anden giffue sin are som der staar Esaie / xliii xlvi xlviii capittel / Gud siger och / som der staar Dsee i det / xiii capittel Dw skalt ingen anden Gud vide / eller haffue en mig / Der er ingen an-den frelsere uden ieg / Det staar oc saa screffuit Esaie xliii xlv / oc xliii capittel Oc exodi xxxiiii oc Deutronomii v / oc vi capittel Der vil vor Herre endelige at mand skall icke bede til nogre andre frem-mede guder / ✿ Hans siger oc i sit / v / capittel / Gud vil ath mand skall are hans søn lige met saadan are / som Gud fader aris met / Och det er Gudz are / ath han saa aris / Saa vil oc Gud ath mand skall all eniste haffue en Gud / Oc ath mand skall icke gøre noget

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

creatur Gudz ære

✿ Efftersom thi ath Gud fader giffuer vor Herre Jhesu Christo sin ære / Da er han oc sandelige Gud som S Pouil och beuiser i det første capittel till de Rommere och siger / Han er Dauidz søn paa legemens vegne Men paa aandens vegne er han mectelige oc veldelige beuist ath han er Gudz søn

✿ Scrifften kaller oc vor Herre Jhesum Christum almindelige Gud / Oc styndem giffuer hwn hannem oc andre naffn Aff huilked det merkis oc bewisis w offueruindelige oc klarlige At Jhesus Christus er sandelige Gud

✿ Det gøris icke behoff ath scriffue her mere der om at Jesus Christus er Gudz Søn Men lass S Hans Euangelium thi det er meste partē screffuit om Jesu Christi guddōmelighed / oc det vidner klarlige at han er Gud / De Arianer Ebioniter oc Cereniter fore der saare swarlige ville oc kōme i stor forblindelse / Thi de mente at Jesus Christus hagde al enisse vered ith

menniſke och icke Gud/Hen wii criſtne ſom ret tro wi ere al eniſte Gudz bøyn aff hans ſtoye naadis vduelgelſe oc anämelſe Oc icke effter häs guddömelige nature

✿ Ath alle criſtne menniſke ere Gudz bøyn aff hans ſtoye naade Det finder dw i det iiii capit/ ſom S Pouil ſcreff til de Gallater/oc i det viii cap til de Römere oc i det føyſte till de Epheſer/ Der ſcriffuis klarlige/ Huoyledis wi anämes naadelige til ath vere Gudz bøyn/Ved hans eniſte/kare Søn Jheſum Chriſtum/Oc ath vere metarffuinge met hänem til det ewige Gudz rige/Hen rette tro ſom wii haffue til Jheſum Chriſtum hwn gøy oſſ til Gudz bøyn/oc verdige til ath faa den kaaſtelige harlige oc ewindelige arff i hiä merige/Hom S Hans ſcriffuer i ſit føyſte capittel/ Haa mange ſom hannem anammede oc trode paa hans naffn/ dem gaff han mact til ath bliffue Gudz bøyn

Den Tredye Artickel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Som er vndfangen aff den helligand och fød aff Jomfrw Maria

Denne Artickel delis i twende parter / Den første er Ath Jhesus Christus er icke vndfangen aff nogen mand effter naturēs løb Men at han er vndfangē aff den verdige helligand offuer naturen

✿ Den anden parth er Ath Jomfrw Maria vor Herris Jhesu Christi moder bleff en klar oc ren Jomfrw for vden all besmittelse paa hennis Jomfrw domms oc legemis vegne / Oc at hun hagde icke heller nogen pine ve eller modgong i sin fødelse som qwinder haffue almindelige / Men hun fødde sin søn met løst oc glede for vden all ve oc pine / och bleff en klar / ren / oc pur iōfrw fore sin fødzel / och i sin fødzel / oc effter sin fødzel for vden al smitte oc bekrenckelse i alle maade

✿ Den helligand hagde før prophetered oc sagt ved propheterne om Jesu Christi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Gudz søns vnderlige vndfangelse oc fød
zel/Och Euangelisterne haffue och siden
screffuit der om som S Mattheus siger i
sit første ca/Det som er vndfanget i hen=
de det er aff den helligand/S Lucas siger
oc i sit første capit/Der Jomfrw Maria
hørde Engelens hilsen at hun skulle bliff
ue saadan en mectig stor herris moder/
som vor den ypprste Gudz søn/Oc ath
hans herlige oc kaastelige rige skulle vare
til ewig tid Da spurde hun Gabriel En
gel at met iomfrwelig are twct oc blyhed
Huorledis det skulle ske/thi hwn viste in=
ted aff nogen mand / Da swarede ossuer
engelen hende och sagde / Den helligand
skal komme i dig Oc den aldermectistis
krafft skall skinne om dig/Oc det hellige
som skall fødis aff dig / det skall kallis
Gudz søn

❧ Her maatte endelige fødis ith besyn=
derligt rent och purt menniske som skulle
bort tage oc afflette met renlighed oc klar
hed / Alle de store och slemme synder be=
smittelser/vrenlighed/oc maledidelser som

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Adam oc Eue oc alle deris efterkomme re fødde deris børn vdi Der saare motte her oc endelige vere en klar oc ren Jomfrwelig fødsel Der som ingen besmittelse vrenlighed / synd / eller maledidelse vaar paa ferde i nogen maade

✤ Den verdige helligand skickede dēne vndfangelse i Jomfrw Marie rene legeme / Oc skabte Jhesu Christi klariste legeme / aff hennis rene blod och kød / Och hennis klare oc alder reniste Jomfrudom er vnderlige oc alsom klariste och sandeligste bewist aff Prophéterne Apostlene / oc Euangelisterne / Den hellige scrifft beuiser oc / Ath vor herre Jhesus Christus Jomfrw Marie frwet / motte endelige vere ith rath naturligt barn oc fødis til verden paa legemens vegne

✤ Han motte oc vere it frit rent oc klart menniske for vden alle synder / offuer alle andre menniske i verden / Thi han skulle trade hoffuedit sønder paa hugormen (det er ath han skulle vnder trede dieffuelen / oc all hans mact och offueruinde synden

døden oc helssuede) Hagde hän veret født
i synd/ Da hagde oc diessuelen hafft mact
offuer hannē lige som offuer andre menni
ske som fødis i syndē Men diessuelē hag
de ingen mact offuer hannē som S Hans
siger i det viiii ca/ Verdens første (som er
diessuelen) kommer/ Oc han haffuer ingē
mact mod mig Oc han haffuer inted hel
ler at gøre met mig Saa motte Christus
endelige vere ith rath naturlig barn Och
fødis offuer al naturlighed anderledis en
Adās oc andre menniskis børn fødis Aff
disse och mange andre Artickle i den helli
ge scrifft/ bliffuer Jomfrw Marie klare
oc rene Jomfrudom skellige och klarlige
bewist for vden all gensigelse/ Ath hun er
en ren Jomfrw for vden all smitte

Scrifften siger en Jomfrwes søn/ Oc
icke en mandz søn/ Der aff kan huer see
oc merke Ath barnens moder fødde vden
mādz samquēmc/ Oc at hwn er en ren iō
frw/ och alligeuel barnens rette naturlige
moder Gud loffuede Abrahā at den rette
Messias/ Christus skulle komme/ Och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſagde til hannē Alle hednīge ſkulle velſig
nis i din ſeed (oc affkōme) Oc Maria kō
legemelige aff Abrahās oc Dauids ſlect/
oc Chriſtus kom aff Maria legemelige
Och han er den ſamme Abrahās ſeed I
huilkē alle folk ſkulle velſignis/ Som S
Poul ſiger til de Galla/ iii c/ Der fore
en Maria ſandelige en ren iomfrw Den
helligand ſagde i gennē Eſaie mund ſom
der ſtaar i hans vii cap/ Gud ſkal giffue
eder ith tegen/ See en iomfrw ſkal vndfā
ge oc føde en ſøn/ Der ſtaar i Hebraiſke
Alma Det er en vng pige (dog icke en tie
niſte pige) Men det merker en vng iōfrw
pige/ eller mø/ ſom er en ren iomfrw vbe=
ſmittet aff mand/ ſom er kyſk och ren for
Gud oc verdē/ Saa kaller man Iomfrw
Marie Gudz moder en ren iomfrw/ Oc
hun er en ren iōfrw Der emod kunde Jø
derne inted ſige Thi det ſtaar ſaa klarli=
ge i deris egne Hebraiſke bøger/ Hun vor
oc ſandelige en ren iōfrw fore ſin fødſel/ i
ſin fødſel/ oc effter ſin fødſel/ Huer ſkal oc
det ſtadelige tro/ Oc lade ſig nøye met de

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

vidnesbyrd sø S Marcus/oc Lucas der
om scriffue/ och kalle henne en ren iøfrw
Esaias i sit ix c/Oss er født ith barn/oc
oss er giffuit ith barn Hues mact oc før-
stedøme er paa hans skuldre Hans nafn
skal vere det vnderlige raad/Den stercke
Gud oc fredens første Der staar oc mere
om i S Hans xi ca/ Om Gudz fødelse
scriffuer S Lucas i det andet c/Huorledis
Jomfrw Maria fødde sin søn i Betlehē
Micheas prophete saa det før i en aande
lig syn som han screff i sit v c/S Math/
taler oc der om i sit ii c/O dw Betlehē i
Judeland/Dw est ingeledis dē mīste blāt
førsterne i Juda/Thi aff dig skal vdgaa
en Første som skal regere mit folk Israel

Den Fierde Artickel

Pinter vnder Pontio Pilato kaarlieft døder och iorder

Det vor Gud faders vilge/At hans eni
ste søn Jhesus Christus skulle dø saar oss
po karsset/po sin legemelige naturis vegne
At han kunde sāble Gudz vrin till hobe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

igen ſom vaare alle vegne bort ſpridde/
ſom S hans ſiger i ſit xi cap/ Det vaar
Gud faders befalning At Guds ſøn ſkul
le døde vaar død/met ſin wſkyldige død
Det ſagde oc vaar Herre ſelff til ſine tolff
diſciple der han gik paa veyen til Jheru
ſalem/ſom der ſtaar Mathei xx cap/
Siffuer act her paa Vii gonge op til Jhe
ruſalem/Oc menniſkēs ſøn ſkall forraa
dis Oc antuordis i preſte hodingenis/oc
i de ſcrifft lerdis hender Oc de ſkulle dø
me hannem til døde Oc antuorde hannē
i hedningis hender Ath de ſkulle beſpotte
hudſtryge/krone oc kaarſfeſte hannē/Oc
han ſkal opſtaa den tredye dag/Han ſag
de oc ſom S Lucas ſcreff i ſit xviii cap/
Vii gaa op til Jheruſalem/oc det ſkulle
alle ting fuldkommis/ſom ſcreffne ere aff
Prophēterne om menniſkens ſøn
❧ Prophēterne ſcreffue gātſke rat oc vel
om Vaar Herris død och pine/ huorledis
han ſkulle pinis/ Oc at han ſkulle hud
ſtrygis oc kronis met en torne krune/Oc
ſlaff met kindheſte oc neffue puſte/Oc at

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

de skulle lege / och kaste loder om hans kiortel/oc skencke hannem edicke oc galle oc kaarsfeste hannem til døde/

Vidne aff det gāble testamēte

✿ Mand finder mange vidne om vaar Herris pine i det Gamble Testamente oc Biblien Oc om disse ord/ Løffte foriet/pact/bond/ oc Testamente Met huilke ord det merckis oc forstaaes At Gud skulle dø i menniskens nature/ Oc frelse oss fra dieffuelen oc den enige død oc pine

✿ Jesu Christi død oc pine forkyndis oc klarlige met de ord som staa / Esaie i det ii x xi xli lxvi liii lxiii och lxv cap Och Jeremie xi xviii xxiii xxxi xxxiii cap/ Och Trenorum iii och iiii capittel Baruck i det v cap/ Ezechiel i sit xvii/ cap/ Oseas i det vi oc xiii cap Johel ii/ capittel Amos viii cap/Jonas ii capittel Micheas ii och v cap Abacuck ii capittel Aggei ii cap/Zacharias i det ix xii xiii och xiiii capittel/

✿ Dauid scriffuer oc om Vaar Herris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

pine i den xxii xxxviii xli lv lxix psal/ Oc desligest i mange aff de andre Psalmer/ Her aff mue de vide som dette læse/ huor de kunde det selffue finde i Biblien om vaar herris død oc pine/ oc besynderlige om hennis fruct nøtte och gaffn staar der Esaie/ liii capittel/

Vidne aff det Ny Testamente om vor herris pine

❧ Mand maa der om læse Euãgelisterne S mattheus scriffuer om vor herris pine i det xxvi xxvii oc xxviii ca/ S marcus i det xiiii xv oc xvi ca/ S lucas i det xxii xxiii och xxiiii capitcel/ S Hans i det xviii xix oc xx capittel / Der finder hwer mand huor sandelige oc klarlige prophetierne ere der om fuldkõmede Oc huor ledis Euangelisterne følge lige met Prophetierne alle stede Der om finder mand oc i Apostlenes gerniger i det første ii iii iiii v vii x xiii xvii xx xxvi capittel

❧ Apostlene vidne oc om Vor herris død oc pine i deris Epistler / S Pouel

ſcriffuer oc der om til de Rõmere i oc ii c
Och bewiſer ath wii faa affløſning aff
vore ſynder for Jheſu Chriſti blodis vd-
gydelſe/Han ſcriffuer oc i det v capittel/
Der om ſaa Der wi en vaare alle Gudz
wuenner oc fiende Da bleffue wii forlicte
met hannem ved hans ſønſs død oc pine
han ſiger oc i det vi oc viii ca/At Criſtus
bleff død for vaar ſkyld / Och i det viii
oc ix c/Han ſcreff oc til de Corĩter i det
førſte ii vi viii x xi och xv capittel om
vor herris død oc pine/ Oc i den anden
Epiſtel til de Corinter i det iiii v oc viii
cap/ Oc til de Gallater i det førſte ii iii
iiii och vi capit/Och til de Epheſer i det
førſte ii oc i det v capittel/Oc til de Phi
lipper ii och iii ca/Huorledis Gudz ſøn
gaff ſig ned til verden aff hans ypperlige
oc høgſte maieſtatis ſade for vor ſkyld til
den forſmedelige kaarſſens død/Oc til de
Colloſer i det i ii och iii cap/ Och til de
Theſſalonicker i det i ii iiii oc v capittel
Oc til Thimotheum i det førſte oc ii c/
Oc i den anden Epiſtel til Timo i det i

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

oc ii cap/ Dc till Titum i det andet cap
Til de hebzeer i det fø:ste ii v vi ix x oc
xiii capittel/ S Peder screff och om Vo:
Herris pine i sit fø:ste ii iii oc iiii capittel
S Hans screff der om i sin Epistel i det
fø:ste ii iii oc iiii capittel

✿ Om vo: herris begraffuelse finder
dw saa screffuit Trenorum iii capit De
beslutte mig mellem firekantede stene och
lagde en sten offuer mig

✿ Dauid scriffuer oc der om i den iii
iiii oc xv Psalm mit legeme skall huile oc
ro sig i haabet Esaias scriffuer oc der om
i sit xi capittel/

✿ Dw finder oc i det Ny testamente
om vo: herris begraffuelse Mathei xxvii
cap Marci xv Luce xviii/ Dc i S Hans
is xix cap Dw finder oc om Vo: herris
dødis oc pines wsigelige nøtte gaffn oc
frwct/ Och om samme hans dødis wta-
lige oc wsigelige fu:tieniste och verdskyld
i samme capittel

Den Femte Artickel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Hand for ned til helffuede oc opstod aff døde den tredye dag

VOr Herre Jhesus Christus er vor frelsere oc skall gøre oss alle salige Thi haffuer han oc offuerwondet alt det som oss vor emod til vor saligħed/ Som vor synden døden heluede oc dieffuelen/ Aff hues had oc awind/ døden kom i verden/ Thi han bar awind ved ath menniskene vaare skabte til den ewige glede som han hagde fortabet Thi kom han Eue oc Adam til ath bryde Guds bud/ ath de oc deris affkomme skulle dø ewindelige

Vor Herre Jhesus Christus for ned til helffuede ath han ville nedtrycke/ oc til inted gøre all den mact swig liste oc falskhed som dieffuelen skulle hafft mod cristne menniske/ Och han stod op igen aff døde Ath giffue alle som reth tro/ det ewige liff oc saligħed/ Ath wii skulle leffue erlige oc vstraffelige som S Pouil scriffuer

G

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

til de Rõmere i det vi ca det/Dauid siger
och i den xvi Psalm om vor Herris siel
til Gud fader/Dw lader min siel icke
bliffue i helffuede Her kan huer merke at
Vor Herre for ned til helffuede/Thi han
siger icke saa dw lader icke min sielis oc
liffuis gerninger bliffue i heluede/Men
han siger dw lader icke min siel bliffue i
helffuede/Der aff maa huer selff forstaa
ath han for ned till heluede met sin egen
verelse oc mact/Och en dog ath wii kun
de det icke begribe eller vide aff vor egen
forstand eller forniwfft/huorledis Vor Her
re Jhesus Christus for ned till heluede/
Da ville wii alligeuel stadelige tro Da
uidz ord/Der vor herre hagde befaled sin
siel i Gudz Faders hender paa kaarssens
galye/Da hwiltis hans hellige legeme si
den i graffue ved haabet/men hãs siel for
ned til helffuede och vdtog de hellige siele

Den aldermectiste Gud Vor Herre oc
frelsere/vor saa mild/naadig oc miskunde
lig mod oss arme menniske Ath han ville
offueruinde/oc til inted gøre met sin død

ac pine Alt det onde ſom oſſ kunde ſkade
Oc bort tage heffuedis pine oc den euige
død oc all dieffuelẽs mact/Ath der ſkul-
le intid vere ſom wii ſkulle frøcte ſaare i
nogen maade/ Dm wii ville leffue efftet
hans budord oc vilge

❧ Vaar herris opſtondelſe er en ſtor Ar
tickel i vaar hellige tro/ Oc hun haffuer
det giort At alle Martires oc helgen ſom
lede død oc pine ſorg och forfølgelſe her i
verden Ath de det inted actede / eller och
føre Thi de vaare viſſe paa/At de ſkulle
opſtaa igen aff døde/oc faa det ewige liff
i hiemmerige for vden ende

❧ Jheſu Chriſti opſtõdelſe aff døde/Er
alle criſtne menniſkis ſtørſte haab/mact/
trøſt och glede/ ſom S Pouil ſiger til de
Rom/iiii c/ſaa/ Hans opſtandelſe er vor
ſielis oc legemis ewige ſalighed/Vor her
re Jheſus Chriſtus er opſtonden/ Thi
ſkulle wii alle opſtõde aff døde S Pouil
ſiger til de Rom/viii c/Effter thi at den
verdige helligand ſom bor i eder/ oprey ſde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Jhesum Christum aff døde/ Da skall oc den samme som opreyste Christū aff døde oppreysse eders legeme aff døde/ och gøre dem wdødelige til ewig tid Thi at hans aand bor i eder/ S Pouil siger til de Corinter yd ca/ Lige som alle dø i Adam/ saa skulle de oc alle bliffue leffuende i Jesu Christo/ Men huer effter sin skickelse først Christus/ oc siden de som trode po hannem oc hans tilkommelse

✤ Vor Herris Jhesu Christi erefulde oc mectige opstondelse Hun sterker/ opliw ser/ oc stadfester alle menniske i troen som for vaare mistrøstige swage oc redde/ De hun bort driffuer all frøct och fare aff deris hierte som de hagde for den grumme død oc ewige pine/ Hun optender alle menniskis hierte som tro paa hānem met stor glede oc frygd Hwad kan der vere gledeligere till en at Christus er opstonden til den euige wstigelige are/ Han er en tid død for vaar skyld/ Han skal aldrig mere dø her effter/ Døden skall ingen mact haffue mere mod hannem som S Pouil siger til

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

de Rõmere i det vi capittel/ Vii ære hans ledemode oc han er vor eniste hoffnit som S Pouil siger til de Epheser i det ii oc iii capittel/ Dit som hoffuedit kommer och regnerer Did skulle oc ledemodene kõme Det er oc vor største glede oc frøyd Thi siger S Pouil til de Thessa/ i det iii ca Alle Christne menniske skulle trøste dem emellem dem selffue met saadan trøst och ord Ath wii skulle alle opstaa til den ewi ge glede/ Det er sandelige trøstelige ord/ for alle som ret tro/ Och det er en Swm aff Euangelium/ Ath vor Herre Jhesus Christus ærens konge er oss fød oc giffuen/ Vii haffue synd oc død hoss oss Men han haffuer salighed oc det ewige liff ath giffue oss

❧ Tror dw paa hannẽ da er hans død oc pine/ oc alle hans gerninger dine/ Och alt det han haffuer ledet och giort / Det haffuer han ledet oc giort dig til gode/ oc icke faare sig selff/ Och hans opstandelse er din opstandelse/ Oc det er oc dit alt det han giorde met sin ærefulde och gledelige

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

opstondelse om dw ret trost Gud haffuer giffuit oss sin søn och alting met hannem som S Pouil siger til de Rom i det viii c

Hwad haffuer Jhesus Christus giort meth sin opstondelse/ sandelige en megtig stor ting/ Han haffuer forderffuit synden/ oc opreyst retferdighed och salighed/ Han haffuer bort taget døden oc giffuit oss det ewige liff igen Han haffuer offuer vonded helffuede oc vil giffue oss den ewige ere oc glede der saare/ Thi swinger den hellige kirke almindelige gledelige sang der om saa/ Christ stod op aff døde oc frelste all verdē aff møde/thi ville wi alle vere glade/oc swnge hans loff met heder och are kyrialeyss (det er ewindelige)

Vidne aff det gāble testamēte

Vor Herris opstondelse vaar giffuen till kende i det gamble testamente ved en figure som hende Jonas prophete som der staar i Hans andet capittel/ Han laa i tre dage oc tre netter i en hwall fisk/ och han kom leffuende vd igen/ som Vaar Herre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſelff ſiger Matthei vii ca/Phariſeerne oc de ſcrifft leroe / begerede ath ſee tegen aff hannem Da ſuarede han dem/Denne on de vanardige ſlect begerer tegen / Men dem ſkall icke giffuis andet tegē en Jone Prophetis tegen Thi ath lige ſō Jonas vaar i tre dage oc i tre netter i en hwalff fiskis bug/Saa ſkal oc Menniskens ſøn bliffue tre dage oc tre netter i iordens hier te(oet vor i en ſtengraff) Vor Herre tale= de ſelff om denne ſin opſtandelſe i det ii S Hanſis cap/oc ſiger Bryder tempelen ned Jeg vil opbyggen igen i tre dage(der met mente han ſit legeme) ath han ville opreyſe det den tredye dag / Oſeas ſcreff der om i det vi capittel / Och Dauid i den iii och iiii Pſalm ſaa Jeg ſoff och er opſtonden/ Det ſigis om Jheſu Chriſto I den ovi Pſalm / Dw lader min ſiel icke bliffue i heluede/ Dw ſkalt icke til= ſtede ath din hellige forderffuis/ Her met beuiſer Dauid klarlige vor Herris legeme lige opſtondelſe Thi at Chriſtus bliffuer offte kalled Gudz hellige i ſcrifftē oc i det

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

han ſiger dw ſkalt icke tilſtede / Det er dw tager mig ſnarlige deden / Item dw lader din hellige icke forderffuis / Det er dw ſkicker mig ſnarlige igen til mit legemelige liff / Thi ieg ſkal opſtaa met det ſamme mit legeme / Naar dw laeſer i Biblien Da finder dw der mange ſaadanne ſticke om Jheſu Chriſti opſtondelſe

Vidne aff det Ny Teſtamente

Om vaar Herris Jheſu Chriſti ſande opſtondelſe

S Mattheus ſiger i ſit xx capittel Han ſkall opſtaa paa den tredye dag Diſſe ere Gudz egne ord / thi ere de oc viſſelige ſande och kunde ingen bedrage / S Marcus ſcriffuer om Chriſti opſtondelſe i ſit x ca S Lucas i ſit xviii / S Mattheus i det xxviii / S Marcus i ſit xvi ca / S Lucas i ſit xxiiii cap / oc S Hans i det xiiii xvi oc i det xx capittel / Der ſtaar oc der om i Apoſtlenis gerninger i det førſte ii iii iiii v x xiii xvii xviii xxiiii oc xxvi ca / S Powil ſcreff oc der om til de Romere i det førſte

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ii v vi vii viii x xiiii oc xv cap/ Och til de Coriter i det vi xv capittel/ Oc i den anden Epistel til de Corinter i det v xiii Oc til de Gallater i det første iii iiii och v capittel/ Til de Epheser i det ii iiii ca/ Och til de Philipper i ii och iii capittel/ Til de Colloser i det første ii oc iii/ Och til de Tessaloniker iiii oc v ca/ Oc i den anden Epistel til de Thessa/ i ii oc iii ca Oc til Thimo i det første oc iii capittel Oc i den anden Epistel til Thimotheū i det første oc ii capittel/ Oc til Titum i det ii capittel/ Til de Hebreer i det første ii iiii vi vii ix x xiii cap/ S Peder i sin første epistel i det første iiii capittel

Den Siette Artickel

Han opfor til hiēmels oc sider hos Gud Faders høgre hand

Jhesus Christus vaar Herre opfor til hiemmels Dog icke saa at samme Gudz søn som er det euige ord skulle icke før vered i hiemmelen Thi at det ord Gudz

søn vor och bliffuer altid i Gud fader/ oc er oc alle vegne veldelige oc mectelige met sin neruerelse alle stede Wen ath tale menniskelige Da sige wii han for op til hiemmelss / thi ath det hans legeme vor icke før i hiemmelen / Effter thi ath hans gwddommelige och menniskelige nature er saa inderlige och watskillige til hobe føyed / ath de kunde icke skilyes ath Thi bruger mand saadanne ord och tale om hannem och sige/ han sider hoss Gud Faders høgre hand/ Det er han er skicket aff Gud till en konge/oc veldig herre offuer alt det Gud hør til baade i hiemelen oc paa iorden oc i helffuede Der faare er hand och mectig till ath hielpe alle som tro paa Hanne i all deris nød sorg pine plaffue modgoing oc i døde

Vidne aff det Gamble Testamente.

✿ Ath vor herre opfor til hiemmelss/ Da uid scriffuer der om i den/ lxvii/ Psalm/ Och den helligand taler der klarlige aff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

hans mwnd om Jhesu Christi opfarel-
ses stoze are och verdighed/och sigrr han
er opfaren i hiemmelen oc føzde fengzelet
fanget met sig Och han gaff menniskene
stoze gaffuer Voz herre Jhesus Christus
opfoz til hiemels met sit arefulle legeme
aff sin egen guddömelige kzafft Oc anä-
mede der aff Gud fader all era mact och
velde offuer alle creature / Och han ned
sende den helligand meth alle honde dyr-
ebare gaffuer/ved huilken det hellige euä-
gelion bleff och kraftelige och dzistelige
predicket i verden/foz vden all frøct och
fare / Och omuende mange menniske til
den hellige tro/

✿ Dieffuelen hagde føz alle menniske
fagne thi de vaare alle syndere Han hag-
de dzaget den listelige oc swigactelige fra
deris rette herre / Och ført dem ind i sit
eget rige Det er i syndernis møzkens oc
i det ewige døds rige och fozdømelse/
Men der kom en sterckere en han vaar
som/ S Lucas scriffuer i sit vi capittel/
Den sterke løwe off Juda slect sö voz en

mectig offueruindere / Den ſterke kemps han offuer vant ſynden døden oc helffuede Och han giorde ith ſwart oc ſtort ind ſald i dieffuelens rige / Oc ned brød helffuedis porte ſom en veldig arefuld konge / oc røffuede dieffuelen Och tog det megtige roff til ſig met ſit hellige kaarſis mact och offuer hand / och vdførde det mectige roff / ſom vor de hellige ſiele och indførde den ewige ſalighed / Och han er en veldig oc mectig Herre offuer alting / Saa at alle ſom tro paa hannem de ſkulle bliffue frelſte aff ſyndens dødens helffuedis och aff dieffuelēs mact oc velde / Dauid ſcriffuer der om / i den xvii xviii xlvi xlvii cix cx Pſalm

Vidne aff det Ny Teſtamente

Om vaar Herris arefulde opfarelſe til hiemmels

S Mattheus ſcriffuer der om aff Chriſti mwnd ſaa i det xxv capittel / I ſkulle ſee menniſkens ſøn ſide hoff Gudz høgre haud met krafft oc mact Han ſiger oc der

om i sit xvii ca / Han er optagen i hiem-
melen oc sider hoss Gudz høgre hand / S
Lucas i sit xxiiii capittel / och S Hans i
sit xvi capittel / Jeg gaar hoyt til Gud
fader / Han taler der oc om i sit viii cap /
Det staar i Apostlenis gerniger i det fø-
ste capittel / vel beskreffuit om vor Herris
opfarelse den hele historie / Oc i det ii och
v cappittel siger S Peder Vore forfedris
Gud opreyste Jhesum aff døde som i slo
ge ihiel oc hegde po kaarssens galye Den
haffuer Gud met sin mact ophøffuit till
en første oc freisere / Och giffuit hannem
mact til at forlade Israels folk deris syn
der / S Pouil scriffuer och der om till de
Rommere i det viii ca / oc siger Christus
sider hoss Gud Faders høgre hand oc ta-
ler oc beder fore oss / Han siger til de Ephe
ser i det første capit / Gud haffuer opreyst
Christum aff døde Och set hannem hoss
sin høgre hand i hiemerige offuer alle kō-
ger herrer oc førster / Och giffuit hannem
mact velde oc herredøme / oc alt andet som
sigis oc neffnis kan / Icke al enisste i dēne

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

verden men oc saa i den tilkommende ver-
den oc i hiemmerige han haffuer oc giff-
uit alting vnder hans føder/ Oc sat han-
nem offuer alting till ith hoffuit for den
hellige kirke/ som er hans legeme oc han
opfulder oc fuldkommer alting/ S Pouil
siger til de Epheser i det iiii c/ de ord som
staa i den lxviii psal han er opfarē i høy-
heden/ och førde fengzelet fanget/ och gaff
menniskene store gaffuer Ath han opfor/
Huad er det andet/ en ath han for før ned
til de nederste parte aff iorden/ Den som
ned for/ han er den samme som opfor offu-
uer alle hiemle/ ath han ville fuldkomme
alting S Pouil scriffuer til de Philip i c
I huor stor megtighed oc høyhed han er
sat Oc til de Collo/ i det iii ca/ Oc til de
Hebreer i det i iiii vii ly oc y c/ Der om
scriffuer S Peder oc desligest i sin første
epistel i det iii ca/ oc siger Christus er op
faren til hiemels hoff Gud faders høgre
hand Oc englene oc alle som mectige ere
de ere hannem vnderdanige som S Hans
oc siger i sin første epistel i det ii capittel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

DIsse twende artickle om Vor Herris opstandelse Dc at han for till hiemels dem skall huer inderlige merke/ thi der ligger stor mact paa/ och der er megen trøst och hielp i dem til menniskens salighed/ Thi ath tro at vor herre opstod aff døde oc op for till hiemmels oc sider hoss Gudz høgre hand Det er inted andet/ En ath tro Ath vor Herre Jhesus Christus haffuer offuer vondet den euige død/ pine/ oc forddømelse fore oss met sin død oc pine/ Dc ath han haffuer taget Gudz store vrede paa sig/ som han hagde till oss for vaare synder skyld/ Och affslet dem/ och forligt oss met sin hellige Fader/ som S Pouil scriffuer till de Rommere i det v capittel/

Och han haffuer delet sin wskyldighed met oss Ath døden skall ingen mact haffue offuer hans vdvalde lemmer som ere gode Christne menniske/ Och saa haffue wi fonget stor frwct nøtte och gaffn aff vaar Herris erlige opstandelse/ som er offlad naade/ och affløselse aff alle vaare

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſynder ſom S Pouil ſiger til Rom/iiii c
✤ Ath han ſider hoff Gud høgre hand
Det er ath han er lege mectig och veldig
met Gud fader ſom en herre i hans rige
ſom S hans ſiger i det xvi cap/S Mat-
theus ſiger i ſit xxviii c/All mact oc vel-
de er hannem giffuen/baade i hiemmelen
oc paa iorden/S Pouil ſiger til de Ephe
ſer i det førſte cap/Gud lagde alting vn-
der hans føder Han er oc nw en medle-
re och talſſmand til Gud fader for vaare
ſynder/S Hans ſiger oc i ſin førſte epiſtel
i det ii ca ſaa/Vii haffue en fri tilgong oc
tilfluct til Gud fader ved hannem/ſom
S Pouil ſiger til de Epheſer i det ii cap
Han er en tro miſkundelig Biſcop til Gud
fader faar alle menniſke Ath han ſkal for
lige dem met hannem/oc gøre dem ſalige

Den Siuende Artickel
Han ſkal komme dedem oc dømme leffuende och døde

✤ Det ſkal ſke paa den yderſte domme
dag Da ſkall det bliffue en glad dag for

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

alle cristne mennisske som ret tro/som Vor Herre selff siger Luce i det xxi cap/ Der han hagde sagt sine Disciple de tegen och vnderlige ting som skulle ske for dommen Da sagde han till dem Naar de ting ske da opløfter eders hoffuit och seer op/ thi at eders forløssning och frelselse tilstunder da/Her taler Vor Herre om dem som tro och skulle bliffue salige/ Ath de skulle da glede dem paa den yderste dag/ Thi ath denne vor onde oc syndige leffned skal da fonge ende/Oc Christus Vor Herre skal da hedris och aris aff alle hans ledemod oc lemmer som ere cristne mennisske Hwo er det mennisske/ som icke ville vere glad aff sin frelselse fra den ewige død/pine/oc fordømelse

❧ Huo som forstaar met troens oc den Helligandz naade den store elendighed oc waselhed/ som her er i denne forgengelige verden oc i alt vort leffned/ Oc den store fortømelse som wi gøre Gud daglige met vaare slemme synder oc onde leffnid/ Oc met vagre syndige tancker oc slemme be-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

gerelser Hand bliffuer vel glad aff alt sith hierte ath hand maa snarlige dø och komme aff denne syndelige verdē/ til den ewige glæde oc saligħed/ hand frøyder sig oc i sit hiertе naar dødzens time kömer Men onde oc vantro menniske som icke tro paa Gud (huilke / S Pouil kaller verdens kar til de Römere i det ix capitttel) Paa huilke Gud skall beuise sin strenge retferdige dom / De ville gerne ath de maatte her lenge leffue i denne verden/ Oc at dēne timelige verden motte vare ewindelige De lode Gud gerne selff haffue hiemmerige al ene / Dm de maatte leffue / och bliffue her saa lenge som de ville O hwor grwmt oc greseligt skall Vor Herris ansict bliffue mod dem paa den yderste domme dag Huilken da skal komme met alle sine engle och verdige helgen Och beuise met stor wsigelig mact heder ære oc maiestat for alle helgene menniske oc diefle ath hand er vor rette Herre Gud och skabere

Hans første tilkömelse her til verden vor foractid och forsmaad for menniskēs øgen

Men paa domme dag skall Gud fader giffue hannem mact till ath straffe alle sine fiende met stor wsigelig greselig swar oc grwm pine oc met dē ewige fordømelse Oc alle Gudz oc Criffne lemmer oc ledemode som ere gode Cristne menniske de skulle da bliffue fri for all pine och plaffue/ Oc sette i Gudz rige oc faa der ewig løst och glede for wden ende / Vaar Herre skall icke mere ride her i verden sactmodelige paa en aseninde/ han skaal icke heller haffue nød brøst pine eller plaffue/ Men all harlighed heder mact och are ewindelige / Och da skall Vor Herris vredis dag och hans fortørnelsis sorgens drøuelsens/ mørkens / och den ewige pinis och fordømelsis dag vere neruerendis hoss alle onde och vantro menniske / baswnen skall och da greselige lyde mod de onde menniske som Sophonias Prophete der om scriffuer/

❧ Han skall kōme at døme dem sō da findis leffuende Oc alle som før vaare døde Ciprianus men at de lefuende skulle vere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſielene/oc ath de døde ſkulle vere deris le
gemene/ Men effter thi at S Pouil ſiger
til de Theſſalonicker i den føriſte epiſtel i
det iiii c/At de gode ſom da leffue oc bliff
ue til den yderſte dōme dag De ſkulle da
opføris i lwcten emod Vor Herre met dē
ſom før vaare døde oc are da oprepſde igē
De ſkulle ſidē altid bliffne hoſſ Vor Her
re/Sandelige da maatte man her tēcke oc
mene/At ſomme ſkulle optagis leffuende
til dōmen ſom S Jeronimus oc ſiger/At
de ſom ere døde i Vor Herre Jeſu Chriſto
de ſkulle førſt opſtaa/De at de helgen ſō
da findis leffuende ſkulle oc optagis met
de førſte S Auguſtinus ſcriffuer i ſin ypti
bog/ſom kallis Gudz ſtat/At S Pouil
mente den ſom ſkulle findis leffuende po
den yderſte dōme dag En dog at han neff
nde ſig ſelff oc den ſom da leffuede/ Han
mente oc at de ſom tagis ſaa leffuedis op
i lwctē mod vor Herre paa dōme dag/At
de ſkulle oc dø i det ſāme ſom de optagis
Och oprepſis igen aff døde met de andre
ſom S Auguſtinus oc ſiger i en bog ſom

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

kallis den hellige kirkis lerdō i det vi oc
vil ca/ Huorledis det skall da gaa til/det
gōris oss icke behoff ath vide/ Thi ville
wii det Gud befale/oc lade hannē all eni
ste det skicke effter sin benedide vilge

Vidne aff den hellige scrifft
paa denne Aartickel

MAalachias prophete scriffuer i sit iii c/om Vor Herris tilkom
melse paa den yderste domme
dag/oc om dōmen Daniel si-
ger i sit vii c/At Vor Herre skal kōme til
dommen paa den yderste dag / Och om
hans mact oc Rige / och huorledis hans
mact/oc velde skall vare euindelige/Och
at hans rige er ewigt som S Lucas scri-
ffuer oc i sit første cap / oc Micheas i sit
iiii cap/S Mattheus i sit xxiiii cap/ om
den anden Vor Herris tilkōmelse som er
til dōme dag/Oc siger/Lige som en lyn-
nild vdgaar aff østē oc skin til vestē Saa
skall oc menniskens sōns tilkōmelse bliff
ue/ Da skulle alle slecter po iorden grede

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

oc hyle/Oc de skulle se Mennisckens søn komme i hiemelens skyer met stor krafft och herlighed Och han skall vdsende sine engle met lydende besuner Och de skulle sammen sancke hans vdualde venner/aff synder oc nør/øster och vester/fra den ene ende aff hiemmelen och till den anden/ som S Marcus scriffuer i sit xii capittel oc S Lucas i sit xxi ca/oc S Matheus i sit xxv/xxvi och i det xix capittel/ S/ Powil taler oc der om til de Tessaloniker i det iiii ca/Och i den anden epistel til de Tessalo i det ii c/Oc til de Corinter iii ca/Oc i dē anden epistel til Thimotheū iiii ca/Oc siger Jeg vidner for Gnd och for vor Herre Jhū Cristo som skal kōme at dømme leffuēde oc døde oc ved hās obē= barelse/oc ved hans rige Han siger oc till de Rōmere i det xiiii cap/ Vii skulle alle skickes fore vor Herris Jhū cristi dōstol sō der staar screffuit Esaie i det xlvi/ der siger Vor Herre Saa sandelige sō ieg lef= fuer Da skulle alle kne bøyes fore mig/ Och alle twnger skulle kende och vide

ath teg er Gud/

✿ S Poul siger till de Corinter i den anden Epistel i det v capittel/ Vi skulle alle obenbaris fore / Vaar Herris Jhesu Christi domstol Paa det Ath hwer skall faa løn paa sit legeme effter som han haffuer giort fortient oc handhed her i verden Huad helder det er ont eller gaat

✿ Item S Peder siger i sin første epistel i det iiii c/ De skulle alle gøre Gud regenskaff / som er rede til ath døme leffuende oc døde/ S Peder siger oc som der staar i Apostlenis germinger i det xii ca/ Vor Herre Jhesus Christus haffuer budet oss ath predicke for folket oc vidne at han er tillskicked aff Gud ath han skall døme leffuende oc døde

Den Ottende Artickel

Jeg tror paa den Helligand

Der siger dw ath dw tror paa den Helligand / Der meth bekender dw at den Hellighand er Gud Thi at tro paa en ting

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

det er ath ſette ſit hob tro oc kerlighed der
til/Oc det er ey ære ſom al ene høy Gudz
maieſtat til Den helligand er den tredye
perſone i den ewige guddommelighed Oc
han vdgaar aff Gud fader och aff Gud
ſøn wbegribelige och i wſigelige maade/
S Matheus ſcriſſuer i ſit xxviii capittel
Ath voy herre Jeſus Chriſtus ſagde till
ſine Apoſtle Gaar boyt och døber i Gud
faders ſøns oc den helligandz naffn/her
met bliffuer ſandelige oc megtelige beuiſet
den Helligādz guddommelighed/Oc eff-
ter thi ath Voy herre bød dem ath døbe i
den Helligandz naffn da maa ieg och en-
delige tro och ſette mit hob till hannem
Skall ieg oc tro paa hannem oc ſette mit
hob til hannem Da maa han oc veſſelige
vere Gud Thi mand ſkall ingen tro paa
eller ſette ſit hob til/vden til Gud all ene
Der ſtaar Geneſis i capittel Voy herris
aand (ſom er den Helligand) foy offuer
vandet/Der ſiger Moſes ath den hellig-
and ſkabede verden met Gud fader och
Gud Søn Dauid ſiger i den / xxxiii/

Psalm / Hiemmelen er skabt met Guds
ord / Oc al hans hiemelske skare / er skabt
met hans mwndz aand Det er ath hiem-
melen oc alt det som er i hannem er skabt
ved den Helligand / Disse ord bewise klar
lige at han er Gud / effter thi at skabelsen
leggis hannem til / Dauid siger cxxxix
psalm / Hwort skal ieg gaa for din aand /
eller hwort skal ieg fly fra dit ansicte / der
met giffuer dauid til kende at den hellig-
and er alle stede oc alle wegne Oc at were
alle wegne oc i alle land oc Rige til lige /
Det hører Gnd til oc inted creature som
Dauid oc siger Far ieg op til hiemmelen
da est dw der ffar ieg oc ned til helffuede
da est dw oc der ffar ieg i lwchten da est
dw der kommer ieg i haffuit da est dw oc
der / S Matheus scriffuer i sit iii cap Ath
S Hans Baptiste sagde Jeg saa Guds
aand komme aff hiemmelen offuer Jhe-
sum lige som en dwe S Lucas i c / Den
Helligand skall komme i dig sagde enge-
len til Jomfrw Marie / S Hans siger i
sit viiii ca / Ath vor Herre sagde Jeg skall

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

bede mith fader at han skall giffue edet en
andē aand/oc hugsualere som er sandhedz
aand/Dc han skall bliffue hoss eder ewin
delige Thi ath trøsteren som er den helli-
gand huilken min Fader skal sende eder i
mit naffn/ Han skall lare eder alting/S
Hans siger i det xvi cap/Christus sagde
Gaar ieg icke bort fra eder Da skal icke
trøsteren komme til eder (som er den helli
gand) Det beuisis oc klarlige mange an-
dre stede i scrifften/ Ath den Helligand er
den tredye persone i guddommē/S Hans
siger aff Vaar Herris mwnd i det xv ca/
Anāmer den helligād/Der staar i Apost
Ger/xii c/Der Peder en talede da kom
den helligād paa alle som hørde hans ord
Dc i det viii ca/De bade for den ath de
motte faa den Helligand S Pouil til de
Rom/v cap/ Gudz kerlighed er vdspred
i vaare hierte ved den Helligand som oss
er giffuen/Dc i det viii oc xv ca/Dc til
de Corinter viii cap/Vaar Herris Jhesu
Christi naade oc kerlighed och den helli-
gādz delactighed vere met eder alle Amē

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Wii skulle hedze are oc tilbede Woz Her
tis wbegribelige guddömelige maiestatis
verelse oc i hans personer Oc icke begere
ath vide eller forstaa hworledis de ere tre
personer och en sand Gud Thi ath inted
mennisckis fornwfft kan det begribe eller
besinde / Det kan och aldrig noget men-
mēnisck vide eller forstaa Der fore er oss
all enisste budet at wii skulle det tro Och
icke spørge ransage eller forfare huorledis
det gaar til Thi Salomō siger oc i Pro-
uer/Huo som vill forfare och vide Gudz
maiestatis ere och velde/ han nedtrøckis
aff hans ewige are oc mact Gud haffuer
alting giort oc skicked po det at wi skulle
bliffue salige Christus voz Herre haffuer
och fortient met sin dyrebare død ath wii
skulle bliffue salige/Den helligand fuld-
kommer vaar Herris Jhesu Christi for-
ticniste / Ath wii skulle bliffue retferdige
oc salige Och det er den Helligandz em-
bede och gerning ath han skall indgyde
Vaar Herre Jhesum Christum/och hans
dødis och pinis vndskyld och fortieniste i

menniskens hierte lige som sin egen skath

❧ Skall oc noget menniske komme till Gud fader ved Jhesum Christum oc ved hãs leffned død oc pine oc alt andet som han haffuer ledet for hannem eller bliffue delagtig der aff / Da maa den helligand det endelige først arbeyde i hans hierte Oc Gud fader och Gudz søn mwe opuecke och drage hannem der til / met den helligandz naade gerning och krafft ellers er han aandelige død / Den verdige helligãd er den store vnderlige ting meth huilken Gud fader opliwser / opwecker / Oc salig gør / alle ved Jesum Christum oc i Jhesu Christo

Den Niende Artickel

Jeg troer ath der er en hellig Christen Kirke och alle helgens samfwnd

❧ Disse twende sticke ere en ting / Thi at den menige hellige cristelige kirke / Er icke andet en alle christne menniskis och helgens samfwnd oc forsamling som ers

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

paa iorden/ chuor ſom helſt de ere i verdē
Den hellige Kirke er icke ſkicked eller
bunden til ath hun ſkall vere paa nogen
ferdelis ſted i verden Saa ath hun ſkul-
le icke oc vere i andre ſteder i verdē/ Men
hun er en forſambling offuer all verden
i en tro i ith haab och i en den helligandz
kerlighed

✿ Den helligand haffuer til ſammen
ſancket denne hellige chriſtelige kirke met
Gudz ord och Euangelium och opholder
oc regerer hende/ Oc hun bliffuer dagli-
ge forøget oc født met hans ord oc helli-
ge Sacramente lige ſom met hendis mad
oc ſpiſning

✿ Den criſtelige kirke er Gudz hwd
ſom S Pouil ſiger til de Epheſer i det v
capittel / Daar herre Jheſus Chriſtus
gaff ſig ſelff i døden for den Chriſtelige
kirke / ath han ville gøre hende ſalig och
hellig/ Och han haffuer renſet hende met
doben i ſine ord/ Ath han ville gøre ſig en
erlig ren menighed ſom hagde ingen ſmit
te eller vrenhed paa ſig / Men ath hun

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

skulle vere hellig oc wstraffelig

Den forenelse oc kerlige bebindelse som er mellem mand oc qwinde i det hellige ecteskaff/ De betyde det andelige ecteskaff som er mellem den hellige kirke och Christo hennis brudgom/ som S Poul beuiser till de Epheser v capit/ Lige som hosbonden oc hustruen ere ith liff som der staar Geneſis i det forſte cap/ De haffue alt deris gotz menige tilsammē Saa hør det och den hellige Christne kirke Jhesu Christi brud till alt det hendis brudgom haffuer oc eyer/ sō er hans dødis oc pines fortienſte/ oc alt andet gaat/ och den ewige glede och salighed/ Det er en stor gledelig oc saltg ting som vor brudgom haffuer giort oss alle Christne menniske/ Vii haffue synded och der met fortient døden oc heluede/ Men Christus vaar brudgom haffuer retuished salighed are oc det ewindelige liff och glede/ Och det bliffuer vaart naar wii giffuis till sammen meth Christo ved den hellige Christelige tro/ och bliffue ith legeme met hannem

✿ Oseas Prophete taler der om i det
ii capittel och siger / Ath Christus siger
til alle Christne menniske / Jeg vil giffue
mig tilhobe met dig ewindelige / Jeg vil
giffue mig till sammen meth dig i troen
retferdighed / miskundhed dom / och barm-
hertighed / Och dw skalt vide ath ieg er
Herren

✿ Jhesus Christus er icke all enisse
der meth bleffuen den hellige kirkis brud
gom Ath han lod sig føde och bleff men-
niske / Men oc fordi at hans hellige kirke
haffuer samtøcket hans Ny Testamente
och hans forbwnd och pact ved troen /
Den som haffuer troloffuit en brud han
er en brudgom / som S Hans siger i deth
iii capittel / Thi ath samtøcked gør ecte-
skaffuit

✿ Och før en samtøcked skeer / Da
kalles han icke brudgom / Der faare si-
ger Dauid i den xiv Psalm / Ath Chri-
sti vdgong er lige som en brudgōmis vd-
gang aff sit herberge / Och hans vdgong
oc obẽbarelse skeer ved den hellige kirkis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

tro/det er naar den christne kirke troꝛ paa hannem Da er det obenbarligt at han er hennis bꝛudgom/ Han er bleffuen menis/ke/oc er saa forent met den hellige kirke vdi ith legeme huilken forenelse S Poul kaller en stoꝛ helligh hiemmelighed oc Sa/cramente i huilken al dē cristne menighed er forened met Christo Jesu sin bꝛudgom Saa ath hans rigdom opfylder all voꝛ fattigdom/Och hans retferdighed oc god hed boꝛt tager alle vaare synder/Oc hans saligheb boꝛt tager al voꝛ fordømelse Oc efftet thi at han er naadens søn Da forli/ger han oss (som ere vredens och syndens bøꝛn) met Gud sin Fader Det er en stoꝛ barmhertighed aff Gud Ath han er den hellige kirkis (det er alle cristne menni/skis) bꝛudgom Oc haffuer giffuit oss i den forenelse alt sit gotz Det er al hās dødis oc pinis fortieniste oc verdskyld/ Oc haff uer boꝛt taget al vaar bꝛøst/oc bꝛeck synd oc fordømelse

❧ Jesus Christus boꝛ i denne cristne kirke/ han taler i hende/ han er hennis

eniſte fwndamente och grwnduall ſom S Po Lorin/iii c/ och S Peder ii capittel

Denne hellige kirke er en Her re/en tro/en dob/ en Gud oc en fader til alting/oc offuer al ting/oc i gennē alting er han i all ting/ſom S Pouil ſcreff til de Ephe ſer i oc iiii capittel/Huor det hellige euan gelium bliffuer predicked / der er en part aff denne hellige criſtne kirke/Denne hel lige criſtue kirke er wſynlig/ Hwn er icke ſkicket ſat eller bundē paa nogen ſerdelis ſted Thi hun er en aandelig forſamblīg och Gudz ord arbeyde i hende vſynlige/ Och hwn hører det aldrig vden frwct oc nøtte ſom Eſaias ſiger i ſit lv cap/ Lige ſom regn oc ſnee falde ned aff hiemmelen oc komme icke did op igen/ Men de van de iorden och gøre hende frwctſommelig oc giffue dem ſaden ſom ſaa/oc mēniſken dertis brød och føde Saa ſkulle och mine ord gøre ſom gaa aff min mund ſiger vor Herre/De ſkulle icke komme igē til mig vden frwct / Men de ſkulle gøre alt det

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ieg wil / Oc de skulle faa framgong i de ting till huilke ieg haffuer vdsent dem

❧ Lige som det skede i Noe tid ath ingen kunde vndkomme met liffuit vdē de sō flyde ind i arcken / men de bleffue drwc knede aff flodē som gik offuer verdē Saa skeer det en nw / Ath alle som icke findis i denne christelige kirke och hennis samfwnd ocd icke holde endrectelige met hende I en tro / ord Sacramēte / haab oc kerlighed / de bliffue fortabede

❧ De kettere / Marcion / Valentinus Hebion Cheritus / Manicheus / Heluidius och flere saadanne de hagde och en menigh kirke (som de sagde ath hwn skulle vere en cristelige kirke) Men det vor en falsk kirke oc samqwemme / Thi de hagde icke den rette christelige tro / Och fordi vaar icke helder Christus den kirkis brudgomme

❧ Och huor som en nw ere nogre forsamblinger eller parti / som holde nogre andre serdelis artickle / som icke ere i denne hellige tro / oc rette cristelige kirke / och

holde icke helder den rette tro som Gudz ord oc den hellige scrifft larer/ Och ville icke lade den lare och vnderuise Da ere de aff skaarme kettere och bliffue alle fordømede oc fortabede Vden de forlige dem igen met den hellige Christelige kirke och holde den rette tro

✿ Merk vel ath mand siger icke Jeg tror paa den hellige Christelige kirke Men mand siger/ Jeg tror ath der er en hellig Christelig kirke/ Och ath hvn er alle christne menniskis och helgenis samfwnd/ Thi at mand bruger det ord paa/ all enisse till deth hellig trefoldighed som er Jeg tror paa Gud Fader/ paa Gudz Søn/ oc paa Gud den Helligand

✿ Hwad er Helgenis samfwnd / Det er ath alle christne menniske och leffuende helgen som are her i denne faargengelige verden / Ath de ere alle forenede/ och tilsammen bundne i ith brøderskaff meth en tro och kerlighedens baand hvilken kerlighed som icke søger det som hende hør til som S Poul scriffuer oc siger i sin epistel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

til de Corinter i det viii capittel

✿ Alting skall vere almindig i denne hellige christne kirke/ baade ont och gaat blant alle christne menniske Saa ath alle gode menniskis/ oc helgenis velgerninger bøner oc lesninger/ faste vect/ oc alt andet gaat som de gøre/ skulle oc vere dine mine oc alle andre cristne menniskis Oc de tage oc alle dine oc mine/ och alle andris synder oc bröst paa deris halss/ Och bede oc lase faar dem til Gud/ Saa skal den ene gode cristen bere den andens last och byrde Oc opfylde Gudz low oc bud der met/ som S Poul siger til de Galater i det vi cap Dette er en stor hielp/ trøst oc bistand/ lige som det hellige Sacramente som er Christi legeme beuisis i brødet/ oc hans blod i vined Thi ath alle christne menniske kallis ith bröd/ en dyck/ och ith legeme aff S Poul til de Corinter x c/ Hwo som ret tror denne artickel han kan icke fortwile eller falde i mishoff i sin fristelse eller i noge synd nød/ sorg eller mod gong. Thi han ved ath Jhesus Christus

oc alle cristne menniske och helgen haffue miedynck offuer hannem som offuer deris bzoder/ fozdi ath han och er deris bzoder/ Oc Christus fozlader hannem ingeledis Oc de andze helgen oc menniske bede altid foz hannem lige som faare dem selffue Oc hwo som gøz hannem noget ont/ han gøz voz Herre Jhesu Christo det selff och alle cristne menniske oc helgen

✤ Dette skulle alle cristne menniske vel legge paa hierte at alle de gode gerninger bøner oc lessninger faste och vect som alle gode helgen och cristne menniske gøze offuer alt cristendömen De komme mig och dig oc alle andze cristne till hielp trøst oc gode fozdi ath wii ere bzødze i dette aandelige oc hiemmelske bzøderskaff Och tro fuldkommelige alt det Christne menniske bøz ath tro Oc ath alle gode cristne menniske skulle haffue saadan hielp trøst och bistand aff Christo oc aff alle helgen och aff alle gode cristne mēniske deris bzødze Det fozstod Dauid vel aff den helligādz maade / som der staar i den cxix Psalm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

(der han sagde) Jeg er delactig aff alt det gode som de gøre som dig tiene oc frøcte/ Saa mwe wii och sige emod alle vaare fiende/oc i all vor nød som Heliseus prophete sagde till sin swend/som der staar i den fierde Kongelige bog i det vi capittel Frøcte inted thi ath der ere flere som holde met oss en met dem

Den Tiende Artickel

Jeg tror at synderne forladis

Synderne kwnde icke forladis vden i den cristelige samfund oc menighed/som er den rette cristne kirke/Oc ingen faar affløsning aff sine synder vden han er eller bliffuer ith christed menniske/Thi ath Vaar Herre haffuer gifftuit rette Christne menniske nøglene til ath affløse synderne met/oc inge andre menniske/Oc icke heller den som lare och predicke mod Gudz ord eller forfølge dem som S Mattheus scriffuer i sit xviii capit/ Sandelige siger

leg eder/ Ath hwad som helst i binde paa
iorden det skal bliffue bundet i hiemmelen
Oc hwad i løse paa iorden det skall bliff
ue løst i hiemmelen Disse ord sagde vaar
herre til alle cristne menniske/Ath de skul
le haffue mact till ath affløse och forlade
synderne Han sagde dem icke all enste til
prester oc mwncke som mange haffue her
till predicked och sagt Det bewiser Vaar
herre selff der stray hoss i samme capittel
Om en konge som hagde mange tiene=
re oc en aff dem vor hannē twsinde pund
skyldig/Oc der han hagde icke ath betale
met/Da bød han ath han skulle selgis oc
hans hustrw oc børn/till ath betale meth
Saa falt suēden po kne for hannē oc sag
de herre haff tolmodighed met mig/Jeg
vil betale dig altsāmen herren miskunde
sig offuer hannē oc forlod hannem all sin
skyld/Der suende gig vd da fant han en
andē suēd aff sine stalbrødre som vor han
n̄ hwndrede pund skyldig/Saa greb han
hannē i halsen oc sagde betale mig det dw
est mig skyldig/Den anden fald paa kne

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

for hannē oc sagde haff tolmodighed met mig ieg vil betale dig altsammen / Han ville icke men han kaste hannen i torn til han finge betaled hannen altsammen / Der hans stalbrødre det saage da bleffue oc bedrøffuede oc sagde hans herre det sō skeet vor / Saa lod herren kalde hannem for sig oc sagde / Dw skalk ieg forlod dig all din skyld der dw bast mig / skulle dw icke oc saa forbarmed dig offuer din stalbroder / oc forladet hannem sin skyld / som ieg forlod dig din skyld Herren bleff vred oc antuorde hannem bødlene i hender till ath han fik betaled all sin skyld Saa skal och min hiemmelske fader gøre emod eder om i icke forlade eders ieffn cristen deris synder och hwad som de bryde eder emod Disse ord sagde vaar herre icke all eniste til prester och mwncke / thi at der vor da inge prester eller mwncke till Han sagde den icke helder all eniste til Apostlene oc disciplene / men til alle cristne menniske sō da vaar til och siden haffue vered och her effter komme skulle til domme dag

❧ Vor herre sagde oc till alle cristne mē
niske som der staar i samme cap Hvor sō
to eller tre ere eller kōme til sammē i mit
nafn da er ieg mit i blant dem/ Oc huor
to bliffue til ens om nogen ting ehuad sō
helst de begere eller bede om / Da skulle
de det faa aff min fader Der talis icke
om præster eller mwncke (ath de skulle be
de mere en andre) men om alle cristne mē
niske/ S Peder sagde til Vor herre sam=
me tid / som der staar i samme capittel/
Om min ieffn christen synder mod mig
skal ieg forlade hannem dette siw gonge/
Han swarede hannē oc sagde icke all eni=
ste siw gonge / men firehwndrede oc halff
femtesinss tiwe gonge/ Det er saa tit och
offte som han begerer affløsning eller for=
ladelse aff dig / S Peder vaar huerken
præst eller munck der han det sagde/ Men
han vaar en fattig enfoldig fiskere / Der
han sagde disse ord/ paa alle cristne men=
niskis vegne / Hvor tit de skulle forlade
huer anden deris synder och brøde / Han
sagde det icke om sig selff/ eller om apostle

prester eller mwncke/ Thi ath der vor da
inge prester eller mūcke til vdē Phariseer-
ne oc Hypocriterne de som vore Jødernis
prester/ Och dem straffer Vor Herre alle
stede i scrifftē oc loffuer dem alt ont oc for
dømelse Oc siger altid til dem Ve vorde
eder Phariseer oc Hipocriter oc scrifft ler-
de som S Mattheus scriffuer i sit xxiii c
oc S Marcus i sit xii/ oc S Lucas xi c
Jøde presterne som da vaare til de kunde
icke affløse synderne/ thi ath lowen kunde
icke affløse dem/ som der staar i den gant
ske epistel til de Hebre/ Thi motte Gudz
Søn endelige kōme at affløse synderne sō
vor den rette Herre oc prest Oc han gior-
de alle gode cristne mennicke till Konger
oc prester met sit hellige blod død oc pine
som S Hans siger i sin obenbaring oc S
Peder i den første sin epistel i det ii capit
Vor Herre siger der selff til alle cristne mē
niske I ere ith vdwald slecte oc ith Kon-
gelig prestedøme/ Oc ith helligt folk/ Oc
det ewige rigis arffuis folk / Her aff er
deth klarlige nock bewist/ Ath alle gode

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

chriſtne menniſke ere præſter och mwe for-
lade och offløſe ſynderne meth Gudz ord
Saa tit oc offte ſom nogen ſynder/oc tøc-
ker det ille at vere aff ſit hierte/och haff-
uer anger och ruelſe der fore och vil bedre
ſig/ Nouatianus ſō vor en forblindet ket-
tere mente at naar nogen hagde en tid ſyn
det/Da kūde han icke vden en gong faa
affløſning aff ſine ſynder oc icke mere/Oc
det vor løgn oc falſk lerdō for all verden
Och den hellige ſcrifft beuiſer alle vegne
lige der tuert emod oc forkynder oſſ gudz
ſtore naade mildhed oc barmhertighed/Ath
ſaa tit ſō ith mēniſke tøcker ſine ſynder il-
de at vere aff ſit hierte oc haffuer anger oc
ruelſe for dem och vil bedre ſig da ſkulle de
forladis hannem/och Gud vil icke mere
komme dem i hw/ ſom Ezechiel ſcriffuer
i ſit xviii capittel

❧ Vaar herre ſiger oc ſelff Matthei xi
capittel/Kommer til mig alle ſom ere be-
ſuarede (det er meth ſynderne) ieg vil ve-
derqwege eder/Der er ingen ſwarere byr-
de eller tynge til en ſynderne ere po mēn-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſkene Det gør⁹ icke behoff at beuiſe det ydermere ath ſynderne ſkulle oſſ forladis/ Huor faare kom Vor Herre Jheſus Chri ſtus ellers till verden oc led død och pine Vden ath han ville beuiſe oc gøre oſſ ſaa dan miſkundhed barmhertighed oc naade/ oc affløſe oc forlade oſſ alle vaare ſynder ſom han ſelff ſiger Luce i det v capittel/ De ſom ere karſke oc ſwnde de haffue in gen lage behoff / Men de ſom ere ſiwge Vor herre ſiger oc Jeg kom at kalle ſyn dige menniſke til bod och anger/ och icke retferdige mēniſke/ S Mattheus ſiger oc i ſit førſte capittel ſom Engelen ſagde til Joſep Hwad Chriſti embede ſkulle vere (i det han ſagde till hannem) Dw ſkalt kalle hans naffn Jheſum/ Det er frelſere thi han ſkal frelſe ſit folk aff deris ſynder Det er icke ath han ſkall en tid forlade ſynderne Men ſaa tit oc offte ſom noget menniſke begerer affløſſning aff ſine ſyn der och vil bedre ſig da forlader han dem ſom Propheterne oc Euangeliſterne klar lige bewiſe oc ſige

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Vidne aff det gāble teſtamēte

✤ Moſes ſcreff Exodi xxxiiii c/ Herre Gud ſom er barmhertig/ miſkwndelig/ mild tolmodig oc ſand/ ſō gør miſkūdhed mod twſinde ſlecter/ Oc bort tager ond-ſkaben oc ſynderne/ der er ingen wſkyldig for dig/ Merk oc ſee her huor deylige Mo ſes forkynder her Gudz ſtore naade oc mi ſkundhed Item i den anden kongelig bog i det xii c/ ſtaar at den tid Kong Dauid hagde giort hord met vries huſtrw/ oc hā beſindede oc actede ſin ſynd oc angrede oc grwede for hende i ſit hierte met ſwk och graad/ Da ſagde den Prophete Nathan ſtray till hannem Vor Herre haffuer for-lader dig din ſynd

✤ Vor Herre ſiger oc ſō der ſtaar Eſaie i cap/ Thor eder oc verer rene tager bort eders onde tācker fra mine øgen lader aff at gøre ilde/ ont oc ſynd/ Lærer ath gøre vel oc leffue rat Thi ath are eder ſynder røde ſom blod da ſkulle de bliffue hwide ſom ſne/ Oc ere de oc røde ſō en orm da ſkulle de alligeuel bliffue hwide ſom vld/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſom der ſtaar Eſaie i det lvii ca/Ezechiel ſcriffuer i ſit xviii capit/ Naar it ont eller ſyndigt menniſke bedzer ſig oc omwender ſig fra alle de ſynder ſō han haffuer giozt oc holder alle mine bud Da vil ieg aldzig mere komme hans ſynder i hw ſom han haffuer giozt (Oc i ſit xxxiii xxxvi ca) Jonas Pzophete ſcreff oc om ſyndernis forladelſe i ſit iii c/Eſaias ſiger aff Gudz mwnd i ſit xliii capit/Jeg er den Jeg er den ſom affløſer dine ſynder foze min egē ſkyld/och ieg vil icke mere komme dem i hw/Dauid ſcreff oc der om i ſin li pſalm oc i den xxxii oc lxxxiv/Johel Pzophete ſcreff oc der om i ſit andet capittel

Vidne aff det Ny Teſtamente

✿ Chriſtus ſiger ſelff ſō der ſtaar Mat thei xviii c/Den tid S Peder ſpurde hānē ath huor tit han ſkulle forlade ſin ieffn criſten ſine ſynder Och om han ſkulle det gøze ſiw gōge Da ſuarede han Jeg ſiger icke at dw ſkalt det gøze ſiw gonge/men ſire hndzede oc halff femte ſins tiwe gōge

Det er saa tit som han begerer afflǿsning
Christus lerde oss oc der stray hoss at wi
skulle forlade vaar ieffn cristen huad han
gǿr oss emod Saa vil oc hā forlade oss vo
re synder S Lucas scriffuer i sit vi c/ aff
Gudz mwnd Forlader andre saa bliffue
oc eders synder eder forladne Vii bede oc
selffue i vor Pater noster oc sige forlad oss
vaare synder sō wii forlade den sō oss bry
der emod/ Her gǿris icke mere behoff ath
scriffue der om Thi at Vor Herre giffuer
den hellige cristelige almindige kirke nǿ-
glene til ath afflǿse synderne met/ som S
Mattheus siger i xviii c/ oc S Hans xx
✿ Nw maa hwer giffue act paa de Ex
empel som staar i det hellige Euangeliū/
S Mattheus scriffuer i sit ix c/ at Chri-
stus sagde til den som vaar verck bruden
och bort tagen Søn dine synder forladis
dig Oc hā kallede oc S Mattheū fra sit
syndige tollere embede sō der staar i sāme c.
Vor Herris oc S Hans baptiste predic-
ken begyndis der met/ At wii skulle haff-
ue anger oc truelse for vore synder oc bedre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

vort leffnid som S Matheus oc siger i sit iii oc iiii capittel/ De sige der gør plict oc bod for eders synder oc bedrer eder/ thi ath hiemmerigis rige tilstunder S Lucas screff i sit vii cap/ huorledis Cristus forlod S Marie magdalene sine synder Oc i sit vi cap kaller han alle syndere til bedring oc siger Lige som det thaarn i Siloe falt ned oc slo atten menniske i hiel Saa skal det oc gaa eder om i icke bedre eder snarlige S Marcus scriffuer i sit iii cap/ ath Alle synder bliffue menisken forladne om de gøre bedring/

❀ Hwad betyder det andet i scrifften/ ath menniskен skall igen fødis Vden ath det skall bedre sig oc forny sin leffnid och leffue erlige efter Gudz bud Nicodemus forstod icke huorledis han skulle igen fødis som S Hans siger och i sit iii oc v c/ capittel At en hagde vered siwg i xxxviii aar oc Christus gierde hannem swnd och sagde Dw est inw karsk set til at dw synder icke mere paa det at dig skall icke hende noget verre S Hans siger i sit viii cap

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Ath Christus forlod den qwinde sine syn
der som vor greben i hord oc sagde til hen
de Gack oc synde icke mere/ Der staar i
Apostlenis gerninger ii ca/ Ath S Peder
sagde Gører plict och bod oc bedrer eder/
S Powil siger til de Corinter i den ii epi
stel i det ii capittel/ Ath de skulle tage den
obenbare syndere til naade igen som vaar
i hande/ thi han sagde bedred sig/ Scriff
ten er alle vegne fuld met saadanne exem
pel/ At synderne bliffue oss forladne naar
wii tøcke dem ille ath vere/ oc ville bedre
vort leffnid Gud som haffuer loffuit oss
saadan forladelse aff vaare synder/ Han er
sand oc trofast oc aldermectist thi kan hā
det vel gøre/ han er vor milde oc miskun
delige fader / thi vil han det gerne gøre/
han haffuer befaled oss i Pater noster ath
bede om forladelse aff vaare synder som
S Mattheus scriffuer i sit vi cap/ Chri
stus siger oc som S Hans screff i sit xvi
ca/ Beder saa skulle i faa Sandelige san
delige siger ieg eder Ath hwad som i bede
aff min fader i mit naffn det skulle i faa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Vor Herre er och sand och han kan icke liwge thi vil han holde oss det han haffuer loffuit oss/ oc forlade oss vaare synder som wi forlade dem som oss bryder emod/

Den Ellefte Artickel Jeg tror ath legemet skal opstaa

Denne Artickel er menniskens fornwfft formeget dyb oc høy til ath forstaa Thi kan vaar formwfft det icke forstaa meth sit eget mørke natwrlige liwss huorledis det samme legeme skall opstaa igen aff døde som forfarer oc forgaar i mange at skillelige maade/ Thi ath somme dø och iordis och onwendis till iord och mwld/ Somme druckne och op adis aff fiske och orme Somme halsshuggis steglis oc hengis och opadis aff raffne och fwle Somme brendis och bliffue till aske/ Somme bide diwr biørne løwer och ormе i hiel oc ade oc forthere deris kroppe/ Thi kan menniskens forstandelse icke be finde huorledis det same legeme kan kōme

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

All hobe igen / met alle sine lemmer och ledemode/met kød blod och ben som det voz førre/Saa ath huer skall haffue sine egne øgen hender och føder krop och liff met huld och haar som han hagde førre/

✿ Der faare er och samme opstondelse Gudz stoze hemmelighed som man troz oc kan det icke dog see forstaa eller besinde paa naturens vegne Thi ath det samme legeme meth hullked min siell synder eller gøz nogen anden wgerning meth/ Eller och faster beder vaager eller gøz nogen god gerning met Ath det skall opstaa igen paa den yderste domme dag och forenes oc kōme til sāmen igen met min siel som det voz førre/Och de skulle siden bliffue salige til sammen oc faa den ewige glede till hobe Eller och bliffue fordømede till sammen och faa den ewige pine i heluede till hobe/

✿ Men der skall før bliffue en stoz forvendelse oc omskickelse paa dette legeme sō skulle bliffue salige Thi at nw i dette dødelige liff och leffnud ere alle legeme

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

giffne vnder alle honde bzeck nød oc mod gong Thi mand kan gøre dem saare och sla dem i hiell eller gøre dem pine/plaffue sorg/drøffuelse oc mange andre saadanne ting de kunde oc bliffue siwge oc forderffuede dø oc druckne eller oc komme anderledis aff dage i mãge hõde maade/ Disse legeme ere oc fwle oc wrene/mørke/groffue oc lade/ Oc haffue megen vmage och arbeyde her i verden/ De ere oc tilbøyelige til synder oc onde leffnede/oc forhindre sielene i alle gode gerninger/ Naar menniske studerer lenge/eller grwnder swarlige paa nogen subtilig ting/eller swart sticke Da verker hans hoffuit oc gør hannem ve/ Thi ath legemene ere fulde aff saadan bløst bzeck oc siwgdõme/ Der saare kallede de Platonici Philosopher menniskens legeme sielens røffuere kwle/ Och de kallede døden sielens løselse aff legemens fengsel.

✤ Men paa den yderste domme dag/ Da skulle deris legeme som skulle bliffue salige/giorde erefulde oc forklarede met

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſtoꝛe gaffuer Thi de ſkulle da bliffue kla re rene pure oc deylige/ Saa ath de kunde aldꝛig mere faa eller lide nogen bꝛøſt eller biek ſoꝛg eller nød i nogen maade ſom ſcrifften ſiger Saptentie iii cap/ De retfer dige oc ſalige ſkulle ſkinne oc flwe lige ſō ſkinnēde gniſter i blant tøer S Mathens ſcriffuer i ſit xiii ca/ De retferdige ſkulle ſkinne lige ſom en ſol i deris Faders rige effter dommen

✿ Deris legeme ſkulle icke mere bliff= ue lade eller langſommelige men ſnare/ Saa at huoꝛ ſielē vil vere der ſkall oc le= gemed ſtray vere foꝛ vden lenger tøffuel= ſe eller long tid/ De ſkulle icke mere bliff ue ſiwge kranke bedꝛøffuede eller plaffue= de/ Men de ſkulle bliffue ſterke krafftige oc ſubtilige ſaa Ath inted legeme oc ingen anden ting huerken hus eller toꝛn / mwꝛ eller verd/ vag eller døꝛ/ kan behindꝛe dē eller holde dem nogen ſted met mact och velde De kunde da gaa gennē lucte døꝛ= re/ Och de ſkulle aldꝛig mere bliffue foꝛ= gengelige ſaa ath nogen kan ſla pine eller

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

plaffue eller gøre dem ſaare/men de ſkulle bliffue wpinactelige lige ſom ſolens ſkin/ S Pouil ſcriffuer om ſine erefulde gaffuer ſom ſkulle giffuis de menniſke ſō bliffue ſalige i det yv cap/til de Corin/ De huorledis huert legeme ſkall bliffue klarerre en ith andet er/lige ſom en ſtierne er klarerre en en anden Der om talede/ S/ Auguſtinus till Dioſterum och ſagde Gud haffuer giort ſielen ſaa megtig Ath der vdflyder en wforderffuelig och ewig krafft och ſwndhed i legemed aff hemmis ſtore fuldkommelige ſalighed/ S/ Pouil hielper och trøſter vor ſwage tro met ith ſkønt exempel / ſom ſtaar i det yv cap/ till de Corinter Ath ith korn ſom mand ſaar det bliffuer icke leffuendis eller gror vden det er før døt Men ſiden voxer der en ſkøn frwct aff ith lidet korn / Och hwert korn haffuer ſit legeme och naturlige ſkickelſe De det er faſt renere oc ſkønnere en det vor førre Saadanne ſticke ſee wi daglige aff naturens mact oc gerning De det kan ingen forſtaa huorledis naturē

det arbeyder oc gør/eller huorledis det ga
ar til met naturens løb oc gerning Hwor
megen støre krafft oc mact/konst oc viss
hed/forstand oc naade/giffuer da Gud de
forstandige creature menniskene/ huilke
han haffuer giffuit dyrebare wdødelige
siele som han skabte effter hãs eget billede
❧ I forme tid sagde de i den cristelige
kirke i Carthago Jeg tror at dette sam-
me mit legeme skal opstaa paa dõme dag
Her aff kan huer merke at de sette de ord
der till/dette samme mit legeme Paa det
at dette samme mit legeme oc icke ith an
det lige saadant ith legeme skulle da op-
stonde Men dette samme mit legeme som
ieg nw haffuer oc gaar oc staar/ader och
drycker soffuer oc vaager met Och det sõ
min siel nw øffuer sig i gode gerninger
meth her i verden och leffuer effter Guds
bud och vilge met Dette bewiser oc Job
klarlige i sit xviii capit oc siger Jeg ved
och tror ath min frelsere leffuer Och ath
ieg skall opstaa paa den yderste domme
dag aff iorden/ Och skall kledis igen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

met min hwd oc skind oc ieg skal see min Gud met mit kød oc legeme huilken mine egne øgen skulle see oc ingen anden for mig/ S Pouil siger til de Corinter i det xv Det forgengelige legeme skall føris i det wforgengelige legeme/ Och det dødelige legeme skall føris i det wdødelige legeme Her mer er det klarlige nock bewist /Ath det samme legeme oc de samme øgē skulle visselige opstaa igen

Vidne och beuisning der om aff det Gamble Testamente

✠ Esaias siger xxvi c/ Dine døde skulle lesse igen De de som ere i hiel slagne de skulle staa op igē aff døde Waager op oc loffuer Gud sō ligge i iordē oc muld Der Jhesus Christus beuisde opstōdelsen mod de Saduceer oc at alle døde skulle opstaa igen/ Da talede han de ord som der staar Exodi i det iii c/ Jeg er Abrahams Gud Isaacs Gud/ och Jacobs Gud/ Gud er icke de dødis Gud/ men de lessuendis Gud/ Der Christus sagde disse ord Da

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

vaare de tre Patriarcher lenge før døde/ Wen efter thi at Gud kallede Gud dis se forneffndis Gud / Da ere de visselige nogen sted leffuendis/ Thi skulle och deris legeme oc siele komme tilsammē igen i deris tid/ Ezechiel scriffuer i sit xxxvii capit/ klarlige om den menige opstandelse aff døde Oc siger Dette siger Gud Vor Herre Heer ieg skall oplade eders graffuer oc tage eder vd aff den Daniel siger i sit xii ca/ Der skulle mange opuage aff den som soffue i iorden Somme aff dem til det ewige liff oc salighed/ oc somme til den ewige skendsel och fordømelse

Vidne och beuisning der om aff det Ny Testamente

✤ S Mattheus scriffuer i det xxii cap Ath Christus bewisde ath de døde skulle opstonde emod det parti aff Jøderne som kalledis Saduceer som S Marcus scriffuer i sit xii cap/ och S Mattheus i det xix oc xxii cap/ Graffuerne bleffue obne oc mange aff de helgēs legeme som hagde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſoffnit ſtode da op / Och ginge aff graff
uerne ind i den hellige ſtad Heruſalem oc
obenbarede dem der for mange menniſke/
Chriſtus opreyſde en vidwes ſøn ſom S
Lucas ſcriffuer i ſit vii cap / Han opreyſ-
de och en pige aff døde ſom S Lucas ſi-
ger i det viii cap / Han opreyſde oc Laza-
rum ſom vaar iordet oc hagde vered død
i fire dage ſom S Hans ſiger i ſit xi cap
S Pouil opreyſde en dreng aff døde ſom
hed Euticus / ſom der ſtaar i Apoſtlenis
gerninger ii ca / S Hans ſiger oc i ſit vi c
Ath Chriſtus ſiger Ingen kömer til mig
vden min Fader drager hannem till mig /
Oc ieg ſkall opreyſe hannē paa den yder-
ſte döme dag Chriſtus ſiger ſom der ſtaar
Joannis xi cap / Jeg er opſtandelſen och
det ewige liff Huo ſom tror paa mig han
ſkal leffue alligeuel och han vaare en død
✿ Chriſtus ſagde til Marthe / Din bro
der ſkal opſtaa aff døde / Martha ſvare-
de Jeg ved vel ath han ſkall opſtaa paa
den yderſte domme dag naar alle opſton-
de / S Hans oc ſiger i ſit v capittel / Lige

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

som Gud Fader opreyser de døde oc gør
dem leffuende/ Saa gør och Gudz Søn
alle leffuende som han vil / Gud Fader
haffuer giffuit sin Søn vold och mact til
ath dømme alle / Der skal komme en tid i
huilken alle som ere i graffuene skulle hø
re hans røst och vdgaa aff dem/ De som
haffue giort vel de skulle opstaa till deth
ewige liff oc salighed / Men de som haff-
ue giort alle de skulle opstaa til den ewige
ild och fordømelse / S Pouil predickede
fore dem aff Athene stod om de dødis op
stondelse / som der staar i Apost ger/ i det
xvii c/ Oc i det xviiii c sagde S Pouil/
Jeg tror alt det som er screffuit i lowen
oc i Propheterne oc ieg haffuer mit haab
til Gud at de døde skulle opstaa igē/ ba-
ade onde oc gode/ det samme staar oc i det
xxvi c/ S Pouil screff til de Rom/ vi c/
Lige som wii ere indplātede met Christo
ved døden Saa skulle wii oc bliffue del ac
tige met hannē aff hans opstondelse Han
siger oc til de Rommere viii c / Effter thi
ath wii ere døde met Christo Da tro wi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ath wii ſkulle opſtaa aff døde och leffue
met hannem S Pouil til Corinter vi ca/
Gud haffuer opreyſt vaar Herre/och han
ſkall oc opreyſe oſſ met ſin mact oc velde
Vide i icke ath eders legeme ere Chriſti
lemmer/Ere de hans lemmer/Da ſkulle
de oc ſandelige ereſulde gøris met hannem
S Pouil ſcriffuer til de Corinter i det x
cap/gantſke merkelige om Chriſti opſton
delſe Thi laſſ oc merk det vel/thi dw fin
der der deyglige oc klarlige om alle mēn
ſkis opſtondelſe/Han gør der och ith Ar/
gumente Oc ſiger Chriſtus er opſtonden
aff døde/thi ſkulle wii oc opſtaa aff døde
Hwor faare leed han død och pine/ Hwo
haffuer ſlaget hannem i hiel / Sandelige
vaare ſynder Gud Fader lagde alle vaa/
re ſynder paa hannem / Och han giorde
ſyllеſt for den ſom der ſtaar Eſaie liit ca
Hagde han icke ſtondet op aff døde/ Da
hagde wi bleffuit fordømede/oc mit i ſyn
derne Der hagde oc da inge menniſke ve/
red armere oc wſlere en wii chriſtne men
niſke/Thi ath wii ſette alt vort haab til

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Christum i dette vort stackede liff/ Och om det skulle sidē vere inted der effter met samme vort haab/ Da vaare vore synder oss for sware oc formectige oc droge oss til fordømelse/ Men nw er Christus opston den aff døde/ oc døden haffuer ingē mact mere mod hannem Thi haffuer han och sandelige offuerwondet dødē oc vaare syn der Ath de haffue ingen mact mere offuer oss han er bleffuen en veldig herre offuer dem/ Och lige som alle menniske dø ved Adam/ Saa skulle de oc alle bliffue salige ved Christum/ Thi lader oss alle glede oss i Vor Herre/ Thi han haffuer nedsla-get vore fiende dieffuelen oc døden oc hel uede for oss/ Christus regerer veldelige/ Hans rige bliffuer ewindelige/ Der som han er/did skulle wi oc kōme/ Der faare skulle wi oc gladis oc frøydis/ De tacke oc loffue vor seyerfulde oc arefulde herre/ oc foracte dødē dristelige oc sige/ Dødē er offuerwōdē aff Christi mact/ Dseas screff i sit xiii cap/ Ath vor Herre siger O død ieg skall vere din død/ O helffuede ieg

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

skall ned siuncke dig/ O dw død huor er
din gad/ O heluede huor er din mact och
offuer hand/ Gud vere loffuit oc tacket/
sō haffuer giffuit oss offuerhand och mact
offuer dem ved Jhesum Christū sin kære
søn/ S Po/ siger i den anden epistel til de
Corin i c/ At wii skulle icke haabis eller
forlade oss til oss selffue/ Mē at wi skulle
sette vort haab till Gud som opreysser de
døde til de euige liff Han taler oc der om
v ca/ læss oc merk det vel/ Han siger och i
det iiii c/ der hoss Vii vide at den som op-
reyste Vor Herre Jhesum Christū aff dø
de/ ath han skall oc opreysse oss aff døde/
S Po siger til de Corin xiii c/ Vii skulle
bliffue leffuende meth hannem aff Gudz
mact/ Oc til Philip iii c/ Vor bolig er i
hiemmerige/ Oc deden skall vor frelsere/
Vor Herre Jhesus Christus komme som
skall forklare vaare wduelige slemme le-
geme (Ath de skulle lignes ved hans kla
re oc ærefulde legeme) aff den mact oc ger
ning som han kan gøre alting sig vnder-
danig met effter sin vilge S Pouil till de

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Collo ii och iii cap/Ere i opstondne met
Christo Da atspørger de hiemelske ting/
Oc til de Thessa/iii ca/Kere brødre wii
ville icke dølge det for eder om dem som
soffue(det er om de døde)At de skulle op-
stonde/ Paa det ati skulle icke sørge lige
som andre der haffue inted haab der til/
Thi at er det saa at wii tro at Christus
tolde død oc pine oc er opstonden igen aff
døde/Da skal oc Gud føre dem til hiem
mels met sig sō ere døde i Christo/ Thi
wii sige eder dette met Vaar Herris egne
ord/At wii som leffue oc offuer bliffue til
Vor Herris tilkōmelse paa dōme dag/At
wii skulle icke kōme før till dōmen en de
som døde ere/Thi ath vor Herre skal da
lade blese i en liwd meth en offuer engils
røst oc Gudz baswne/Oc skal kōme hid
ned aff hiemelen/Oc de sō ere døe i Chri
sto de skulle først opstaa/Siden skulle oc
wii sō da leffue och offuer bliffue opføris
til lige i skyerne met dem/emod Vor Her
re i lwften/oc skulle sidē altid bliffue hoss
vor Herre/Thi trøster oc hugsualer huer
andre emellem eder selff met disse ord

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Den Tolffte Artickel
Ath der er ith ewigt liff till

DEtte liff som menniskene haff
ue her po iorden kallis en elē-
dighed/ Thi at wi skulle icke
altid / eller lenge her bliffue/
som S Po/siger til de Hebreer xiii capit/
Vii haffue her ingen bliffuende sted eller
verelse/ Men wii søge effter en tilkommē
de viss och fast sted/ Hiemmerige er vaar
rette federne land oc rige/ Der høre wi til
oc oss bør der at vere oc bliffue i det euige
liff Dette er Swmmen offuer alting/och
po alting All mēniskens største oc alder-
høyste begering er den ath det maa kōme
til sāme sit ret federne rige Oc der see oc
beskwe Gudz alder klariste ansicte ewīde
lige/ Och nyde den ewige hiēmerigis gle-
de met hans hellige engle oc helgē oc det
kan icke mettis eller fornøyes førre meth
naagē ting Dauid siger her om i den xvii
Psalm Jeg skal da mettis och fornøyes
naar din erefulde ære obenbaris for alle

❀ De Philosopher och verdens dybe klercke och mestere haffue meget wmaget dem der om oc studeret oc grūdet fast der paa/Hwad ting det skulle vere som mēniskens hierte kūde mettis oc lade sig nøye met for vden all anden begering/brøst ellet breck/Oc i huilket det kunde oc aldelis lade sig nøye met i alle maade forudē all anden begerelse till huilket det er och skabt oc skicked/sō er til dē euige salighed Men de kūde det icke finde/lære eller forstaa/met all deris egen naturlige fornufft Thi ath ligeruis som de kunde icke forstaa nogen ret dygd aff grwnde met deris egen naturlige visdom/Vden Gudz serde lis naade/Saa kunde de icke helder finde der po/eller vide huor i mēniskēs salighed stod eller vor/Sōme mente at mēniskens salighed stod/oc vor i mēniskens karskhed oc swndhed/Sōme mente at hwn stod oc vaar i stor rigdom mact oc velde/Somme mente ath saligheden vor i trende honde godhed Som vaar i en god løcke met stor rigdom gotz mact och velde/Och i

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

legemēs godhed oc løcke som vor i swnd
hed karskhed oc sterckhed Oc i sielēs god
hed oc løcke/som vor met dygd konst vis
dom oc klogskaff

❧ Menniskēs naturlige blinde fornwfft
oc liwss/vid icke/oc kan icke heller see dē
rette salighed/ Och hwn ved inted helder
aff det euige liff oc euindelige glede oc sa-
lighed/ Men den Helligandz naade lærer
oc viser oss det met den hellige scrifft som
S Hans siger i sin første Epistel v capit
Christus er den sande Gud oc det ewige
liff oc salighed/S Hans siger i sit xvii c/
Det er det euige liff at de bekende dig/at
dw est all eniste den sande Gud/Oc ath
de bekende Jhesum Christū sō dw vdsen
de/Han er vor port oc dør/Der løbe wii
till oc sige Her er min ro och lise til ewig
tid / Dette er vaart Rige i huilket Chri-
stus haffuer bered oss mange bolige sō S
Hans siger i sit xiiii c/ Han skall indlede
alle sine vdwalde i samme hus oc bolige
som S Mattheus siger i sit xxv capittel
At vor Herre siger kōmer hid/som ere min

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

faders velsignede børn oc anammer oc be
sider det ewige Rige som er bered till eder
aff verdens begyndelse/Denne er den ret-
te salighed om huilken S Mattheus scri-
ffuer i sit v ca/oc siger Ath hwn skall ret
telige begyndis effter dēne timelige tid liff
oc leffned/met dem som tro paa Jhesum
Christum/S Hans siger i sit iii capittel/
Ath Gud hagde menniskene saa keer At
han gaff sin eniste søn i døden faare dem
Ath alle som tro paa hannem skulle icke
fortabis / men faa det ewige liff och sa-
lighed

❧ Item den hellige scrifft taler alle stede
om det ewige liff och salighed/ S Hans
siger oc i sit iiii oc v c/Sandelige sandeli-
ge siger ieg eder/At hwo som hører mine
ne ord/oc tror paa hannem som mig vd-
sende han haffuer det ewige liff och Han
skalle icke kōme til fordømelsen men han
skall komme fra døden til det ewige liff/
S Hans scriffuer oc der om vi viii xi oc
xii c/oc siger aff Gudz mwnd Huo som
hader sit liff i dēne verdē Hā skal beholde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

det i det ewige liff Han taler och der om i det xiiii och xviii capittel Der staar oc i Apost ger/ ii iiii oc xxiiii cap S Pouil til de Rommere vi ca/Døden er syndens betalning Men Gudz naade er det euige liff i Vor herre Jesu Christo S Pouil i oc iii cap/till de Corint Och til Thessa iiii capit/Vii skulle altid bliffue hoss vor Herre Det gør icke behoff her at scrifue mere om det ewige liff Thi ath scrifften er fuld der aff alle vegne Oc vidner och larer alle huorledis Gud skal giffue alle sine vdualde børn ith nyt ewigt liff effter dette liff/Och han skall giffue de forbømede den ewige død och pine

❧ Alt det som det Gamble Testamente loffuer met dybe oc fortacte figurer om det ewige liff/ De bewiser det Ny testamente obenbarlige och loffuer det meth klare ord at det skall visselige skee

Der kan ingen sige scriffue tale eller lare om den store glade frøyd salighed och ewindelige ære som der er i det ewige liff i himmerige Thi det gaar meget høyt

offner alle mennickis fornwft oc visdom sam Esaias scriffuer i sit lxiiii capit/ Oc S Pouil til de Corint/ ii cap saa Inted øge haffuer seet oc inted øre haffuer hørt Oc inted mennicke forstod eller viste i sit hierte det gode som Gud haffuer bered til dem som hannem elske/

Om Troen.

HEr er nw screffuit och beuist huorledis wii skulle tro paa Gud Och hwad stor naade han haffuer giffuit oss ved sin kere søn Jhesum Christum/ Thi han er fød pint oc plaffuit til døde iordet/ och er opstanden aff døde for vor skyld/ ath han ville frelse oss fra den euige død och piue oc fra diefflene Och han sider nw hoss Gud faders høgre hand och er vor talssmand forligere oc middel till Gud fader for oss Han haffuer foruerssuit off affløsning aff vore synder och opstondelse/ och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

forklarelse oc saligheed/baade paa sielēs oc legemens vegne/Oc det evige liff til met for vden all ende met sin død pine oc fortieniste/oc icke for nogē vor egen verskyld eller fortieniste sō wii kūde nogē tid gøre ✿ Haa viser nw all den hellige scrifft oss till Jhesum Christū/At wii skulle rettelige vide oc bekende at han er Gudz søn Thi spurde han sine Apostle at hwem de mente ath han vaar som S Math siger i sit xvi cap/Da suarede S Peder fore sig oc for dē altsāmen oc sagde Tw est Christus Gudz leffuende søn Paa dēne hans bekēdelse(som oss gōr alle behoff at haffue) da er den hellige cristelige kirke fwnderet och bygd/som S Pouil siger till de Corint i ca/Wii prædicke Jesum Christū for eder som er Gudz krafft oc visdō Oc i det iii c/siger han/ At der er inted andet fwndamēte i den cristelige kerke en Christus sō han hagde prædicked fore dem/At han vor kōmen ned fra Gud fader oc hagde anammed menniskelig nature oc ladet sig pine oc plasse til døde po kaarsset oc

det met frelst oss oc alle menniske/ och op
stod aff døde Och er sat til vaart hoffuit
oc Herre hoss Gud faders høgre hād Til
hwilken wii kunde icke komme met voze
egne gode gerninger Men ved hans stoze
naade oc miskundhed skulle wii kōme til
hannē met voz stadige tro oc bliffue salige
euindelige som S Po siger til de Ephe/
ii c/ Christus beuiser alle vegne i S Han
sis euangeliū at han er Gudz søn Oc hā
lerde oc predickede alle vegne ath Gud er
hans fader/ Der faare toge och Jøderne
stene op at de ville slaget oc stened hannē
i hiel som S Hans p c/ At Christus voz
kōmen at lere alle troen/ At de skulle met
den samme hellige tro/ fuldkōmelige tro at
han er Gudz søn/ Oc dēne samme hellige
tro er lowens oc budozdenis fuldkōmelse
Troen er den euige retwisshed/ Troen er
Gudz mactis erefulde gernig Hun døder
legemet oc alle legemēs onde begerelser/
Troē offueruīder verdē dødē oc helffueds
Hun gøz mēniskēs aand leffuede oc oplīs
set mēniskens hierte sō S Hans siger i det

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

føꝛſte cap/Ath diefflenis och heluedis poꝛ
te oc mact kunde icke ſtaa mod troẽ ſom
S Mattheus ſiger i ſit xvi cap/ Troen
haffuer mact til alting Och kan gøꝛe al=
ting Oc alting er mwelig at faa ved hen
de/S Hans ſcriffuer i ſit viii ca/At Chꝛi
ſtus ſiger/ Er det ſaa ath i icke tro at ieg
er Gudz ſøn Da ſkulle i dø i eders ſyn=
der/S Hans ſiger i ſit viii cap/ath Chꝛi=
ſtus ſagde / Hwo ſom troꝛ paa mig han
ſkall icke dø ewindelige Apoſtlernis och
Euangeliſternis Euangelia bꝛeff oc ſcriff
uelſer ere fulde om troens lerdom Thi al
ting henger oc ſtaar paa troen/Och hwo
ſom icke troꝛ / Han bliffuer foꝛdømet till
ewig tid/ ſom S Hans ſiger i ſit iii capit
Huo ſom troꝛ paa Gudz ſøn han haffuer
det ewige liff/De faare ſkulle alle menni
ſke bede Gud altid baade nat oc dag ath
han vil verdis til at giffue den den rette
tro oc ſtadfeſte den i hende Thi hwn fø=
ter oc indber met ſig baade haab oc kerli=
ghed oc alt andet gaat/Troen er icke en
ſlet menig elle vane ſom en kan ſelff gøꝛe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

sig aff sin egen nature/ellet aff en god me
ning oc fornwfft Men det er en leffuende
ting i hierted som formyer menniskē oc ren
ser oc forklarer hans hierte som der staar
i Aposlenis gerninger i det xv c/ Troen
er ith fast leffuende haab till Gud / Ath
menniskен er viss paa for vden alt twill
ath han er Gud behageligh Oc at Gud
er hannem naadig mild barmhertig oc mi
skundelig/ Och vil gerne forlade hannem
alle sine synder som han haffuer giort och
gør oc fortørner hannem met/ Denne tro
er den ypperste gerning och sticke aff det
første bud / Och ligeruis som det Første
bud er en maade/regel/krafft/ och hoffuit
for alle de andre bud/ Aff huilket de haff=
ue all deris mact och krafft / Saa er och
Troen ith hoffuit liff/ krafft oc mact for
alle gode gerninger/ Saa ath der skeer in=
gen god gerning vden ath hwn gøris aff
troen Och der kan ingen gøre nogen god
gerning vden han gør hende met Troen/
Thi ath alt det mand gør for vden troen
det er synd/ som S Pouil scriffuer til de

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Rommere i det viiii cap/ Denne rette trō
er Gudz dyrebare gerning om huilken S
Hans scriffuer i det vi ca/ Det er Gudz
gerning ati tro paa den som Gud vdsen-
de/ Thi begerer oc scriffte alle vegne troē
som mand maa alle vegne see oc lase i det
hellige euangelium/ Naar Christus ville
gøre noget hiertegen da spurde han den
første at/ Om de trode ath han kunde oc
ville saadant gøre/ S Marcus scriffuer i
sit ix c/ S Math i det viii c/ At Christus
giorde icke mange iertegē i sit eget federne
land for deris vātro skyld/ S Math siger
i sit xvii c/ ath Christus siger At Apostle
ne kunde icke gøre den befengde mād hel
brede for deris vātro skyld/ Huor den rette
cristelige tro er Der er ith fornyet hierte oc
det er en Gudz serdelis gaffue och naade
Thi ath det gāble Adams syndige hierte
det haffuer icke troē i sig selff/ oc det kan
icke heller gøre sig den selff aff sin egē mē
niskelige nature oc mact/ Mange tale me
get om troē daglige oc rose dem gātske me
get aff hende Men de vide icke huad hun

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

er Troe gør ith ydmygeligt lydagtigt hør somelig folk fore Gud saa at de sette alt deris haab oc tro til hannē all ene oc haff ue hānē kar offuer all ting oc frøcte oc re dis for hannem all enisse/ Oc tiene deris ieffn cristen veluillige baade meth liff och gotz/ Oc gøre ingen mād skade/ Men de lide gerne skade forfølnig oc modgōg/ Al= le deris gerniger ere skickede til deris ieffn cristēs tienisste nøtte oc gaffn/ huad helder de ere fiēde eller vēner/ Lige sō vor Herre Jesus Christus giorde mod oss alle syndi ge mēniske Thi ere de icke alle cristne mē niske sō kalle dē cristne oc euāgeliske mē= niske eller ville vere cristne/ Om de ere re de til aarle eller silde ath gøre deris ieffn criskē skade po deris legeme/ gotz pēninge heder are eller nogen anden deris vēlfart/ Saadanne ere hedninge oc icke cristne en dog ath de skiule dem vnder det cristelige naffn/ Deris fruct bewiser vel huo de ere oc hwad dem bør at kallis Vaare de ret= te cristne oc euāgeliske da lydde de Gudz ord oc bud/ oc leffuede der effter/ Oc vaa re veluillige til ath tiene hielpe trøste och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

elſke deris ieffn criſtne aff deris formwe/ Oc giorde ingē mand ſkade huerkē po le geme gotz are eller røcte/ Gud forbarme ſig offuer dem alle oc opliuſe dē i den rette tro ath de mwe bliffue gode criſtne ſom de ville kallis aff alle

✤ Her maatte nogen ſige eller ſpørge/ Hwad ſkulle ieg gøre om ieg kwnde icke tro at Gud ville høre min bøn och vnde mig deth ieg bade om/ Da ſkalt dw gøre lige ſom det beſette menniſkis fader giorde ſom S Marcus ſcriffuer i ſit ix ca/ Der ſagde vor Herre Jheſus Chriſtus til han nem kant dw tro (da ſkeer det) thi alting er hannem mwelig ſom tror/ Da robte fa deren met gredende thaare oc ſagde Herre ieg tror/ hielp mith i min tro/ der ſom hun er forſwag och liden ath ieg maa ret tro/ S Marcus ſiger i ſit ix cap / Alting ere hannem mwelige ſom rath tror Oc Han ſiger och i det xvi capittel/ Ath hwo ſom icke tror han bliffuer fordømed

Om Troen

Eth menniske som fulkömelige troꝛ ath Gud skal saa gøꝛe mod hannem (som det sigis om hammē) baade i hans liff uis tid oc i hans dødz time/ Det er ith ret cristet mēniske oc han faar aff Gud hwad han begerer / Jnted ont falskt ellet vantro menniske/ kan haff ue saadan en ret tro til Gud/ thi hwn er en leffuende tro/ Oc hwn biudis i det føꝛste bud som siger / Jeg er din Gud dw skalt icke haffue andꝛe guder/ Der foꝛe er det merkelige screffuit och sagt/ Jeg troꝛ paa Gud Fader/ paa Gudz Søn/ oc paa den Helligand/ Oc der sigis icke saa Jeg troꝛ om Gud Fader/ om Gud Søn/ eller om Gud den Helligand/ Denne tro skal mand ingē giffue eller tillegge vden Gud all eniste/ Och icke helder haffue saadan tro vden til Gud all ene Her met bekende wii at Gudz Søn er Gud/ thi at wii

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

tro paa hannem lige som paa Gud fader Her met bekende wii oc at Gud den helligaand er Gud/thi at wi tro paa hannē lige som paa Gud fader Oc lige sō der er en tro paa de tre personer / saa ere de tre personer och en Gud/

Den Første part aff troen.

HEg tror paa Gud fader alsōmectiste sō skabte hiēmel oc iord och alle creature / Det er ieg versiger dieffuelen och alle aff guder oc all troldom och al vantro Jeg setter inted hob eller tro/till noget menniske paa iorden/Och icke helder til mig selff eller paa min mact/konst/gotz/visdō godhed retferdighed/fornumstighed eller til noget/sō ieg haffuer eller fonge kan Jeg setter icke min tro eller haab till noget eratur hwad helder det er i hiēmelen eller paa iorden Jeg setter min tro oc haab alene til den aldermectiste wbegribelige alderneldigste och eniste Gud Som skabte

hiemel oc iord oc alle creatur/och ieg troʒ
al eniſte paa hannem/

✿ Her twerd emod frøcter ieg inted foʒ
al dieffuelens ondſkaff/och ey helder foʒ
alt hans ſelſkaff thi at min Gud haffuer
mact offuer dem alle / Jeg troʒ icke dis
mindre paa Gud at ieg bliffuer foracted
foʒſmaad oc foʒfølget aff alle mēniſke her
paa iorden Jeg troʒ icke dis minde paa
Gud at ieg er fattig wforſtandig wlerd
wfoʒnymſtig oc foʒacted eller ath ieg haff
uer nød i alle honde maade

✿ Jeg troʒ icke dis mindre paa Gud
at ieg er ith ſyndigt menniſke/thi at den-
ne min faſte tro ſkall gaa offuer alt det
onde/oc alle de ſynder ſō ieg haffuer giort
och offuer al andet ont Saa ath min tro
ſkall bliffue faſt paa Gud oc til hannem
all ene Lige ſom det førſte bud lærer mig
At ieg ſkal inted frøcte foʒe mine ſynder/
oc icke helder driſte paa mine egne gode ger
ninger eller dygdelighed Men at ieg ſkal
al eniſte tro at gud vil vere mig naadelig
oc miſkūdelig Jeg begerer icke helder noget

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

vist tegen aff Gud Ath han skall der met gøre mig viss paa det gode som han haffuer loffuit alle christne menniske som reth tro / Ath ieg der met vil forsøge eller friste hannem / Men ieg tror ath han vill holde / det han haffuer loffuit oss alle / om wii ret tro paa hannem

✿ Jeg tror stadige paa Gud ath han vill hielpe och frelse mig ehuor lenge han forhrager det / Oc ieg setter hannem ingen serlestis tid eller stwnd faare / eller i huad maade han det gøre skall Men ieg befaler det altsammen i hans guddommelige vilge met min gode stadige tro

✿ Efter thi at Gud er alsommectiste rigiste oc ypperste Hwad kan mig da fattis eller bryste / ath han kan ey giffue och gøre mig det naar han vill / Efter thii at han haffuer skabt skiemmel oc iord / oc er en Herre offuer alting / Hwo kan da tage noget fra mig / eller gøre mig nogen skade vden han vil Huorledis skulle icke alting kōme mig til gode nytte / gaffn oc tieniste naar Gud vnder mig gaat / som all are

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

høyige oc lydige Effter thi at hã er Gud Da ved hand oc alderbest hwoyledis hand skal gøye och skicke alting meth mig och met alle mønniske Dc effter thi at hand er voy fader Da vil hand det oc gøye/oc hand gøy det oc altid gantske gerne/

❧ Och effter thi ath ieg icke twiler paa hannem/men setter all min tro oc hob til hannem/da er ieg visselige hans barn/oc hans met arffuing til ewig tid i hiemmerigis glede/Dc mig skal visselige ske som ieg troer/

Den anden part aff troen.

IEg troy paa hans eniste Søn Jhesum Christum Voy Herre/som wy vndfangen aff den Helligand oc fød aff iomfrw Maria/pint oc plaffuit vnder pontio pilato/kaarffest død oc begraffuen/och ned foy til helffuede Dc opstod tredye dag aff døde och opfoy till hiemmels och sider hoff Gud faders høgre hand oc skal kõme deden igen/oc døme leffuende oc døde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Deth er Jeg troʒ icke al eniſte at Jeſus Criſtus er Gudʒ Søn i en ewig guddõmelig nature oc verelſe/och haffuer vered fød aff ewig tid Men ieg troʒ oc ath alle ting er hannem vndergiffne aff Gud Fader Och ath han er ſatth oc ſkicked til en Herre offuer mig och alle creature paa ſin mandommis vegne / hwilke creatur han ſkabte met Gud fader aff ſin guddõmelighed/Jeg troʒ at ingẽ kan tro paa Gud Fader eller komme til hannẽ huerken met konſt viſdom forꝛmwſt eller gode gerninger Eller met noget andet ſõ mand kan neffne/encten i hiẽmelen eller paa iorden vden all eniſte wed/Jeſum Criſtum hãs eniſte Søn Det er wed den tro ſõ han haffuer til hans naffn oc til hans dødis oc pines forꝛtieniſte oc macht/

✿ Jeg troʒ at han waar vndfangẽ aff dẽ Helligand/mig oc alle menniſke til gode oc ſalighed (vden al menneſkelig ſamqwẽme oc legemelig fader) Paa det ath han ville renſe min och alle menniſkis (ſom tro paa hannem) ſyndelige legemelige och

wrenlige vndfangelse/ oc gøre hende aan-
delig och salig/ aff sin egen och Gud fa-
ders naadige oc gode vilge/ Jeg tror ath
han er fød for min och for alle menniskis
skyld aff Jomfrw Maria / for vden
all hendis aandelige och legemelige iom-
frwdommis bekrenckelse i alle maade/
Paa deth ath han effter Gud Faders
skickelse ville benedide velsigne och ren-
se min och alle menniskis syndelige och
fordømelige fødelse och gøre oss salige/
Jeg tror ath han haffuer ledet all sin pi-
ne och plaffue oc ladet sig kaarsfestet for
min/ och alle cristne menniskis skyld Oc
at han haffuer der met velsigned all pine/
plaffue modgong/ sorg/ nød/ och drøff-
uelse som nogen lider for hans eller dē hel
lige tro skyld / Och ath de ere icke all
ene skadelige Men ath de ere menniskene
meget gode oc nøttelige till deris sielis sa
ligheb Jeg tror at han er død oc begraffue
Paa det ath han ville døde mine och al-
le menniskis synder som tro paa hannem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

oc begraffue dem plat/ Jeg troꝛ ath han haffuer dødet denne legemelige død Och haffuer giorꝛt hannem nøttelig oc ſalig foꝛ dem ſom tro paa hannem/ſaa ath ſamme død er dem aldelis wſkadelig

✿ Jeg troꝛ at han er ned faren til helſſ/ uede Ath tage al dieffuelens mact/ velde/ falſk/ ſwig/ och bedꝛageri fra hannem/ foꝛ min oc alle menniſkis ſkyld ſom tro paa hannem/ Saa at dieffuelen kan icke mere ſkade oſſ her effter/ thi at Criſtus haffuer frelſt oſſ fra hannem met ſin død och pine och giorꝛt heluedis pine til inted foꝛ dem ſom tro paa hannem/

✿ Jeg troꝛ ath han er opſtöden aff døde den tredye dag Ath han ville giffue mig oc alle ſom tro paa Hannem det ny och ewige liff Jeg troꝛ at han haffuer ſaa op reyſt meg meth ſin naadelige helligandꝛ aand at ieg ſkal icke ſynde her effter/ men at ieg ſkal al ene tiene hannem i alle dyg/ der meth hans naadis hielp och tröſt Oc holde hans budoꝛd/

✿ Jeg troꝛ ath han opfoꝛ til hiemels oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

anammede vold/mact och are aff Gud
Fader offuer alle Engle/oc alle creature
Och sider hoss Gud faders høgre hand
Det er ath han er lige megtig met hannē
oc er en herre och konge offuer alt det sō
Gud fader høy til baade i hiemmelen och
paa iorden Der faare kan han oc vel hiel
pe oc frelse mig oc alle andre som tro paa
hannem/I al vor nød sorg oc modgong/
oc fra alle vaare wuenner och fiende/ och
fra den ewige død oc fordømelse/
Jeg tror at han skall komme ned aff
hiēmelen paa den yderste domme dag/at
dømme leffuende och døde/Och ath alle
engle dieffle och menniske skulle da kōme
for hans domstoll oc see hannem legeme-
lige Oc at han skal frelse mig oc alle som
tro paa hannem fra denne legemelige och
dē anden ewindelige død/Oc at han skal
straffe sine wuenner oc fiende Oc alle sō
staa mod hannē oc hans ord Oc han skal
frelse mig och alle som tro paa Hannem
fra deris vold oc mact ewindelige

Den Tredye part aff Troen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

IEg troꝛ paa deꝛ helligand oc ath det er en hellig Chriſtelig kirke ſom er alle chriſtne menniſkis och alle helgenis ſamfwnd/och ath vaare ſynder ſkulle forladis oſſ och ath vaare legeme ſkulle opſtonde/ oc ath wi ſkulle faa det ewige liſſ Amen

✿ Det er At ieg tror icke all eniſte/ath deꝛ helligand er en ſand Gud/met Gud Fader oc Gud Søn Men oc at han er i Gud fader oc hoſſ Gud fader oc at ingē kan komme til Gud fader vden wed deꝛ helligandz naade oc voꝛ heꝛris Jeſu criſti dødis oc pinis foꝛtieniſte/Och ath ingen kan faa noget aff Gud Fader ſom han begerer/eller ſin ſielis ſalighed eller nyde oc bliffue delactig aff voꝛ herris Jhū Criſti dødis foꝛtieniſte vden ved deꝛ helligaandz naade och hielp/

✿ Met huilken verdige helligand Gud fader/oc Gud Søn kalleꝛ røꝛer/optender opliwſer oc dꝛager mig oc alle criſtne menniſke til ſig/Oc gøꝛ mig oc alle ſalige/hellige/oc leffuende ved Jeſū Criſtū oc met

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Jhesu Christi dødis och pinis fortieniste
Jeg tror oc at den Helligād/saa leder dra
ger oc fører oss til Gud fader Thi hand er
den met huilken Gud fader alting gør oc
gør alle salige oc leffuēde ved Jesū Chri
stū oc i Jhū Christi fortieniste oc verskyld
Jeg tror at der er icke vden en hellig me
nig cristelig kirke paa iordē i all verden/
Hwilkē icke andet er en den menige gode
cristne mēniskis oc helgenis samfwnd off
uer all cristendōmen i verden Och denne
hellige wsynlige aandelig kirke I huilken
alle cristne mēniske ere vdi ehuor sō helst
de ere/bo/eller bliffue i all verden/ encten
til land eller vand/Om de tro paa Gud
fader/Gud Søn/oc Gud den Helligād
Oc denne almindige aandelige cristne kir
ke forsamblis regeris och oppeholdis met
den verdige Helligand Och hwn forøgis
daglige offuer all cristendōmen i all ver-
den met Vor Herris Jhesu Christi ord oc
euangeliū/Oc met det hellige Sacramēte
Oc vor Herre Christus er dēne almīdige
cristelige kirkis hoffuit al enist/ oc inted

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

menniske huerken Paffue eller Patriarke eller nogen anden som mange vanwittige vlerde predickere før sagde och larde/

S Pouil siger till de Epheser i det første capittel Gud satte Jesum Christum offuer alting till ith hoffuit for alle Christne menniske som ere hans lemmer/ Jeg troer ath ingen kan bliffue salig vden han troer oc er døbter och er vnder denne aandelige almindelige hellige cristelige kirke/ och er endrectelig met hende i en tro/ De troer po Gudz ord oc det hellige Sacramēte/ De haffuer ith haab oc en kerlighed met alle Christne De ath ingen Jøde/ Turke/ eller hedning bliffuer salig vden han giffuer sig vnder denne cristelige kirke oc anammer denne cristelige tro/ Och holder met hende i alle cristelige artickle

❧ Jeg troer ath alting er meing i denne aandelige oc cristelige kirke De ath huer mandz bønner lesninger oc gode gerninger høre mig oc alle andre gode christne til saa vel som dem selffue De ath ingen haffuer eller gør noget gaat som hānem hør selff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

til som dem leese Der skye kōme alle gode
cristne mēniskis bønner/lesniger/ faste vect
anger/ruelse/plict/oc bod mig oc alle cri=
stne mennske til gode/Oc skulle gøre oss
altid hielp/ trøst oc bystand i vor liffuis
tid oc i vor dødz time Oc saa skall huert
chzistet menniske bere den andens byrde/
som S Pouil siger til de Gallater i det
vi capittel

✿ Jeg troz ath der er forladning aff syn
derne i denne almindelige cristelige kirke
oc ingen anden sted/ Och ath det hielper
inted til syndernis forladelse ehuor mange
gode gerninger nogen gør/ vden han reth
troz/oc er vnder denne cristelige kirke

✿ Jeg troz ath det inted skader dem til
deris synders forladelse/ sō ere vnder den=
ne cristelige kirke ehwor store eller mange
synder de gøre oc bedriffue/Thi at de saa
forladelse aff dem saa lenge de bliffue i dē
ne hellige kirke oc tro paa Gudz ord och
hans store naade oc miskūdhed/oc acte at
ville bedre deris leffnid/ Vaar herre gaff
denne almindelige kirke Som er alle gode

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

criſtne menniſke ſom tro paa hans ord nø
glene Det er mact till at affløſe ſynderne
met ſom S Mattheus ſiger i det xviii c
Hwad i løſe paa iorden/ det ſkall bliffue
løſt i hiemmelen

✠ Vor Herre ſagde de ord til S Peder
all ene/til at merke oc forſtaa der met At
der er all eniſte en almindig criſtelige kir
ke oc icke flere/ſom S Math i ſit xvi c/
Jeg vil giffue dig hiemerigis nøgle/huad
dw løſer paa iorden/Det ſkal bliffue løſt
i hiemelen/Diſſe ord ſagde Vor Herre til
S Peder paa alle criſtne mēniſkis vegne
oc icke til hamē all ene I det at hā ſkul-
le all eniſte haffue den mact Wen at alle
oc huer ſom rat tro/oc ere i denne almin-
delige criſtne kirke ſkulle alle haffue mact
til at affløſe ſynderne met hās ord oc den
Helligand/ſom S hans ſcriffuer i det xx
cap/Ath vaar Herre ſagde til alle ſine diſ
ciple oc til alle ſom tro paa hannē oc icke
all eniſte til Apoſtlene Anāmer den Helli
gand / Alle ſom i forlade deris ſynder de
ſkulle bliffue dem forladne Her aff forſtaa
is det vel at alle ſom icke haffue den Hel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ligand Dc alle ſom tale ſige oc ſtaa emod Gudz ord/De haffue icke mact til at affløſe ſynderne Thi at ſynderne kunde icke affløſis vden met den Helligand/ oc met Vor Herris ord/oc hans dødis och pinis verſkyld Der fore kan och ingen affløſe ſynderne met ſin egē mact/Eller fordi at han er Biſcop Preſt eller Munck/Men han ſkal det gøre met den helligād oc met vor Herris ord oc icke met ſin egen mact eller krafft ſō vāwittige predickere før ler de oc ſagde diſſ ver Tror den ſō ſcriffter ſig at hans ſynder forladis hannē met vor Herris Chriſti ord oc for hans dødis och pines forticniſte Da bliffue de hannē aldelis forladne/Men tror han/eller men at han vil ſelff gøre fylleſt for dē met ſin egē plict oc bod/ eller met ſine egne gode gerninger faſte bøner och leſninger da bliffue de icke forladne/thi hā forfacter oc beſpotter vor Herris død oc pine/oc men at han giorde icke fylleſt nok for hās ſynder Mē han tror oc tēcker at han vil ſelff gøre bedre fylleſt for dem met ſin gode gerninger em Chriſtus giorde Dc det er vmueligt at

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

nogē kan gøre fylleſt met alle de gode ger
ninger ſom han kwnde gøre i all ſin liſ-
uis tid/ eller oc met all den plict och bod
ſom til er/ fore ſine ſynder Thi at kwnde
man det gøre da hagde Vor Herre Chri-
ſtus forgeffuis told død och pine for oſſ
✿ Jeg tror ath alle menniſke ſkulle op
ſtaa aff døde och ath den Helligand ſkall
opreyſe dem alle met legeme krop oc ſiele
baade onde oc gode/ Saa ath det kød och
legeme ſom vor før døt begraffuit oc ra-
adned/ eller i nogē andē honde maade for
faret oc til intet bleffuit At det ſāme lege
me ſkal kōme igen oc bliffue leffuēde igen
✿ Jeg troer ath der ſkal bliffue it ewigt
oc ewindeligt liff effter opſtondelſen/ til al
le helgen oc till alle gode criſtne menniſke
Och ath der ſkall bliffue en ewig død oc
fordømelſe til alle ſyndere/ vātro/ oc onde
menniſke / Och ieg twiler inted paa alle
diſſe forſcreffne artickle Men ieg tror At
Gud fader ſkal lade mig dem ſke oc nyde
ved ſin Søn Vor Herre Jheſum Chriſtū
met den Helligād oc i den Helligād Amē

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Her følger Pater noſter effter

Och hennis vdtydning

DEr Apoſtlene bade Vor Herre lære dem ath bede Da ſagde han (ſom der ſtaar Mathei vi capittel) Naar i bede/ Da ſkulle i icke haffue mange ord/ ſom hedninge haffue Thi de mene ath de ſkulle bønhøris for deris mãge ord ſkyld/ fordi ſkul i icke gøre ſom de/ Thi ath eder fader i hiemmelẽ ved huad i haffue behoff/ før en i bede hannem/ thi ſkulle i ſaa bede

Vor fader ſom ert i hiemmelẽ
helligt er dit naffn/ tilkomme oſſ dit rige
Vorde din vilge paa iorden ſom han er i hiẽmelen/ giff oſſ i dag vort daglige brød och forlad oſſ vaare ſynder/ ſom wii forlade dem ſom oſſ bryder emod/ och led oſſ icke i friſtelſe/ men frels oſſ fra alt ont (thi riget er dit och all mact och ære till ewig tid Amen)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

✤ Aff diſſe vaar Herris Jheſu Chriſti egne ord lare wii huorledis (oc hwad) wii ſkulle bede / och diſſe twende ting gøris oſſ endelige behoff ath vide

Hworledis wij ſkulle bede

Det er at wii ſkulle icke bruge mange ord men wi ſkulle haffue en god hiertens mening oc vor hw oc ſind til det wi bede Diſſ mindre ord mand haffuer diſſ bedre er bønen / Och diſſ flere ord mand bruger vden hiertens act och mening / Diſſ mindre er bønen verd / Faa ord oc en god mening det er en criſtelig bøn Mange ord oc en føge act oc mening der hoſſ det er hedninge ligt / Thi ſagde Vor Herre I ſkulle icke bruge mange ord naar i bede ſom hedninge gøre Vor Herre ſagde oc til den Samaritane qwide Huo ſõ vil bede til Gud han ſkal bede til hannẽ i aandẽ oc i ſandhed Thi Gud fader vil haffue ſaadanne tilbedere ſom Hans ſcriffuer i ſit iiii c /

✤ Ath bede i aanden / eller at bede aande

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

lige/ Det ſigis emod den legemelige bøn oc vduertis bøn Oc at bede i ſädhed Det ſigis emod den bøn ſom ſkeer lige ſom ith ſkin eller ſyn Thi at hun ſker i ſkined oc ſynen legemelige vduertis till Det er ath mand lader munden/leberne/oc tungē faſt gaa/oc bruger den vduertis oc murler oc brumler meget for vden hiertes grwnd oc mening/Oc den bøn ſynes oc ſkin vduertis til for menniſkene/thi er hun lige ſō en ſyn oc ſkin/Men dē aandelige oc ſandelig bøn/ Det er menniſkes induertis begerig oc bøn/ſom han gør til Gud aff ſit hiertis grwnd oc mening Oc beder inderlige i ſit hierte met ſuck oc graad til Gud om hielp/oc om det ſom ſtaar i Pater noſter ✿ Den vduertis bøn ſom ſkeer vduertis met mwnden for menniſken for vden hiertens act oc mening hwn er inted bewent for Gud / Men hwn gør falſk vduertis gwdelighed/och hipocriter oc øgen ſkalke ſom mene och lade den tøcke ath de haff ue vel laſt naar de haffue bruget munden och leberne faſt oc lenge

✿ Men den aandelige och sande bøn/ hwn gør hellige oc gudfrøctige menniske oc børn faar Gud

HEr skal huer merke at den vduertis bøn skeer i trende honde maade

Først aff hørsommeligged Effter huilken Prester oc mwncke siwnge oc lese och desligest Jomfrwer oc Nynner i kloster/ Oc sammeledis de som haffue fonget saadan sat lesning till plict och bod/ oc lese hende fordi

✿ I saadan lesnig er hørsomelighed det beste/ Oc hwn er moyen lige med ith andet arbeyde eller gernig/ som skeer aff hørsomelighed (om hwn ellers skeer effter en simpel lydighedz mening/ oc icke fore penninge loff eller ære skyld) Thi ath der er saa stor wsigelig naade i Gudz ord/ Ath naar nogen en beder meth mwnden vden hiertens mening for lydighedz skyld/ Da er hwn tacknemmelig for Gud och gør dieffuelen ont

✿ I anden maade skeer vduertis bøn

for vden høysomelighed/met w vilge/och met wløst/Oc for penninge/løn/are/ross loff oc pris skyld Saadā bøn vaare bedre laden en giord/Dog fonge de her i verdē deris løn der faare/met timeligt gotz och penninge heder oc are/lige som Gud pleger at løne somme sine tienere her i verdē som tiene hannem for penninge heder och ere oc stor rente/Men han løner sine rette tienere ewindelige i hiemmerige meth ewig løst oc glede

✿ I Tredye maade/skeer vduertis bøn met hiertens begering oc mening Oc den vduertis syn(som er at mwnden fast gaar oc rører)omwendis til sandhed/Oc samme vduertis bøn omuendis till induertis bøn/Thi den induertis sandhed obenbaris da met den vduertis syn (som er ath man bruger mwnden)

✿ Det er icke mweligt at han kan haff ue mange ord/som laser oc beder aandelige aff hiertens rette grwnd/Thi at naar sielen acter de ord met huilke hwn beder/ oc befinder ordenis menig/saa maa hwn

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

forlade ordene/och tencke paa meningen
Eller hvi maa offuer giffue meningen
oc besinde ordene/Der faare haffuer mand
icke behoff at lase oc bede vduertis til met
munden vden det sker och induertis til aff
hiertens grund Dr aff en god begering oc
mening/saa at sielen følger met ordene oc
meningen / Der er och mange psalmer i
psalteren Dm Loff pris are till Gud oc
ath bede met En dog samme bøn haffuer
saa ord i sig/da opuceke de alligeuel hier-
ted til at tencke bede oc begere noget gaat
aff Gud Somme psalmer ere oc atskilde
met det ord Sela Det merker ro oc hvile
Och det ord bliffuer hwerken last eller
swnget/men det betyder/ath der er ith syn
derligt och merkeligt sticke i den bøn/och
ath mand skall der holle oc tige stille och
hwile der/ oc tencke oc besinde meningen
och lade ordene saa lenge fare

Met hwad ord / och hwad wi skulle bede

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Orene skulle vere sō vor Herre oss lerde vor fader som est i hiemmelē/ helligt er dit nafn Effter thi at vaar Herre selff lærde oc dictede dēne bøn/ Da er hvn oc for vdē alt twil den beste oc ypperste bøn Thi ath hagde vor keriste Fader i hiēmeleŋ vaar beste laremestere/ vist nogen andē bøn sō oss hagde vered bedre eller mere nøttelig da hagde han visselige lart oss dē ✤ Dette skal dog ingen saa forstaa/ ath andre bøner ere onde eller vnøttelige sō icke haffue Pater noster i dem/ Thi ath mange Prophēter oc helgē bade andre bøner før en Vor Herre lod sig føde/ och de bleffue alligeuel salige ath de kvnde icke Pater nost/ Mē alle andre bøner ere dog mistencte sō icke haffue den mening i dem som staar i Pater noster/ Psalmerne ere vel gode bøner/ men de vdtrycke dog icke saa inderlige och klarlige dēne bønis mening och rette grvnd som hvn gør selff/ En dog ath de haffue den samme mening māge stede Der fore er det stor galēskaff

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Ath nogen vil dicte læse eller bruge nogre bøner sø skulle ver lige met Pater noster eller oc bedre en hun er/Eller sige oc lære ath der ligger mere afflad til andre bøner som Pawer haffue begaffuit met saa mã ge twsinde aar afflad / Ath man kan aff slette skerff ildz pine met dem / Och icke forbømis om han dem læser Hwilket alt= sammen er obenbare løgn/oc ret bedrage= ri Jeg holt och før selff meget aff samme bøner oc afflad i min forblindelse(saa vel som andre) Men Gud vere velsigned til ewig tid som hassuer draget oss aff den store vildfarelse

✿ Somme læse och bøner ath de skulle bliffue rige/oc saa stor rente/heder oc are Oc i denne maade haffue S Berittis bø ner de semten D/oc S Gregorii Alexan dri Sixti Julii oc andre Pawens bøner f nget mact offuer Vor Herris egen bøn saar de gaffue saadant løgnactigt afflad til dem/ Vii trode før alle (diss var) mere paa menniskenis bøner/En paa Vor Her ris egen bøn

Mange læsde rosen krantse oc Psal-
tere/ Sōme lesde paa de thi stene/ ffor der
skulle ligget saa stort afflad til/ Oc sōme
for de vaare i Rosen krantz gilde oc bød-
derskaff De falske predickere sagde for dē
simpele almwe Ath de skulle alligeuel for
tiene det store afflad som der laa till En
dog at de læsde dem icke aff hiertes grūd
och mening Och det vaar obenbare løgn
saa vel som det andet de sagde der om al-
le vegne och om Pauens afflad som der
skulle ligget til Saadanne bønner oc læs-
ninger ere mere skadelige en nøttelige til
sielens salighed Thi vor herris egen bøn
oc ord foractis der offuer/ Alt det som mē
niskен haffuer behoff til liff och siel/ Det
er offuerflødige nock sat och begrebbet i
Pater noster thi ath alt det afflad/ oc all
benedidelse oc alt andet sō oss er nøtteligt
til liff oc siel baade her i verden och siden
til ewig tid/ det indeholdis i hende/ Och
det er bedre ath læse en Pater noster meth
hiertens grwnd och mening och giffue ret
act paa ordene/ En ath man læsde alle de

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

andre bønner for Pawens afflad skyld

Pater noster delis i to parter

✿ Den første part er Begyndelsen/Oc en beredelse til ath bede/Den anden part aff hende delis i siw bønner/Begyndelse

Vor fader som est i hiemmelē

ALdermectiste Gud / effter thi ath dw aff din wsigelige naade oc miskwndhed haffuer icke all eniste tilladet/Den oc saa bwdet och lært oss wed din alder kariste Søn/ Vor Herre Jhesum Christum Ath wii skulle kalle oc holde dig for vor kære fader/for hans fortieniste skyld En dog at dw motte vel retferdelige vere / den alder strengeste dommere oc retter offuer oss ar me syndere faar vaare vtalige synder skyld Som wii haffue giort mod dine guddommelige bud oc vilge i māge maade/oc for tørned dig suarlige der meth Thi giff oss Alder keriste Fader for din wsigelige miskundhed skyld en fast tro oc haab til dig i vore hierte/At wi mwe aldelis for vden alt twill forlade oss til din faderlige kerli

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ghed miſkūdhed oc naade/ Dc lad oſſ mer
ke beſinde oc kēde din faderlige kerlighed
ſō dw haffuer til oſſ Dc ſō dw giorde oc
bewiſte oſſ i det At dw frelſte oſſ met din
kære ſøns død oc pine Dc vnd oſſ at wi
mwe viſſelige tro/ at dw eſt vor alder ke-
riſte fader Dc ath wii mwe der fore elſke
dig aff alt vort hierte Dc vide oc viſſelige
tro/ at wi ere dine kere børn oc at vi mue
kalle dig vor fader met glede/ oc tobe trø
ſtelige och driſtelige till dig i all vor nød
ſorg oc modgong/ Beſkerme oſſ kere fader
fra alt ont at wii mwe bliffue dine børn/
Dc icke fortiene at wi ſkulle gøre en ſtrēg
dōmere aff dig vor alder keriſte fader El
ler ath wi ſkulle gøre oſſ til dine fiender/
(met vore ſynder) ſō ere dine kere børn oc
arffuige Dw aldermectiſte Gud dw vilt
icke at wi all eniſte ſkulle kalle dig fader
Mē at wi ſkulle oc kalle dig allis vor fa
der/ oc at wi ſkulle ſaa alle bede endrecte-
lige for huer andē/ Giff oſſ fordi en endre
ctelige broderlig kerlighed til huer andre/
at wi mue alle bekēde oc forſtaa at wi ere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

alle sammen brødre oc søster/ Oc ath dw
est allis vaa fader/ Och vnd oss ath wi
mwe alle sammen bede for hwer anden li
ge som ith gaat barn beder for det andet
til sin fader Lad ingē aff oss all eniste be=
de faare sig selff eller søge sit eget beste nøt
te oc gaffn aff dig/ men oc saa alle andre
menniskis/ Och lad oss afflegge alt had=
awind/ oc vrede/ kiff oc trette som er mel=
lem nogē aff oss/ Oc lad oss elske huer an
dre aff vore hierte som Gudz gode børn
bør ath gøre/ paa det ath wii kunde alle
endrectelige sige til dig vor fader och icke
min fader all eniste

✿ Oc effter thi ath dw icke est en lege
melig och iørdelig Fader som wii see her
paa iorden for oss Men dw est vor aande
lige fader/ som est i hiemmelē oc dw kant
icke dø til euig tid/ Wē dw est wdødelig
vforgengelig viss fast oc tro for vden ende
Men vor legemelig fader her paa iorden
er dødelig skrøbelig/ och kan inted hielpe
sig selff fra døden her met beuiser dw obē
barlige hwor meget ypppermere/ bedre och

ey god elskelig fader dw est oss alle ey vor
legemelig fader er/Oc dw larer oss at wi
skulle forlade oc forsmaa vor timelige fa=
der oc moder søster och brødre venner och
slectinge/gotz oc penninge/heder och are/
oc alle denne verdens forsengelighed och
vort eget legeme/och kød till met for din
skyld O hiemmelske fader thi vnd oss oc
at wii mwe bliffue dine hiemmelske børn
Oc lar oss at wi mwe all ene tencke acte
oc tage vaare paa vaare sielis ewige arff
och bolig som er i hiemmerige

✤ Ath dette vort timelige faderlige gotz
och arff eller rente icke bedrager eller hin=
drer oss fra vor rette arff/ och gør oss till
denne verdes børn oc arffuinge/ Dey til
lad ath wii mwe sige til dig aff vort rette
hiertens grwnd och mening/O hiemmel
ske ffader/vnd ath oss wii mwe sandelige
bliffue dine hiemmelske børn oc arffuinge

Første bøn

Helligt vere dit nafn

Aldermectiſte Gud kere hiꝛmelſke Fader dit helligenaffn bliffuer diſſ ver mangfoldige foꝛacted och beſpaatted/ Det bliffuer oc tit paa kalled octaget til mäge honde ting ſō icke ſke dig til loff och are/ Wen det miſbꝛwgis meget till ſynd onſkaff oc ttoldō De til mange ſuare blodelige eder Saa at de chꝛiſtelige naffn ſō wi haffue aff Chꝛiſto oc kallis criſtne mēniſke Det er dit hellige naffn mere til ſkend ſell oc ſkam/ en til heder och ere Saa ath mange mēniſkis leffnid ſom ville/oc ſkulle veꝛe criſtne/er dit hellige naffn mere til foꝛtalelſe en til loff oc ere Thi giff oſſ din guddommelige naade At wi mwe foꝛuare oſſ fra al den ting ſom icke kan kōme dit hellige naffn til loff oc are/hielp oc til ath al troldom oc falſk ſignelſe maa affleggis / Och lad all bemanelſe ſom ſkeer wed dieffuelen eller ved andꝛe creature plat foꝛgaa/ foꝛ dit hellige naffn ſkyld/

✿ Lad all falſk tro plat aff ſlettis aff vaare hiette/ meth hwilken wi icke

tettelige och fast tro paa dig som oss lyst
ath gøre Och om wii tro paa nogre an-
dre creatur mere en paa dig/ Da affslet
det aldelis aff vore hierte Hielp til for din
guddommelige mact skyld ath alt ketteri
oc falsk lerdom som sigis och leris vnder
dit hellige naffnis skin/ maa-plat bliffue
til inted/hielp oc ath ingen bedragis eller
beswigis met falsk gwdelighed ydmyghed
och falsk helligheed / Hielp till ath ingen
swerger liwer eller bedrager nogen andre
met dit hellige naffn Beskerme oss alle fra
al falsk trøst oc hielp som er dictet vnder
dit hellige naffnis skin Beware oss fra all
aandelig hoffmodighed oc fra al forsenge-
lig are oc al pris oc loff oc lar oss at kalle
paa dit hellige naffn i al vor nød sorg och
drøffuelse/Hielp oss oc alle At wi icke for
glēme at kalle paa dit hellige naffn i vor
dødz time/naar vort hierte oc sāwittighed
er fuld met anger sorg oc drøffuelse Hielp oss
at wi mue al enisse loffue oc are dig i alle
vore gerninger/ord/oc tale Oc icke begere
der fore noget naffn loff pris heder eller ere

Wen lad al are och loff ske ockomme til dig vaar Fader som alting tilhør / och all ere oc loff bør at ske Beuare oss fra all vtacknemmelighed som er en greselig synd fore dig / Tillad at alle mēniske mwe opueckis til at ere oc loffue dig vor Gud oc fader for vaar christelige tro leffnid oc gode gerninger skyld / lad oss icke loffuis och prisis der saare

✿ Wen lad alle loffue are och prise dig oc dit hellige naffn der saare / som all are pris oc loff bør ath ske all ene O Gud fader fly oc skicke det saa / ath ingen tager onde exempell aff vore seder eller gerninger Oc at ingen tager nogen aarsage aff denn til at foracte eller bespotte dit hellige naffn O fader beuare oss ath wi inted begere huerken aandeligt eller verdeligt vden det kan komme dit hellige naffn till loff och are / Er det saa ath wi noget bede eller begere som icke kan komme dig til loff och are Da hør oss icke och gør ey heller effter vor wformymstige bøn och begering Wen hielp oss ath wii mwe saa leffue her

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

I verden Ath wii mwe altid findis ath 2
vere dine sande oc rette bøyn Ath wii icke falskelige oc forgeffuis kalle dig vor fader Til denne forscreffne bøn høre alle de psalmer I huilke mand loffuer herder ærer oc tacker Gudz naffn met/

Andey bøn

Tilkomme oss dit rige

OEtte Jørdelige elendige leffned her i verden Det er alle synders oc ondskaffs Rige oc dieffuelen er en herre oc første der offuer Thi hã er begyndelsen til alle synder oc onskaff han er en skalk oc bedra gere mod alle menniske/Men dit Rige er all naadis aris och alle dygders Rige I huilket Jhesus Cristus din kare Søn er en herre oc første/och han er begyndelsen til alle dygder oc en ret opprindelse til all miskundhed oc naade/Der fore kere Fader hielp oss fra dette rige och ver oss miskundelig Oc giff oss naade til at tro rettelige paa Jhesum Christũ din kare søn

Giff oss oc ith fast oc wmistrøstigt haab
til dig naade oc barmhertighed / mod vor
syndelige cõscientie oc samuittighed / Giff
oss en fast kerlighed til dig oc til alle mẽ
nicke her i iørderige / O fader frels oss fra
all vantro oc fra alt mishoff oc fortuilelse
Oc fra alt had auind kiff oc trette At de
drage oss icke till fordømelse paa det siste
Hielpe oss oc ath wi mwe fly all wrenlig
oc slem begerig oc løste til wkyskhed / Oc
giff oss naade til at leffue erlige oc kyske-
lige i alle honde maade / Beskerme oss fra
orloff och krig slag och trette / och fra all
wfred oc wsandrectighed Oc giff oss dit
Rigis dygder som er fred naade kerlighed
ro oc lise veluilligheed oc en god samdrectt
ghed met huer andre / Hielp oc beuare oss
at hastighed oc vrede had och awind icke
fonge deris rige oc regemẽte i oss / Mẽ lad
enfoldighed oc broderlig kerlighed oc elske
ligheed til huer andre bliffue oc regere i oss
Met alle honde vẽskaff milhed / sactmodi
ghed / oc tolmodighed / Hielp oss at wi faa
icke wskickelig sorg oc bedrøffuelse i vor-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

hierte naar oss hender nogē modgong nød
sorg eller forfølgelse Lad oss icke legge sa
adant for suarlige paa hierte Wen lad oss
faa din miskwndhedz glede i vaare hierte
oc lad alle vore synder oc sorger tagis fra
oss Lad oss bliffue fulde aff alle dygder oc
gode gerninger/At dw kant altid regere i
oss/at wi mwe bliffue i dit rige/Ath wit
kwnde tiene loffue oc are dig aff alt vort
hierte oc met hw och sind baade induertis
oc vnduertis Oc leffue effter dine budord
oc vilge/Oc lad oss al ene regeris aff dig
i alle maade och icke aff oss selff/eller aff
vaare legeme verdē eller dieffuelē/Lad oss
icke heller effter følge deris vilge begerig
eller løst/mē al eniste din vilge/Hielp oss
at dit rige maa straxs begyndis i oss/oc da
glige forøgis i oss/Ath onde begerelser oc
løste faa icke mact i oss/eller ladhed til go
dhed oc dyglige gerninger/Paa det at wi
skulle icke falde i syndē igē/Wen vnd oss
at wi mue bliffue faste oc stadige i en rat
eristelig tro oc leffnid/Oc icke al eniste at
begynde at leffue vel/mē oc saa at fuldkō
me sāme vort leffnid vel som Dauid siger

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Herre oplivs mine øgen ath ieg skal icke
soffue eller ledyes i min gode leffnedz be-
gyndelse / Ath mine fiende icke faa mact
offuer mig

✿ Hielp oss kere fader ath wi mwe bliff
ue stadige i den hellige tro och i ith gaat
leffned / Ath dette vort rige maa endes oc
fuldkommis i dit tilkōmende Rige / Hielp
och frels oss aff dette syndelige och farlige
leffned / Och giff oss naade till ath begere
dit ewige rige baade aarle och sille / Hielp
oss oc ath wii mwe hade oc forsmaa dette
verdens rige / Giff oss oc naade til at wii
icke rędis eller frøcte for dødē / Wen vnd
oss ath wii mwe begere hannem / paa det
ath wii mwe komme till dit ewige Rige
oc liff / Vent fra oss all kerlighed oc bege-
relse till dette vort legemelige leffnid / och
verdens vellyst / Ath dit rige kan fuldkō-
mis i oss / Til denne bøn hør alle de psal
mer oc verss i huilke mand begerer naade
oc ith dygdeligt leffnid aff vor Herre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Tredye bøn

Vorde din vilge paa iorden som hay er i hiemmeley

Or egen vilge er altid ond oc aldrig god naar han lignes ved din vilge / Men din vilge er altid offuermaade god Thi skulle wi altid bede oc begere at han altid skeer och fuldkommis Thi forbarme dig offuer oss kere fader / Och lad ingen ting ske effter vor begering oc vilge Uden det er oc din vilge / Giff oss naade til at haffue tolmodighed naar vor vilge hindres eller brydis / Vnd oss naade til ath wii icke forhafte oss / eller fortørnes och vredis om nogen taler bander / sijger eller gør oss noget emod / Och ath wii icke bande skrige robe fortale eller forderme nogen / Lad oss icke helder beskerme oss met nogen forhastelse Men lad oss ydmyge oss oc vige oc omdrage met alle tolmodige som oss bryde emod encten meth ord eller gerninger / Lad oss och vige for alle som gøre emod

D

vor vilge oc lad oss gøre vor vilge till inted/ Lad oss velsigne och loffue dem/ som gøre och fuldkomme din benedide vilge mod vor vilge effter din vilge / Giff oss naade til ath wii mwe tolmodige lide all slugdom armod wløcke / sorg/ modgong nød oc drøffuelse Och ath wii mwe kende och vide ath det er din guddommelige vilge ath saa skal ske paa det at wii skulle vndertrycke och til inted gøre vor egen vilge / Giff oss oc nade til ath wii mwe gerne lide wret oc lad oss icke selffue hefne oss offuer dem som oss gør emod/ eller gøre dem ont for ont eller hwg for hwg/ men lad oss gøre dem gaat for ont/ Och lad oss vere tolmodige och lide det veluillige och kerlige for din vilge skyld/ oc kende och forstaa ath det er oss sket effter din vilge/ oc der fore tacke oc loffue dig

❧ Lad oss icke legge dieffuelen eller onde mēniske det til naar oss skeer noget ont eller modgong mod vor vilge/ Men lad oss legge din guddommelige vilge det till som det altsammen saa skicker / Paa det

ath dw vält behindre vor egen onde vilge/
oc giffue oss diss mere glede i dit rige igen
Giff oss naade till ath wii mwe gladelige
dø/ Och ath wi mue veluillige anamme
døden for din skyld / Ath wii icke bliffue
dig vlydige met vaar vtolmodighed eller
fortuilelse i nogen maade Men lad oss da
fuldkommelige tro Ath dw haffuer giort
hylleſt nock faar alle vaare store synder/
Och ath dw vilt gerne forlade oss den
oc gøre oss salige aff din godhed

✿ Giff oss naade til kere Fader/ Ath
wii icke gøre eller leffue effter vaare lem-
mers begering och vilge/ Lad oss icke hel
ler giffue vore hender/ føder/ øgen/ øre/
bwg eller liff mact til at gøre effter dette
vilge/ men lad den gøre alting effter din
benedide vilge / Beskerme oss vel fra all
fortredelig/ vlydig/ vhørig forherdelig och
for all anden vor egen onde vilge / Och
fra al den vilge sō wii kunde haffue eller
faa til troldom spaadom eller till nogē an
den saadan ting Oc vind oss ath wii inne
bliffue dig høzige och lydige i alle maade

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

effter din vilge Vnd oss oc ath faa en god fri oc fuldkōmelig vilge i alle honde ting baade i aandelige oc verdelige/ ewige och forgengelige effter din vilge

✿ Beware oss fra al baguaskelse oc fortalelse at wi ingen kōme i noget ont røcte Lad oss icke tale eller sige noget ont om andre eller dømme nogen forfengelige/ eller tale ille om nogen Vortag alle saadanne onde twinger oc sware synder fra oss/ Ath wii hwerken gøre dem selffue oc ey heller haffue nogen løst eller vilge till ath høre dem aff andre / eller samtøcke ath andre dem gøre / Men lat oss ath naar wii see eller høre noget som er straffeligt w erligt wbeqwemmeligt eller syndeligt aff andre eller om andre ath wii mwe deth tige och dølge/och gøre det till inted saa meget sō oss er mueligt Oc kere det all ene for dig vor fader oc befale det i din vilge/At dw skicker oc far der met som dig selff teckis Och lad oss forlade dem som oss eller andre gøre emod eller fortørne met deris on de twinger eller andre synder Och lad oss

haffue medlidelse met dem/ oc icke begere dom straff eller hefn offuer dem

❦ Kere sader lar oss ath forstaa oc vide Ath ingen kan gøre oss nogen skade/ met minde en at han gør sig selff twsinde folt mere skade fore dine øgen / Och vnd oss at wii mwe der faare diss mere dragis til barmhertighed mod hannem en til forthø-nelse oc straffelse/ Lad oss fordi mere ync-ke offuer hannem en ath heffne oss offuer hannem selffue Thi dw straffer alle on-de gerninger oc synder Giff oss naade till at wii icke gledis eller faa nogen løst der aff ath det gonger dem ilde som oss hader Eller ath de faa nogen straff/ hefn/ sorg/ eller modgög som oss haffue bruded emod enctē met ord eller gerniger/ Eller i huad som helst maade deris onde leffned / syn-der/ eller onde omgēgelse er oss emod Lad oss icke søge eller bedrøffue oss naar det gaar dem vel/ eller tage det til møsticke i vaare hierte at de haffue meget gaat gotz penninge och rente eller stor fremgong i denne verden/ Til denne bøn hør alle de

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Psalmet oc verss i hullke mand beder for syndere oc for sine fiende

Fierde bøn

Giff oss i dag vort daglige brød

Dette brød er vor Herre Jhesus Christus sō spiser oc trøster sielene O himelske fader giff oss fordi naade till / Ath Christi leffnid oc pine oc hans ord / euangelium gerniger / oc vilge / mue ret bliffue predicked for oss / oc for alle mēniske i verden / Ath wii mue alle vide / forstaa / holde och merke dem i vore hierte sind och hugkommelser Vnd oss oc ath wii mue haffue Cgristi ord leffned och gerninger altid for oss i al vor liffuis tid lige som en spegel oc exempel til at leffue rettelige effter Giff oss naade til ath wit mue sterke och hugsuale oss (i vor sorg nød drøffuelse oc modgong) met Jhesu Christi suare død oc pine / Oc acte oc besinde at han led det altsammen tolmodige for vaare synder oc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

miſgerniger ſkyld/Vnd oſſ at wi inue oſſ
ueruinde den euige død for Jheſu Chriſti
død oc for den faſte tro ſkyld ſom wi haff
ue der till ath han haffuer giort fyllest for
alle vaare ſynder/Och lad oſſ følge ſam-
me vaar frelſere til det ewige liff for vden
alt hinder Giff alle predickere oc lareſe-
dre din naade till ath de mue rat predicke
oc lære den menige almue/dine hellige ord
oc euangelia alle til nøtte oc ſalighed Oc
lær alle menniſke ath kende Jheſum Chri
ſtum din Søn/oc hans velgerninger ſom
han giorde mod oſſ alle/och frelſte oſſ fra
den euige fordømelſe oc dieffuelen / Hielp
at alle ſom høre dine ord at de mue kōme
dem i hw oc bedre deris leffnid der efter
⁂ Kere fader lad oc all falſk lerdom oc
predicken aff ſlettis / och forgaa aff alle
menniſkis hierte/oc hukommelſe/I huil-
ke dine ord oc vilge icke laris och predic-
kis oc Jheſu Chriſti velgerninger oc for-
tieniſte/Forbarme dig offuer alle Biſper
Præſter oc muncke och offuer alle aande-
lige perſoner/Och giff dem naade til ath

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

de mue rat lare oc forstaa dine hellige ord oc føde och lede oss met dem til det euige liff och saligheð Beskerme alle som icke ere sterke i troen ath de icke fortwile eller tage nogre onde exempel aff kirkes Pre later Prester / Larefedre oc Munche till ath lessue ilde effter och synde / Eller ath gøre nogre gerninger som dig ere emod / Beskerme oss fra alle ketterske oc falske lerdomme / Ath wii mwe alle bliffue sam drectelige ved dine egne ord oc lerdomme som er vaart daglige brød och føde / och tillad aff din store naade ath wi mwe der aff fonge / och haffue vor daglige føde / til vore sielis saligheð

✠ Lar oss oc at wii mwe rat besinde oc offuertencke / Vaar herris Jhesu Christi sware død oc pine / oc indtrycke den i vaare hierte / Oc vnd oss naade til ath bewise det met vort leffned oc gerninger / ath wii are rette cristne mennisке / Vnd oss ath wi mwe anamme vor herris Jhesu Christi legeme i vor yderste time / Vnd oc ath alle Prester oc Munche mwe salige anamme

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

det verdige Sacramēte til alle menniskis forbedring oc salighed/ Vnd och tillad ath wii oc alle cristne menniske mue oc anam me det hellige sacramēte i tilbørlige tider met din naade och miskundhed/ O Gud Fader giff oss vort daglige brød At Christus maa blissue i oss oc wii i hannem til ewig tid/ Och ath wii mwe rettelige bere det naffn som wii haffue aff hannem och kallis cristne menniske Oc ath wii mwe skellige leffue och haffue oss faar alle och emod alle som gode christne menniske bør ath gøre/ Till denne bøn hør alle Psalmer oc verss I huilke mand beder for kirkēs stat serdelis mod falske lærerre oc for onde fortwilede forherdede / och for alle bedrøffuede menniske

Femte bøn

Forlade oss vaare synder som wii forlade dem som oss bryder emod

DEnne bøn lærer oss ath wii skulle først forlade dem som oss haffuer

giort emod Dch naar wii haffue det giort
Da mwe wii bede Gud ath hany vill for
lade oss vaare synder/Her er tilforn lart i
den Tredye bøn ath Gudz vilge skal ske
Dch ath wii skulle lide alt ont och mod=
gong tolmodige/ och icke giffue ont for
ont eller heffne oss offuer vaare wuenner
och fiende Wen ath wii skulle gøre dem
gaat for ont lige sō Gud vor Fader gør i
hiemmelen/som lader sin sol opgaa och
skinne offuer onde och gode menniske/oc
lader regne offuer dem som hānem tacke
oc loffue oc desligest offuer dem som Han
nem icke tacke eller loffue men ere aldelis
vlydige och vtacknemelige mod hannem/
Der fore bede wii dig kere fader ath dw
vilt hielpe oc trøste vor samuittighed hw
sind och hierte baade nu och i vor yderste
endeligt Ath wii icke falde i fortuilelse el=
ler i noget misshaab for vaare vtalige syn
der skyld/ Eller grue och forfer de oss fo=
re din strenge dom oc ret i vor dødz time/
Wen lad oss da stadelige tro ath Chris=
tus din Søn haffuer giort fyllest for vaare

ſynder Oc giff oſſ det ſaare fred och ro i vaare hierte at wi mue gladelige bie effter din dom och tilkommelſe/ O fader døme oſſ icke effter din ſtrenge retferdighed Thi det bliffuer inted mēniſke fundet retferdigt for dig

✿ Kere fader lær oſſ ath wii icke forlade eller trøſte oſſ paa vaare egne gode gerninger bønner/faſte eller leſninger/ Men lad oſſ all ene forlade oſſ till din vbegribelige och vſigelige ſtore miſkundhed oc miſkundhed/ Och giffue oſſ aldelis der vnder Lad oſſ icke fortuile eller falde i miſhoff fore vort ſlemme och ſyndige leffnid ſkyld Men lad oſſ acte och beſinde ath din miſkundhed och naade er ſtørre och mere en alle vaare ſynder/

✿ O Gud fader hielp och trøſte alle menniſke ſom ere beſuarede meth ſaadan angeſt. ſorg och fortuilelſe for deris ſynder ſkyld i nogen dødis nød och fare/ och deſligeſt i deris dødz time och beſynderlig (N eller N ſom nogen vill ſerleſtis bede faare) forlad Hannem och oſſ alle

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Baare ſynder/oc trøſte oc tag hannem till
naade Giff oſſ din naade oc miſkund/oc
forlad oſſ vor ondſkaff oc ſynder Lige ſō
dw haffuer bwdet oſſ ath wii ſkulle gøre
dem gaat ſom oſſ gør ont/Stille och bort
driff dieffuelen vaar obenbare fiende/ſom
greſelige kerer paa oſſ for dig/for vaare
ſynder ſkyld baade mw och i vort endelige
Och deſligeſt ſaa tit vor egen ſamwitti-
ghed kerer och knwrrer mod oſſ/och i oſſ
fore vaare ſynder ſkyld/Lad oſſ da tøcke
dem ille ath vere oc tro at dw vilt gerne
forlade oſſ dem for Jheſu Chriſti død oc
pine ſkyld/O Gud Fader døme oſſ icke
effter dieffuelens keremaal/eller effter vor
egen ſamwittighed/ Hør icke vor fiendis
tøſt ſom kerer paa oſſ for dig nat oc dag
Lige ſom wii icke gerne ville høre dem/
ſom fortale andre menniſke/O Gud tag
fra oſſ alle ſynders beſwarelſe och tynge/
Och giff oſſ en ren oc god ſamwittighed
vden ſynd oc onde begerelſer/At wi mue
haffue ith rent oc klat hierte til dig oc for
lade oſſ viſſelige til din ſtore miſkwndhed

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

nade / De leffue oc lide all modgong met
ith glat hierte / Och desligest gladelige dø
ath wii mwe siden komme til din ewinde
lige glede Til denne bøn høier alle psal
mer och verss som bede om syndes forla-
delse oc Gudz miskundhed,

Den Siette bøn

Led oss icke i fristelse

Vi haffue trende fristelser (oc
wii fristis i trende honde ma
ade) Som er aff legemed die
ffuelen oc verden / Thi bede
wii dig alder megtiste Gud Fader at dw
vilt giffue oss naade till ath twinge vort
legemis løste och begering / Vnd oss naa-
de til ath wii kwnde staa emod all bege-
relse til offuerflødighed i mad och dricke /
och mod all ledye och aarkelølshed meth
søffn oc anden ladhed / Och mod høffer-
dighed och alle andre dødelige synder /
Giff oss naade till ath twinge vort lege-
me / oc gøre dem tienstacteltge oc ydmyge

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

i alle maade/Met faste edrughed och met maadelig mad och dricke/Och met ideligt arbeyde oc gode gerninger/met maadelige och slet tilbørlig kledebon/met vect och maadelige søffn och senge leyre Giff oss naade till ath stonde emod legemens onde begerelser och vkyskhed och vnd oss ath wii mue døde dem met Jhesu Christi dødis och pines betenckelse och i hw kommelse/

✿ Och lad oss icke samtycke eller fuld komme legemens begerelser oc løfter som oss kunde drage till synd Giff oss naade til ath naar wii see nogre deylige menniske/at wi icke begere dem/eller tage aarsage til nogen vkyskhed der aff Men lad oss tacke loffue hedre och ære dig Gud som dem skabte saa deylige/Och lad dem bliffue oss en aarsage till all renlighed och kyskhed/Giff oss naade till ath naar wii høre noget løsteligt/och deyligt eller faa och noget som oss tøckis ath vere nøtteligt och gaat som er rigdom heder eller ære Ath wii icke da be-

gere vor velløst der vdi men ath det maa
kōme oc ske dig till loff oc ære Beskerme
oss fra all gerighedz synd/ Oc fra all bege
relser til denne verdens rigdom/ Beuare
oss och ath wii icke begere denne verdens
heder eller ære Oc ath wi ey helder giffue
samtycke til deris begerelse
✿ Beuare oss oc at denne verdēs falske
velløst oc fongengelige rigdom glede och
anden forfengelighed/ Icke locke eller dra
ge oss till ath elske och følge dem effter/
Beuare oss oc ath wii icke dragis til ha-
stighed/ vrede oc fortørnelse/ eller til vtol-
modighed/ naar verden gaar oss emod
met armod/ sorg/ nød eller anden modgōg
Men giff oss naade till ath vedersige all
verdēs løgn bedragelse/ falskhed suig van
tro/ Och alt verdens gotz baade ont och
gaat Oc all hennis hoffmod och forfen-
gelighed/ lige som wii haffue loffuit i do-
ben/ Lad oss staa fast i vaart løffte/ och
bliffue daglige mere oc mere fastere i tro-
en och i samme løffte/ ✿ Besker-
me oss fra dieffuelens onde indskydelser/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Ath wi komme icke i hofferdighed/oc be-
hage oss selffue/oc forachte oc forsmaa an-
dre/encten for rigdoms edelighed/ konst
visdom velde mact heder are eller for no-
gen anden ting skyld/sō dw haffuer giff-
uit oss her i verden/Beuare oss ath wi ic
ke saa had eller awind til noget menniske
i nogen maade Lad oss icke falde i nogre
fristelser som gelde paa troen Eller i no-
gen fortwilelse oc mishoff/paa din naade
oc miskundhed/encten nw i vor liffuis tid
eller i vor siste dødsens time / O hiem-
melske fader ieg befaler dig alle christne
menniske som stride/arbeyde oc staa mod
alle disse mangfoldelige fristelser som ske
aff legemed dieffuelen oc verden Støcke
dem sō en nw staa/hielp dē op sō ere ned
faldne/oc vinder trøcte aff dem/Och giff
oss alle din naade sō ere her skickede i dē-
ne verden blant saa mange vaare suare
fiende oc fristelser som altid stride mod oss
vden affladelse Ath wii mwe mandelige
stride oc staa mod dem met din hielp och
trøst/oc saa den ewige hiemmerigis glede

Den Siwende bøn
Mey frels oss fra alt ont

DEnne bøn beder mod alt ont pine och straff och plaffue for synderne/ lige som den hellige kirke gør i Letanien O himelske Fader frels oss fra din fortørnelse oc fra den euige helffuedis pine/ Frels oss fra din strenge dom i vaar døds time och paa den yderst domme dag Beskerme oss fra dieffuelen oc hans parti och fra hastig oc snar bradød/ Beuare oss fra vand och ild/ fra tordvn oc lvnild/ sne och hagel/ Beuare oss fra hvnger oc dyr tid/ oc fra orlog och krig/ och blodis vdgydelse/ Beskerme oss fra alle dine store plaffuer pestilentze pocker spitalsk sot oc fra alle andre suare sotter oc siugdomme/ Beskerme oss fra alt ont och fra legemens nød sorg och drøffuelse/ Lad dog alting ske effter din vilge i disse sticke dit guddommelige naffn til loff heder oc are

P

Amen

✿ O hiemmelske Gud fader vnd oss at wii mwe faa alt det wii bede om i disse bøner och lad oss icke tuile der paa / Ath dw ey haffuer høyt vaare bønner veluillt ye / och vilt gerne giffue oss det wii haffue bedet dig om / thi sige wii alle gladelige Amen det er sandelige och visselige Amen

En stacked vdtydning paa Pater noster mellem Gud oc Sielen

Sielē siger / Voyr fader som est i hiemmelem / wii ere dine arme bøyn her paa ioyrden / och skilde fra dig her i denne store elende / O hwilket ith suart hinder och skilsmaall er der mellem oss oc dig / Huoyrledis skulle wi nogen tid komme hiem til dig i voyt federne rige

✿ Gud suarer sō Malachias siger i det føyrste ca / Ith barn elsker sin fader och en

ſwend hedzer ſin herre Er ieg eders fader Huor er da den kerlighed ſom i ſkulle haff ue til mig / Er ieg eder herre Huor er da den tieniſte frøct oc are ſom i ſkulle gøre mig / Thi mit hellige naffn bliffuer dagli ge laſtet beſpottet oc vanared aff eder och hoff eder / ſom Eſaias ſiger i det lii capit /

Den førſte bøn

✿ Sielen ſiger / O hiemmelſke fader det er ſant diſſ var Vii bekende vor ſynd och ſkyld for dig Ver oſſ en miſkūdelig oc na adig fader Och regne icke for ſtrengelige met oſſ / Men giff oſſ din naade ath wii mue her efter ſaa leffue ath wii mue loff ue hedre oc are dit hellige naffn euindeli ge / Lad oſſ inted tencke tale ſige eller gø re uden deth kan komme dig till loff och are / Saa ath dit loff heder och are altid førſt och ſiſt atſpørgis aff oſſ / Och icke vaar egen heder pris eller ere / Vnd oſſ ath wii mwe elſke dig vaar kere fader offuer alting / Och are frøcte och loffue

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

dig aff alt vor hierte

✿ Gud swarer som Esaias screff i sit lii ca/Huorledis kan mit naffn aris eller gøris helligt hoss eder Thi alle eders hierte och tancker eller tilbøyede til ont och och ligge fangne i synderne/som der staar Geneſis viit cap/Och ingen kan swinge mit loff i fremmede land/som Dauid siger i den cxxxvii Pſalm

Den anden bøn

✿ Hielen siger/O hiemmelske Fader det er sandingen wi fornēme vel oc merke ath vaar lemmer oc ledemode ere tilbøyelige til synderne/Och ath verden dieffuelen oc vaare legeme/ville regere i oss/Oc ville vdriffue dit naffn loff oc are Thi bede wii dig at dw vilt hielpe oss aff denne elendighed Och lad dit rige komme til oss/och forriffue vaare synder/Ath wii mwe bliffue gode och dig behagelige/ath dw kant all ene regere i oss Ath wi mwe bliffue dig hørige oc lydige baade inuertis oc vduertis aff all vor mact och for-

mwe i alle maade ❧ Gud Fader ſuarer ſom der ſtaar Deutro/xxxii ca/ Huilken ieg vil hielpe den forderffuer ieg førſt/ Oc huilkē ieg vil gøre leuende/ rig god oc ſa lig/ Den døder ieg før och forlader han- nem Jeg gør hannem och fattig oc til in- ted ſom Dauid ſiger i den lxxviii pſalm Men i ville icke lide ſaadanne mine ger- ninger raad och ſkickelſer/ ſom der ſtaar i den forneffnde Pſalm/ Huorledis ſkal ieg da hielpe eder Eller hwad ſkall ieg mere gøre eder ſom Eſaias ſcriffuer i det v ca/

Den tredye bøn

❧ Sielen ſwarer/ Det er oſſ emod ath wii icke forſtaa eller lide ville din naadeli ge hād ſtraff oc mact ſom dw legger ſtyn dem paa oſſ ath wii dig kende ſkulle/ O hiemmelſke fader giff oſſ din naade oc oc hielp/ Och lar oſſ ath wi lade din gud dommelige vilge ſke i oſſ/ Gør det oſſ en ont/ Da lad alligeuel din vilge ſke och fuldkōmis der i/ Straffe oſſ mildelige ſla hwg reffſe oc brent/ Och gør alt det dw

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

vilt/och lad din vilge ſkee och icke vaar/
Behindre oc omuent vor vilge/ Och lad
oſſ inted gøre effter vort eget gode tøcke
oc mening vden det er din vilge Thi vor
vilge och din are tuert emod huer anden/
Din vilge er altid god / en dog ath han
icke ſaa ſynes for oſſ / Och vor vilge er
altid ond aff ſig ſelff / alligeuel ath han
ſynis oſſ god

✿ Gud ſiger ſom Dauid ſcreff i den
lxxviii Pſalm / Det er vel før ſket ath
man haffde mig kar met mūden/ Oc hier
ted vor dog longt fra mig/ Och naar ieg
lagde min hand paa den / Ath de ſkulle
bedred den/ Da løbe de til bage/ oc følle
bort fra mig mit i min gerning / ſom der
ſtaar i ſamme Pſalm De omuendis den
dag ſom de ſkulle ſtrider/ De ſom vel be-
gynte och komme mig til / ath ieg ſkulle
ſtraffe och gøre med dem effter min vilge
De ere omuende oc faldne i ſynden igen/
och vannare och forgate mig / Och ere
vtolmodige i deris modgong ſom ieg ſen-
de dem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Sielen swarer O hiemmelske fader det er vel sant/thi at ingen kan vere sterk aff sin egen mact som der staar i Re ii c/ Huo kan bliffue/eller staa mod din mact vden dw vilt trøste och sterke oss selff/ Der faare kere fader læg din hād miskun delige paa oss/oc straffe oss effter din vilge/ Ath wii nw bliffue dig hørige och lydige i alle maade/dig til loff oc ære Men Kere Fader styrke oss i saadan din straff oc vilge/met dit hellige ord/Och giff oss vort daglige brød/Och indtryck din kere Søn Jhesum Christū i vaare hierte som er det sande hiēmelske brød/Ath wi mwe styrckis aff hannem/ Och lide gladelige all modgong sorg och plaffue/ och offuer giffue all vor egen vilge/oc gøre oc fuldkōme din vilge/Giff oc alle cristne mēnisk naade oc miskund/ Och sent oss lærde predickere som kūde kēde oc lære oss dine hellige ord oc euāgelia Oc at kende Jesū

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

din kere Søn vor frelsere

✿ Gud siger som der staar Jeremie i det v ca/ oc mange andre steder i scrifften Det er icke gaat at mand skall kaste hel ligdom for hvnde/ Eller giffue hvndene børnenis brød / I synde daglige / Dch naar ieg lader predicke for eder baade nat oc dag/ Da høre i det icke oc gøre ey hel der der effter / men mine ord bliffue for smaade och foractede aff eder

Den femte bøn

✿ Sielen swarer O himmelske fader forbarme dig der offuer och forlad oss det Vii tøcke det ille at vere at wii icke høre dine hellige ord oc leffue oc gøre effter de Thii bede wii dig ydmygelige / Ath dw vilt haffue tolmodighed met oss dine fatti ge elende børn/ Oc forlade oss saadan vor skyld oc synd/ Dch gack icke til rette met oss / Thi ath ingen er redferdig for dig/ See till det løffte som dw haffuer loffuit oss/ Thi wi ville gerne forlade dem sō oss haffuer brudet emod/ Oc der fore haffuer

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

dw loffuit at forlade oss voze synder/ Dog icke saa ath wii ere din forladelse verdige fordi ath wii forlade andre/ Men fordi at dw est sander oc miskundelig Oc haffuer loffuit oss affløsning aff vaare synder aff din egen godhed oc naade/ Om wii forlade dem som oss byder emod/ till huilked løffte wii forlade oss stadelige

✤ Gud suarer sø der staar i den xxviii psal/ Jeg forlader eder tit eders synder oc frelsere eder fra ont Men i bliffue icke stadige i troen/ I haffue en liden tro/ I kunde icke vaage och tøffue en føye tid meth mig/ I falle snarlige i fristelse igen som S Matthens siger i det xxvi capittel

Den Siette bøn

✤ Hielen siger O hiemelske fader wii ere skrøbelige och swage/ Och fristelserne ere offuermaade stoze oc mange/ baade aff le gemet dieffuelen och verden/ O kere Fader hielp oc trøst oss alle och lad oss icke falde i fristelser oc synd igen Men giff oss din naade ath wii mwe bliffue faste och

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſtadige i troen/ Oc ath wii mwe mande-
lige ſtride til vort endeligt/ Thi wii for-
mwe inted gaat aff oſſ ſelffue/ Vden ath
dw vilt hielpe och trøſte oſſ

✤ Gud ſwarer ſom der ſtaar i det vii
Pſalm Jeg er retferdig/ och min dom er
retferdig/ Thi mue ſynderne icke bliffue
wſtraffede/ fordi mwe i nw lide ont och
modgong ath i kunde der met plaffuis oc
ſtraffis/ Det er eders ſynders ſkyld ath i
lide noget ont i verden Thi de nøde och
tuinge mig till ath ſtraffe eder/ Paa det
ath ieg ſkall bort wende ſynderne fra eder
ath i ſkulle icke gøre oc bedriffue den

Den Siuende bøn

✤ Hielen ſiger Effter tht ath det onde
drager oſſ till ath ſynde/oc giffuer oſſ da-
glige aarſage til ſynden/oc egger oſſ til hē
de/ Thi bede wi dig kere Fader/ Ath dw
vilt frelſe oſſ fra alt ont/ Oc naar wii ere
ſaa frelſte Ath wi mue da bliffue dine ke-
re lydige børn i alle maade och loffue hē
dre oc ære dig euindelige Amen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

✿ Och ihen dw haffuer saa lært och budet oss ath bede/och loffuit ath dw vilt høre Vore bøner Thi haabis wii stadelige/oc tro och ære visse der paa alder Kereiste Fader/Ath dw vilt giffue oss det na adelige/dig selff til loff och ære Dw vilt oc holde och gøre alt det/som dw haffuer loffuit oss arme menniske/Thi vere dw altid velsignet loffuit hedret arid oc benediet/Aff alle dine Engle Helgene oc creature til ewig tid for wden ende Amen

Om Aue Maria

HEr skal huer merke/ Ath ingē skall sette sit haab och tro all ene paa iomfrw Maria Eller mene ath hun kan gøre hannē salig met sin bøn oc verdskyld Thi huert christet menniske skall all eniste haffue sin tro oc haab til Jhesum Christum At han kan gøre hannem salig och ingen anden/ Och den tro oc haab bør Gud och inted creature Oc saadon en tro/ Er den høyste tieniste oc loff/ som nogen kan gøre Gud

❧ Men huer skall loffue ære och tacke Gud/ faar den store naade han gaff Jom frw Marie/ Anderledis skal man icke loffue eller tacke hende Vden faar hwn fik den wsigelige store naade aff Gudz egen godhed vden al sin fortieniste At han gior de henne verdig til/ ath føde sin kere Søn (som hun oc selff siger i Magnificat saa) Gud saa till sin tieniste møis foractelse/

❧ Hun roser sig icke aff sin ydmyghed (som mange sige vforstandelige) Thi det

vaare hofferdighed och ſynd / om hun det giorde Men hun loffuer Gud for han vil le verdis till aff ſin naade / Ath vduelge hende til at føde ſin Søn Der hun vaar fattig och foracted blant menniſkene

✤ Naar ith menniſke ſeer Soll Maane eller ſtierner oc andre deylige dyrebare cre ature / Da giffue de hannem aarſage till / ath loffue oc tacke Gud ſom dem ſkabte Oc ſige Velſignet vere dw aldermectiſte Gud aff alle dine engle oc helgene / oc aff alle dine creature ſom dw haſſuer ſkabt i hiemelen oc paa iorden Saa maa man oc gøre om Jōfrw Maria oc ſige / O alder veldigſte Gud Velſigned vere dw ſō ſkab te / det edelige menniſke Jomfrw Marie / Och gaff hende ſaa ſtor naade oc are ath hun maatte føde din Søn vor frelſere Vel ſignet maa hwn oc vere aff alle mēniſke / Giff oſſ alle naade til At wii mue loffue och tacke dig der faare ewindelige / Saa ſkulle wi ſkicke vor hw oc hierte til Gud i vaare bønner om hende / Ath vaar tro och haab icke ſtaar paa hende / Men paa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Jhesum Christum Vor herre och frelsere
och midlere til Gud fader Saa maae wii
haffue hwkōmelse om hende/ oc andre hel
gen i vaare bønner oc sige/ O alsommeg
tiste Gud som gaff Jomfrw Marie S
Peder S Powil/ och N oc N saa fast en
tro/ oc saadan stor naade/ Ach de trode all
eniste paa dig Giff oss arme mēniske naa
de til/ At wi mue all eniste tro po dig Oc
loffue oc tacke dig ewindelige i hīmerige
⁂ Saa maa man oc bede om andet som
hannem er nøtteligt/ Dog ath man haff=
ner altid troen hiertet och meningen till
Gud all eniste/ Ath han kan oc vil giff=
ue eller gøre det som wii begere och bede
om/ Der faare lyder och Aue Maria saa
At hun legger alting til Gud sō er i hēde

**Hil Maria fuld met naa=
de Herren er met dig velsig=**
ned est dw offuer all qwinder / velsigned
er din liffuis fruct Jhesus Christus amē

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Det kan huer see oc merke/ath her er ingē bøn i Aue Maria men der er al eniste loff heder och ære i hende/ Lige som der er ingen bøn i de første sex ord aff Pater noster/ Vor fader som est i hīmelen/ Men der er al eniste loff oc ære at han er Gud vor fader/ oc ath han er i hiemmelen Der føre kan och ingen gøre en bøn aff Aue Maria/ Thi det sømer sig icke at nogen skulle anderledis vdtyde de ord som staa i Aue Maria / En som den Helligand dem selff sagde

✿ Dog maa mand tale om dem i tuen de honde made I den første som i en offuertenckelse Ath wii offuertencke den store naade som Gud gaff Jomfrw Marie I andre maade skulle wii ønske och begere/ ath hun maa hedris oc æris oc holdis for Gudz moder aff alle menniske

I Første maade

✿ Først vor hwn fuld met Gudz naade Der aff kūde alle forstaa oc vide at hwn

vor vden al synd oc besmittelse/ Det vor
en megtig stor naade oss Gud Ath han
giorde hende fuld met naade Och frelste
hende fra all synd och ondskaff
✿ I Anden maade vaar herren met hē-
de/ Det er ath han kom ned aff Hiem-
melin aff sin egen wsigelige och vbegri-
belige Guddommelige godhed naade oc
miskundhed Oc lod sig vndfange i hēnis
rene Jomfrwelige liff Ath han ville si-
den lide død och pine paa det sit legeme/
och frelse oss alle fra dieffuelen och den
ewige død och fordømelse/
✿ I Tredye maade er hun velsigned
offuer alle qwinder/ Icke all eniste fordi
ath hun fødde vor Herre Jhesum Cris-
tum vden alt ve och pine och for vden alt
sit liffuis forkrenckelse och besmittelse
✿ Men ath hun bleff frwctsommelig
och vndfik en legemelig fruct aff den Hel
ligandz naade Huilken ingen anden iom-
frw eller quinde vor giffuen/
✿ I fierde maade fordi at hennis liff-
uis fruct er velsigned och forwared for all

den synd oc maledidelse som kommer offuer Eues oc alle quinders bøyn oc frwct Fordi ath de vndfangis i synd / oc fødis / ath de skulle vere skyldige till døden och fordømelse / Men Jōfrw Marie legemis frwct vor oc er all ene velsigned / Oc wil bliffue alle velsignede oc salige i hende

MAn maa her sette en bøn till Aue Maria Oc bede for den som forsmaa forbande och bespotte Jomfrw Marie oc hennis frwct Vor Herre Jhesum Christum /

Huo ere de som det gøre / Deth ere alle som foracte bespotte oc forbande Hās ord oc euangelia / som er Jøder hedninge och mange onde christne diss var / Her aff maa huer merke oc forstaa ath de foracte och bespotte Jomfrw Marie och hennis fruct Jhesum Christum som lase mange rosen krantze / oc tro oc mene ath de ville der met gøre fyllest saar deris synder Oc der met foracte oc forsmaa de Vor Herris dødis oc pinis fortieniste / och gøre hende til inted / Och der er en megtig suar synd

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

mod Gud vaar frelsere / De bespaatte
Vor Herre oc Jomfrw Maria mere met
deris Aue maria / ey de loffue oc are dem
Thi de hade och forsmaa Gudz ord och
ville icke tro dem / Och ey heller tilstede
at andre mwe tro dem / oc lase oc bede det
som Gud haffuer befalet dem / Wen de
ville ath alle skulle lase oc følge effter de
ris falske lerdom / oc onde seduane som de
haffue lenge bruget diss var

Er skal huer merke at Jōfrw
Maria och Christus hennis
frwet velsignis har i twende
maade Som er legemelige oc
aandelige ✿ Legemelige met munden
och met ordene som er met Aue Maria /
Och de foracte oc bespotte vor Herre och
Jomfrw Marie mere ey de loffue dē der
met / Thi de bruge munden oc labene all
ene och de acte inted met hierted hwad de
bede och lase / som vaar Herre selff siger
Watthei xv capit / Dette folk arer mig
met labene / men deris hierte er longt fra
mig / Vor Herre acter inted den lesning sō

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ſker met inwnden vden hierted/oc en god mening er det hoff

✿ Aandelige velſignis moderen oc fruc-ten/ Naar man loffuer arer och velſigner hennis Søn Jheſum Chriſtum Vor Her re met hierted Oc tacker oc loffuer hanne for hans hellige ord oc lerdomme/och for alle hans velgerninger/ ſom han haffuer giort oſſ arme menniſke Och frelſt oſſ fra den ewige fordømelſe met ſin død oc pine Oc vill giffue oſſ den euige hiemmerigis glede aff ſin egen godhed och miſkundhed for vden all vor fortieniſte Thi han gior-de fylleſt nock for alle vaare ſynder/ ſom wii haffue giort ellet gøre kunde til dom-me dag ✿ Naar nogen tacker oc loff uer Gud for alt det onde oc gode ſom hā nem tilkommer her i verden/ Och lader Gud der met betemme/oc ſkicke det ſom han vil effter ſin guddōmelige vilge/ Oc han lider det tolmodige/och er der met til frede Da loffuer han Gud aldermeſt/oc den bøn och loff er Gud meſt behagelig/ Wen det kan ingen gøre vden han er en

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

tet crifften/ Thi ath den ſom icke haffuer troen han kan icke bede reth til Gud aff ſit hierte ſom hannem burde Thi ath alle menniſkis hierte ere onde aff deris egen nature/ fordi bande de oc knurre oc murre mod Gud Naar han ſender dē nogē mod gong/ ſorg nød dryffuelſe armod eller ſka de paa deris gotz och penninge/ eller ath den ſkeer noget andet mod deris vilge/ Der fore vaare det den bedre ſō icke ret tro/ och icke reth bede met hierted Ath de lode baade/ Aue maria/ och andre bøner bliffue wlaſde oc till bage/ ſaa lenge ath Gud gaffue dem naade till ath tro/ och lære och bede met hierted thi Dauid ſiger om dem ſom icke tro/ och icke bede meth hierted (i den cixPſalm) hans bøn ſkall bliffue hannem till ſynd.

En bøn aff den xij Psalm.

Som huer maa bede til Gud ath han vil forrøge troen i oss/ oc sine ord oc euāgelia

Alder megtiste Gud hielp och støricke oss i den hellige tro/ Thi der ere faa menniske till som rat tro i christen dommen Det skeer fordi at man haffuer predicket och en nw lære alle vegne vnøttige och falske lerdōme Mange predicke mod deris egen samwittighed Oc det alder mest som de tencke ath almuen vill gerne høre D Gud forbriff oc til inted gør alle smigrende oc falske predickere for din miskūd hedz skyld/ Och alle som lære menniskен ath de kunde fortiene hiemmerige met deris egne velgerninger faste lesninger bønner eller oc streng leffnit/ Eller gøre fyllest for deris synder/ met deris egne gode gerninger Eller ath man skal sette sin tro och haab paa Jomfrw Maria/ eller paa nogen Helgen/ Ath de skulle fly oss till hiemmerige Thi huert menniske skal all

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

ene ſette ſin tro oc haab til Gud vor frel-
ſere/ ſom giorde fylleſt faar alle vaare ſyn
der met ſin død oc pine/ Thi han vill ger
ne forlade oſſ dem forgeffuis vden vor for
tieniſte ✿ De falſke prædickere/ ſige fa-
ar den menige almwe Vaar prædicken er
faſt oc ret/ Vii haffue mact aff Pauen oc
Biſpen/ Huo vil eller kan oſſ det forbiu-
de/ Oc met ſaadanne hoffmodige ord/ be-
drage de den fattige almue/ oc drage dem
til forderffuelſe ✿ Thi ſiger den Alder-
mectiſte Gud i ſamme xvii Pſalm Effter
thi de fattige chriſtne menniſke er nw saa
forladne At de haffue icke rette prædickere
ſom ville rat lare dem/ Huorledis de ſkul
le leffue effter mine ord oc vilge/ Oc icke
effter menniſkens bud oc ſkickelſe Da vil
ieg opſtaa/ oc oprette en rat ſalighed met
mit ord (och Euangelium) Met huilke alle
ſkulle ſtride oc driſtelige staa mod de an-
dris ord/ bud/ oc ſkickelſer Thi ath mine
ord/ere rene klare och ſande Lige ſom ith
rẽt klart ſølff/ ſom er ſiw gonge brent oc
renſet paa en teſt/ D aldermectiſte Gud

beſkerme dit hellige ord oc euãgelium / oc
beware oſſ fra alle falſke prædickere oc õde
parti / Thi der bliffue daglige flere van-
tro menniſke der ſom de are och prædicke
Som all eniſte ſøge effter deris eget profit
gaffn oc nøtte At de kunde men faa nock
ath leffue aff / oc haffue gode dage / Hwer
kan ſkøt ſelff ſee oc forſtaa huorledis det
gaar nw till alle vegne i verden met Kir-
kens perſoner / ſom ſkulle vare vaare hyr-
der och prædickere / Oc føde oſſ arme for-
ladne faar met Gudz ord oc Euangelia /
Som Vaar Herre dem befalede / Den tid
han ſagde till S Peder tre gonge fød mi
ne faar (det vaar chriſtne menniſke meth
hans ord oc euangelia) Gud vnd oſſ alle
ath lare dem rettelige Amen ✤

✿ Denne bog er prentet i Andorp
och rettet aff Chriſtien Pederſen
ſom vaar Cannick i Lund ✤
Aar effter Gudz byrd M D xxxi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

Denne Bog hör mig Peder Rasmus son Malmö och haffuer varit min S. Faders Rasmus Povelsöns och ligger begrafuer i Malmöes kirke oc döde det Aar 1587.

Tiorls Matzens Husten Gunde

Sund Mortens Husten Ellene

Niels Tues Husten Ane Lindis dotter, Kisten

Erich Anders Husten Liste

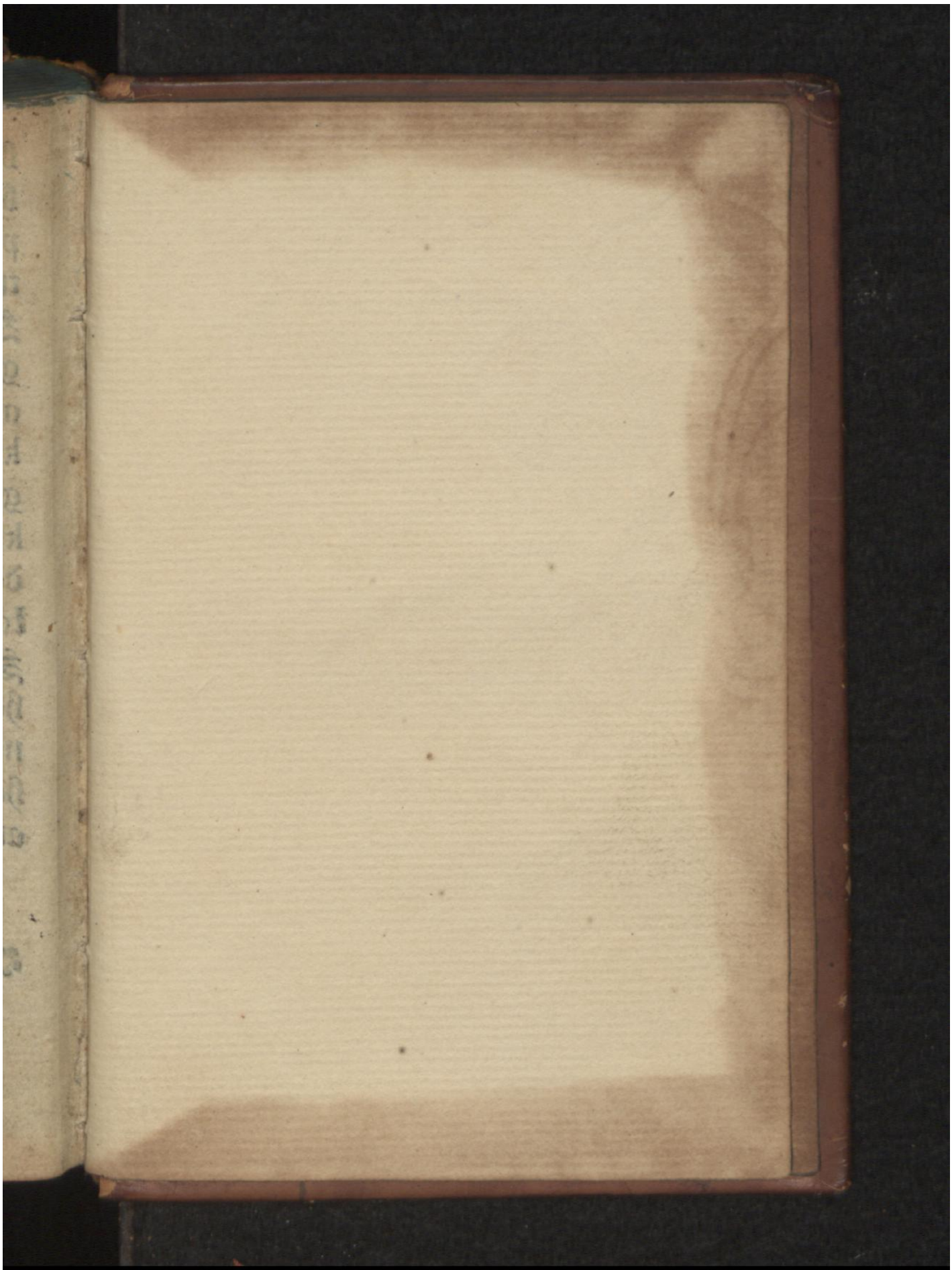

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

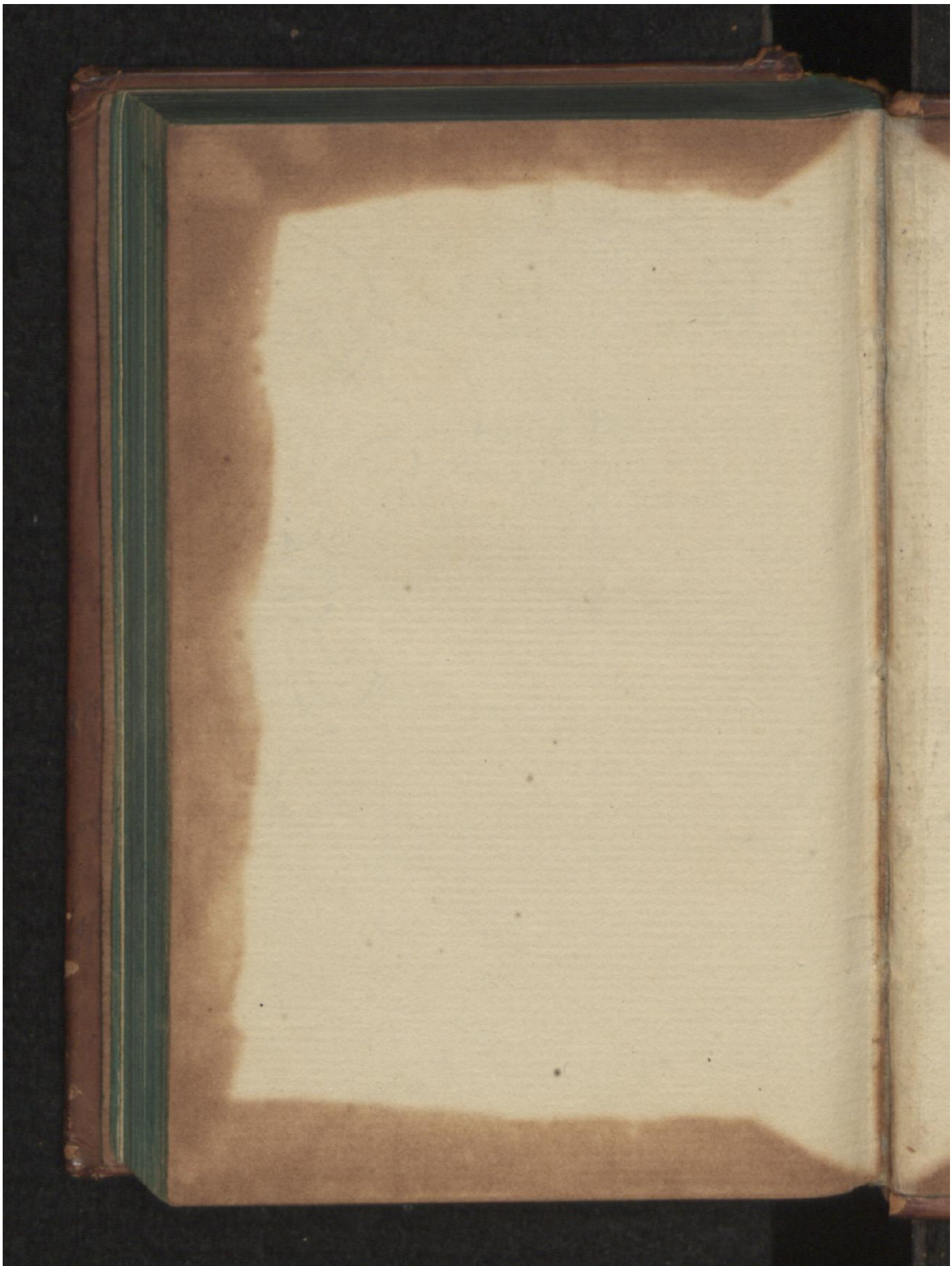

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4

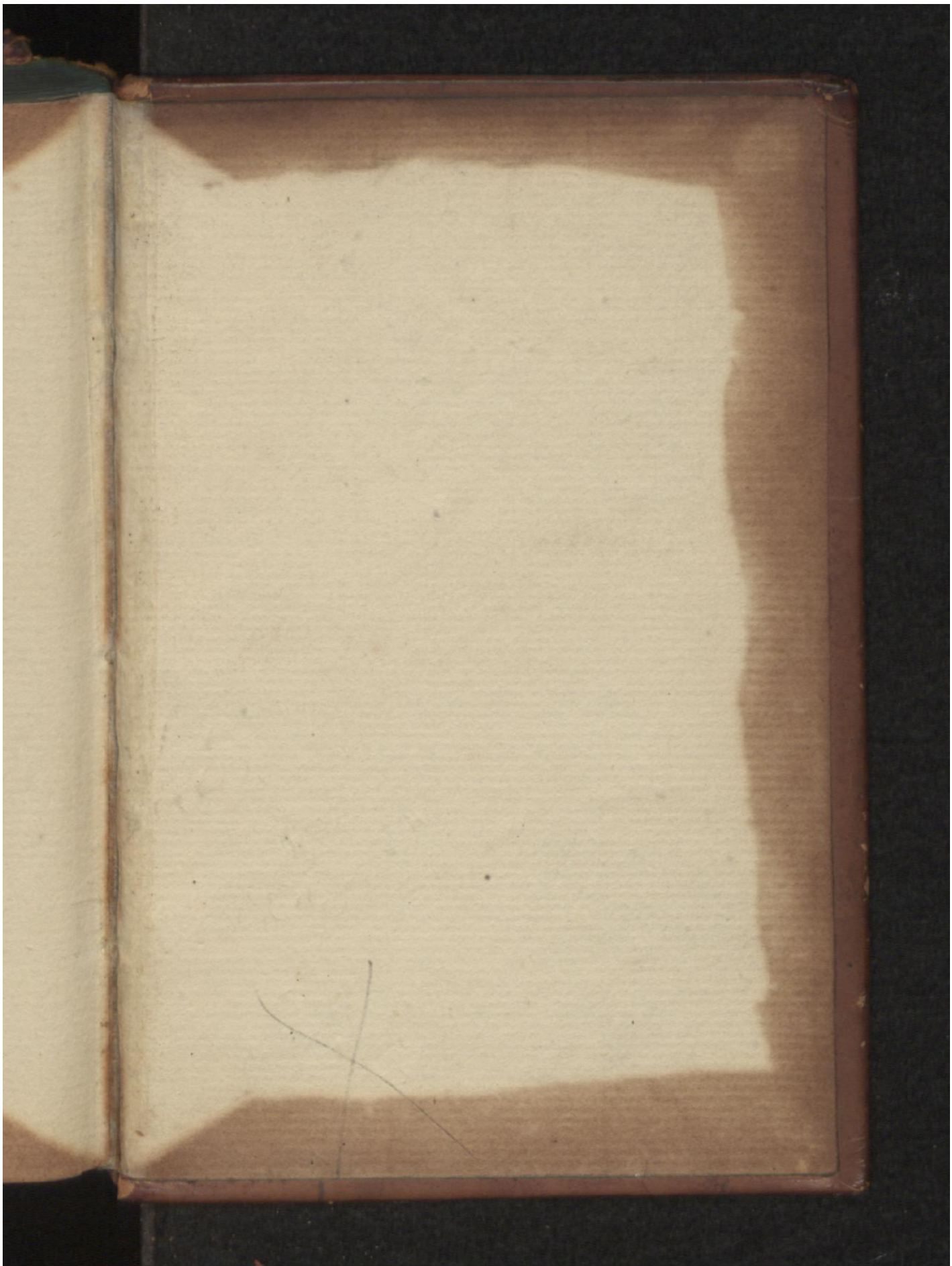

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 215 8° copy 4